



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

17 23

C.J.BECH

# DA DE KOM..

- FRA BESÆTTELSENS FØRSTE DAGE



C . J . B E C H

DA  
DE  
KOM

---

*FRA  
BESÆTTELSENS  
FØRSTE  
DAGE*

F O L K U N G - F O R L A G E T

1 9 4 5

## FORORD:

*Det kan synes ubeskedent i en Tid, hvor Beretninger om Besættelsens grusomste Episoder hører til Dagens almindelige Læsestof, at bringe disse Optegnelser fra Begivenheder i Besættelsesaarenes første Maaned paa Bogmarkedet. Hvad der siden skete, har ganske fordunklet Mindet om, hvorledes den voldsomme Overgang virkede paa Sindene.*

*Naar jeg alligevel vover Forsøget, skyldes det Troen paa, at en Beretning om Tildragelserne paa dette Tidspunkt, hvor en Arrestation endnu — i Modsætning til, hvad der skulde blive Tilfældet i Besættelsens sidste Aar — var en usædvanlig Begivenhed, ogsaa maa have Interesse. Det danske Sind var dengang saa helt anderledes følsomt overfor de ny, uvante Tildragelser end senere, da Gestapo-Terror'en for Alvor satte ind.*

*De Stemninger og Følelser, der her i Forbindelse med en Skildring af Begivenhederne i Grænselandet er søgt genoplivet, skulde give deres beskedne Bidrag til Besættelsesaarenes samlede, triste Historie.*

C. J. B.

20. April 1940.

**D**a Arrestforvareren i Formiddags traadte ind til mig i Cellen her, sagde han opmuntrende, idet han aabenbart kunde se, hvor forstemt jeg var ved Situationen:

— Herregud, ta' Dem da it' det saa næe. Djer' Forgænger' har jo aa væt her. Det hører med te æ Bestilling!

Han mener det godt med mig, *Olesen*, men det er dog kun en ringe Trøst, han paa den Maade kan bringe mig. Mine Forgængere i Faget vidste jo nemlig, hvad de sad her for, hvorimod jeg ikke aner, hvorfor jeg er kommet her, for hvilken Forseelse jeg er blevet puttet ind i Celle Nr. 12 i Aabenraa Arrest. Jeg ved ganske vist, at jeg af den tyske Værnemagt er sigtet for *Spioneri for fremmede Magter*, men jeg ved ogsaa lige saa sikkert, at jeg aldrig har haft med noget saadant at gøre, og at jeg ikke har eller har haft en eneste journalistisk Forbindelse i nogen af de „fremmede Magter“, der her kan være Tale om. Altsaa er det mystisk, hvad man har tænkt sig med mig og sat mig i Forbindelse med. Vel ved jeg, at adskillige af mine Kolleger ved den sønderjydske Presse har den Oplevelse bag sig, at de har maattet „sidde“ i nogen Tid for et eller andet, de havde skrevet. Jeg har ikke haft Indtryk af, at det har været saa slem en Oplevelse. Alligevel var jeg af den Opfattelse, at dette Led i Uddannelsen til helbefaren sønderjydske Pressemand hørte til Fortidens Krav. Nu belærer en ny Tid mig om noget andet . . . .

Saa sidder jeg da her „indenfor Murene“ og skal gøre den Oplevelse med, som det er at være *fængslet*.

Cellen er ren og pæn, her er blot forbandet lidt Plads. Fem Skridt fra Døren til Væggen med Vinduet ud til Fangegaarden. Sengen er klappet op mod Sidevæggen og laast, for at man ikke skal forfalde til Drømmerier. Overfor den staar et lille Bord med en Træbuk til at sidde paa. I det ene Hjørne er anbragt en Gulvspand, i det andet en Slags W. C. til større Ærinder. Paa den ene Side af den tunge Dør med Arrestforvarerens Kighul er Radiatoren anbragt, og den er tilpas varm. Overfor hænger et Træskab, der viser sig at indeholde et Blikkrus, Spiseredskaber og Det ny Testamente. Ovenpaa Skabet staar et Vandfad og en Vandkande.

Her er ikke uhyggeligt i almindelig Forstand, og hvis blot ikke den Dør var laast, kunde det saamænd godt gaa an at være her. Men det er en aldeles modbydelig Fornemmelse, naar Arrestforvareren, det eneste Forbindelsesled med Omverdenen, smækkede den i og drejer Nøglen rundt. Man føler sig da fuldkommen sat ud af Spillet! Ens Vilje er udslettet, man er Nul og Nix i Forholdet til Verden. Saadan noget skal man altsaa prøve for at kunne forstaa det . . . .

\*

Jeg gaar utaalmodigt frem og tilbage i den trange Celle, mens min Hjerne koger. Hvad skal dog denne Arrestation betyde? Endnu saa sent som i Gaar sagde jeg, i Bevidsthed om min gode Samvittighed paa dette Punkt, overmodigt til en Bekendt, da vi talte om Tyskernes Arrestationer og Bortførelser her: — Gudskelov, at man ikke har haft hverken med Spioner eller Emigranter at gøre, saa man i denne Tid kan sove roligt om Natten! Og saa blev jeg i Nat banket op og selv anholdt!

Det er den 20. April, min Fars Fødselsdag. Han skulde blot vide, hvordan jeg fejrer den. Det er ogsaa min Nabos Fødselsdag, men han ved sikkert Grunden til, at jeg er forhindret i at gratulere ham. Endelig er det Hr. Hitlers Fødselsdag. Altsaa en historisk Dag for os allesammen!

Klokken var fem i Morges, da jeg blev vækket ved en Klok-



*Som vi gik og  
havde det*

kes Kimen. Til at begynde med troede jeg, det var Pigenes Vækkeur, jeg kunde høre, men da det blev ved at ringe, var jeg klar over, at der maatte være nogen ved Entredøren. Det var et ejendommeligt Tidspunkt at banke Folk op paa, tænkte jeg, idet jeg, kun iført Pyjames, gik derud. Mon der skulde være noget galt med Mørklægningen? Nej, det var jo fuldkommen lyst. Jeg lukkede op. Der stod en ung Mand derude paa Trappen, hvem jeg ikke kendte, men som præsenterede sig: — Kriminalbetjent *Egeskov*.

— Hvad er der løs? spurgte jeg.

I det samme kom en anden Herre omme fra Baghaven. Det var Kriminalassistent *Jacobsen*, hvem jeg stod i dagligt Sam-

arbejde med vedrørende Politistoffet til Bladet. Han saa alvorlig ud. — Vi vilde gerne tale med Dem, sagde han, idet han gik indenfor. Vi har Ordre fra Politimesteren til at anholde Dem!

— Er jeg vaagen, eller drømmer jeg? spurgte jeg mig selv. Nej, det var Alvor dette her. Kriminalassistenten tog en Skrivelse frem af Lommen og læste op for mig, at man, i Henhold til en Ordre fra København, paa Begæring af den tyske Værnemagt havde at anholde mig. Jeg var sigtet for *Spioneri for fremmede Magter*. Fængslingskendelsen var afsagt ved Byretten i København, hvor Sagen skulde behandles.

— Vi kender ikke det mindste til Sagen her, føjede han til, og vi staar fuldkommen uforstaaende overfor Deres Anholdelse. De maa trøste Dem med, at De ikke bliver taget af Værnemagten og ført sydpaa, som andre er blevet det, men skal for en dansk Domstol.

Egentlig blev jeg ikke i Øjeblikket saa chokeret ved min Anholdelse, som man skulde tro. For det første var jeg overbevist om, at det var hen i Vejret at sigte mig for Spionage, her havde jeg min Samvittighed ren. For det andet havde jeg i de forudgaaende Dage efter den 9. April oplevet ikke saa lidt af Overraskelser og hørt om Arrestationer og Løsladelser, saa jeg var sikker paa, at jeg var blevet Offer for en Misforstaaelse, der maatte klare sig.

— Vi bliver nødt til at foretage en Husundersøgelse hos Dem, fortsatte Kriminalassistenten. Det er saadan mest for en Ordens Skyld, for hvis De har haft noget, der trængte til at brændes, har De jo haft god Tid siden den 9. April.

Min Kone var blevet vaagen ved vor Samtale og kom ud fra Soveværelset. — Hvad er der løs? spurgte hun ved Synet af Politiet.

— Jeg er anholdt, svarede jeg, idet jeg satte mig i en Lænestol og rystede opgivende paa Hovedet.

— For hvad da? spurgte hun videre, forskrækket og lige saa uforstaaende overfor Situationen.

— Spioneri for fremmede Magter, erklærede jeg ironisk,



— Men det er jo vanvittigt . . . .

— Ja, det synes jeg ogsaa!

Saa bød jeg de to Politimænd en Cigar og tændte ogsaa selv. Og saa begyndte vi at gennemgaa Indholdet af mine Skrivebordsskuffer.

— Der er intet som helst, som ikke kan taale at ses af Dem og Tyskerne med, sagde jeg. Og det er der altsammen som før den 9. April. Jeg har ikke haft noget at brænde.

— Vi tvivler ikke paa Deres Ord, svarede Jacobsen, men for en Ordens Skyld skal vi lige have set efter.

Vi var ikke kommet ret langt i Gennemøgningen, før det paany ringede paa Entredøren. Jeg gik ud og lukkede op. Kriminalbetjent *Troelsen* stod paa Trappen med en tysk Officer, og udenfor paa Vejen holdt en tysk Militærbil, hvis Fører var steget ud. Den tyske Officer, der præsenterede sig som Oberløjtnant *Uthof* fra Flensborg, forklarede, at han havde Ordre til at indfinde sig her og overvære min Anholdelse.

Synet af denne barske, uniformerede Herre i min Dagligstue var ikke opbyggeligt. Før to Dage siden havde jeg haft en tysk Feldwebel tvangsindkvarteret. Nu sagde Værnemagten Tak for Gæstfriheden ved at føre mig ud af mit Hjem.

Jeg bad den tyske Officer, der gjorde et noget desorienteret Indtryk, sidde ned, men han var ikke til at formaa hertil. Han anede tilsyneladende lige saa lidt om Sagen som Politiet og jeg, men hans Tilstedeværelse bevirkede, at Husundersøgelsen, som han altsaa skulde holde Øje med, blev foretaget med en Grundighed og Nidkærhed, som selv Gestapo næppe kunde have gjort bedre. Da man var færdig med alle Skuffer i mit Skrivebord, hvor man navnlig havde interesseret sig for mine Smalfilmoptagelser og Pressefotos, fortsatte man i Spisestue, Soveværelse, Kælder og paa Loftet uden at finde noget af Interesse. Da jeg et Øjeblik skulde træde af paa Naturens Vegne, maatte det foregaa under Ledsagelse af den ene Kriminalbetjent.

Omsider blev vi færdig og skulde begive os til den nærliggende Politistation. Jeg tog Afsked med min Kone og min lille

Dreng, der, uvidende om det hele, sov sin gode Søvn og ikke reagerede overfor Politibesøget ved hans Seng. Spørgsmaalet var nu, om jeg skulde køre i den tyske Bil, der stadig holdt udenfor Huset. — Nej, sagde Jacobsen kategorisk, Bech spadserer derhen! Han vilde ikke af med mig og var i det hele taget kendelig utilpas ved Indblandingen fra tysk Side.

Vi gik op paa Kriminalpolitiets Kontor, hvor jeg saa ofte før, i Embeds Medfør, havde været Gæst. Nu var jeg der som *anholdt*. I Værelset ved Siden af var man i Gang med en Afhøring, kunde jeg høre, aabenbart af en Person, der var blevet anholdt paa samme malebariske Tidspunkt som jeg.

Vi fik bestilt Morgenkaffe fra „Folkehjem“, og da man tilsyneladende ikke rigtig vidste, hvad man skulde stille op med mig, maatte jeg, medens Jacobsen med den tyske Officer trak sig tilbage til sit Kontor, afgive Forklaring til Udfyldning af et Generalieblad. Da dette omsider var i Orden, blev jeg ført ind til Kriminalassistenten. Her sad Officeren og bladede i Rapporten vedrørende den anden anholdte, en Skræder fra Aabenraa, hvem jeg ikke kendte. Officeren gjorde nogle Notater af Forklaringen, medens Jacobsen fandt paa at spørge mig og føre til Rapport, om jeg havde noget Kendskab til en Række Personer, der i Henhold til samme Ordre var blevet anholdt samtidig med mig. Der var en Kollega fra „Flensborg Avis“ i Tønder, hvis Navn var stavet, saa man skulde gætte sig til det, og hvem jeg kun kendte fra Presse-Lejligheder. Der var en Færgerileder fra Rømø-Overfarten, som jeg enkelte Gange havde talt med paa Vej til og fra Øen i Sommerferie-Tiden, der var en tidligere Sogneraadsformand fra Bov, som jeg ikke kendte, en Tog- eller Lokomotivfører, hvis Eksistens jeg heller ikke anede noget om, og saa den omtalte Aabenraa-Skræder.

Da jeg havde udtalt mig hertil, og Kriminalassistenten ikke vidste, hvad han videre skulde foretage sig med os, idet der stadig ikke var indløbet nærmere Ordre herom, sagde han pænt og omsorgsfuldt:

— Nu maa De hellere komme over i Arresten og hvile Dem

lidt, indtil vi faar nærmere Besked om, hvad der skal ske med Dem.

En Kriminalbetjent førte os saa — Skræderen og mig — „over Gaarden“ og ind gennem en Dør, ved hvilken et Skilt med Kongekrone angav, at den førte til Arresthuset. Arrestforvareren var ikke hjemme, og hans Kone blev noget bestyrtet ved det tidlige og uventede Besøg. Det varede lidt, før man fik gjort klart til os, men omsider blev vi da ført op paa første Sal. Skræderen blev puttet ind i Celle Nr. 11, jeg i Nr. 12. Knap havde jeg naaet at faa mig orienteret i de nye Omgivelser, før jeg af en Kriminalbetjent blev hentet ned paa Arrestforvarerens Kontor, hvor jeg skulde „føres til Protokols“. Her maatte jeg aflevere, hvad jeg havde i Lommerne, og give nærmere Oplysninger om, hvad jeg ellers havde paa mig af Beklædningsgenstande. Gennemgangen var saa grundig, at man endog afhørte mig om, hvorvidt jeg bar Sokkeholdere . . .

Saa gik vi ovenpaa igen til Celle Nr. 12\*), og lidt efter kom Arrestforvareren og skulde se, hvad det var for celebre Gæster, han pludselig havde faaet. Han tog os med godt Humør. — Det gi'r sig nok altsammen! sagde han overbevisende, og da jeg havde udtrykt min Misfornøjelse med de uvante Omgivelser, beroligede han mig med at fortælle, at han som Frontsoldat i 1916 mange Gange havde siddet paa en Grøftkant og ønsket sig hjem til en Celle i Arresten og et Stykke tørt Brød.

Efter en lille Afstikker kom han tilbage med „Vedtægt for Varetægtsfanger“ til behageligt Gennemsyn. Der gik saa nogen Tid med at sætte sig ind i, hvilke „Rettigheder“ man i den nye Situation var i Besiddelse af — for Resten slet ikke saa faa. Alt imens kunde jeg høre, at der var Liv ude paa Gangen, og da Døren et Øjeblik blev aabnet, saa jeg et Glimt af min omtalte Kollega fra Tønder, der saa forvirret og forstyrret ud ved Situationen, akkurat som jeg selv havde følt mig under Indtoget i disse Omgivelser.

★

\*) Nu, fem Aar senere, sidder den tyske Partifører Dyrslæge Møller i samme Celle. . . .

Vi er fire her i „Spionage-Afdelingen“, har jeg regnet ud. Nr. 4 er den forhenværende Sogneraadformand, en Købmand fra et af Grænsesognene, som jeg saa under min første Spadseretur i Gaarden. Jeg kendte ham ikke, men kunde af hans Paaklædning slutte, at han hører til vor Afdeling. Da vi fulgtes op ad Trappen, fik jeg min Formodning bekræftet. Under samme Gaardtur gjorde jeg Bekendtskab med Husets øvrige Gæster. To af dem er „langfristede“, tre „kortfristede“. Medens de sidstnævnte ser forholdsvis anstændige ud, ligner de første noget i Retning af „Galejsslaven Rocambole“, som jeg forestiller mig, han har set ud. Vi maa ikke tale sammen under Gaardturen, men det gaar dog ikke mere striks til, end at vi, naar der gives en Lejlighed dertil, veksler et Par Ord.

Middagsmaden, Flæskepandekage og Risvælling, gjorde jeg ikke meget ved. Blik-Servicet og min hele Sindstilstand berøvede mig al Appetit. Jeg nippede kun til den al for rigelige Portion. Servicet skulde afleveres til Opvask ved Vandposten nede i Gaarden. Hønsene, der gik her, fik Levningerne, og fra „Spionage-Afdelingen“ var de store. Da de havde gjort Kaal paa, hvad der var i Gryder og Tallerkener, begyndte den ene af de to i Drejelstøj iførte langfristede Kolleger at vaske op. Vi andre gik Tur — op og ned langs Murstensmurene i den stærkt skraanende, grusbelagte Gaard. Iført Overtøj og med Hænderne begravet i Lommerne, for det er ikke Foraar endnu, spadserer vi med nogle Skridts Mellemrum Omgang efter Omgang til den monotone Lyd af det knirkende Grus. Nu og da krydser en tysk Flyver Himlen over Fangegaarden.

Ved 13<sup>1</sup>/<sub>2</sub>-Tiden blev vi lukket ind, efter at vi havde faaet vore Ejendele tilbageleveret og Tilladelse til at medtage en Bog fra „Biblioteket“, et Skab med Bogrækker, anbragt i en lille Sal med høje, smalle Vinduer. Den benyttes dels til Kirke eller Kapel, dels til Redskabsrum. I en Niche staar et Alter, der i disse Omgivelser virker mere makabert end opløftende. Jeg udvalgte mig Holger Begtrups „Det danske Folks Historie i det 19. Aarhundrede“.

Sengen er slaaet ned til Middagshvil. Jeg forsøger at læse, men Bogen, som jeg med stort Udbytte læste for Aar tilbage, falder mig ud af Haanden. Dens Indledning om vort Folks aandelige Opvaagnen lyder, efter den 9. April, som en Røst fra en nu helt uvirkelig Fortid.

Jeg ligger og grubler og venter paa, at Arrestforvareren skal komme med en Politibetjent og smilende bringe mig Opklaringen: — Det hele er en Misforstaaelse! Hver Gang Døren gaar nedenunder — jeg kan høre Klokken — lytter jeg anspændt og følger Trinene, jeg ligeledes kan høre, tror, at de standser ved Trappen her, og at det er Gitterdøren ind til vores Gang, der bliver smækket op. Men nej, her kommer ingen. Det maa have været Etagen nedenunder.

Jeg grubler videre: — Vare ret længe kan dette her jo dog ikke. Jeg har intet paa Samvittigheden, og saa kan man ikke — heller ikke fra tysk Side — have nogen Interesse i at have mig siddende her. Der *maa* komme en Opklaring paa Mysteriet inden længe. Før der er forløbet 24 Timer efter min Anholdelse, skal jeg fremstilles i Grundlovsforhør. Det maa blive senest i Aften. Og her maa man vel lægge Kortene paa Bordet. Jeg ser i Tankerne, hvorledes jeg med et lunt Smil spadserer hjem efter at have gjort denne Oplevelse med ....

★

Vi har Lov til at faa Ekstraforplejning, og paa Vej op fra Gaardturen besluttede vi at bestille Eftermiddagskaffe fra det nærliggende „Folkehjem“. Vi nyder den sammen — alle fire — i Arrestforvarerens Kontor og bliver herved rystet lidt sammen. Arrestforvareren smiler opmuntrende til os. Vi er ikke den Slags Gæster, han er vant til at huse, i hvert Fald ikke saadan i Flok. Paa Papirservietterne til Kuverterne staar der trykt:

„*Folkehjems Ledelse ønsker Dem et behageligt Ophold*“,  
en Hilsen, der i disse Omgivelser gør mere Lykke end i selve Etablissementet. Den fælles Skæbne gør os snart til Kamme-

rater. Ældst af os er Købmanden, derefter følger Skræderen. Vi to Presse-mænd tilhører en yngre Generation og er maaske nok saa beklemmt ved Situationen som de to ældre, der i deres Egenskab af gamle Frontsoldater har prøvet en Del mere end vi unge.

Under den paafølgende Gaardtur blev jeg kaldt ind i Kontoret. Der sad min Kone. Hun var, forstaaeligt nok, noget oprevet, men tog dog ellers Situationen ret fornuftigt. Hun fortalte, at Kriminalassistenten og den tyske Officer om Formiddagen var kommet tilbage og paany havde gennemsogt mit Skrivebord og Bogreolerne. De havde taget nogle af mine mere end ti Aar gamle Rejsedagbøger og nogle Manuskripter til et Par Artikler og et Foredrag med sig. Hele Byen vidste, at jeg var arresteret.

Vi talte videre om Ting af privat Natur og tog Afsked med hinanden i fast Tro paa, at der inden ret længe maatte komme en Løsning paa Gaaden. Politiet viste mig den Tillid at lade os tale sammen ubevogtet.

Senere paa Eftermiddagen fik jeg Lov til, i Stedet for at sidde indespærret, at spadsere lidt ude paa den aflaaede Gang. Her var straks lidt mere Spillerum. De andre sad pænt under Laas og Slaa. Fra Vinduet kunde jeg se over til Sygehuset. Jeg stod og spekulerede paa, hvor der egentlig var bedst at være: derovre eller herinde? Folk spadserede forbi derude. Jeg kunde se dem, de ikke mig. Underligt at staa indespærret her og se de Mennesker, der gaar derude i Friheden i deres daglige Dont....

Aftensmaden var The, der af en Spand blev hældt op i vore Blikkrus, nogle solide Rugbrøds-klemmer, en Klat Margarine og Leverpostej. Jeg kunde intet spise.

Ved 19,30-Tiden blev der Liv ude paa Gangen. Jeg kunde høre, at min Nabo, Skræderen, blev lukket ud, og lidt efter kom Arrestforvareren og fortalte, at nu skulde vi i Grundlovsforhør. Det var opmuntrende! Nu skete der endelig noget. En Betjent afhentede mig. Jeg kendte ham udmærket, og han

gav mig Haanden paa en saa hjertelig Maade, at jeg forstod, han følte med mig. Vi kom over i „Politiajudanturen“. Retten var sat til lukket Møde i Politimesterens Kontor. Min Kollega fra Tønder var derinde, mens jeg ventede i Kontoret udenfor. Allerede her fik jeg den nedslaaende Meddelelse, at Byretten i København i Dagens Løb, altsaa endnu inden vi var kommet i Grundlovsforhør, havde afsagt Fængslingskendelse over os alle i otte Dage! Videre var det sivet ud, at det var en Person ved Navn D . . . , der havde angivet os, og som selv befandt sig i Flensborg, i Gestapos Hænder.

Jeg blev ført ind i Politimesterens Kontor og fik anvist en Stol midt paa Gulvet. Ved Politimesterens Skrivebord sad Dommer *Levinsen*. Ved et langt Bord ved Siden Retsskriveren og en Politifuldmægtig, der „repræsenterede Anklagemyndigheden“, som det jo hedder.

Gennem Aarene har jeg overværet og refereret mange Retsmøder. Nu var jeg selv blevet Midtpunktet i et saadant og sad selv paa Anklagebænken. Retsskriveren, der betjente Bladet med det daglige Stof, som gik gennem mit Kontor, havde nu *mig* som Offer.

Dommeren oplyste, efter at de nødvendige Formaliteter var overstaaet, at jeg var sigtet for Spionage i Forbindelse med ovennævnte Person, der havde angivet os. Om jeg kendte den Mand?

Jeg svarede, at den paagældende gennem mange Aar og allerede før min Tid paa Bladet nu og da, naar han befandt sig i Byen, var kommet paa Kontoret for at aflevere Nyheder eller Annoncer. De sidste to—tre Aar havde jeg ikke set ham. Vi havde under hans Besøg, hvor der for det meste ogsaa var andre til Stede, talt om baade det ene og andet og ogsaa om Situationen ude i Verden, men hvis Manden havde drevet Spionage, havde han i hvert Fald ikke hos mig faaet Oplysninger, han kunde bruge i dette Øjemed. Jeg havde aldrig været i Besiddelse af saadanne og havde ikke interesseret mig for den Slags Virksomhed.

Mine Udtalelser blev i meget kort Form ført til Protokols, og Dommeren meddelte mig den afsagte Fængslingskendelse. Det vilde i denne Situation intet nytte, mente han, at appellere Kendelsen eller faa beskikket en Forsvarer. Der var ikke andet at gøre end taalmodigt at afvente Undersøgelsens Resultat. Vi maatte forstaa, fortsatte Dommeren med et Suk, der kom fra Hjertet, at det i en Sag som denne ikke var de danske Myndigheder, der havde Afgørelsen. Jeg rystede opgivende paa Hovedet. Dommeren havde jo desværre Ret i disse Betragtninger, vidste jeg. Det nyttede ikke at protestere.

Jeg blev ført ud. Min Kone var kommet med en Hovedpude, som jeg havde sendt Bud efter, og hun blev meget nedslaaet, da hun hørte om den forlængede Fængslingskendelse. Hun havde regnet med at faa mig med hjem efter Forhøret. Nu maatte jeg, med min Hovedpude under Armen, spadsere med Betjenten over til den første Nat i Arresten.

21. April.

Saa er det Søndag i Arresten. Den blev fejret med en Morgen-Biltur ned til „Hejmdal“ med to Overbetjente, der begge bærer Navnet *Nielsen*. De skulde gennemse Kontoret, specielt mit Skrivebord, for om muligt at finde kompromitterende Papirer.

Da den ene Nielsen\*) havde kørt Bilen ud af Garagen, sagde han: — Jeg vilde s'gu hellere ha' kørt Dem hjem, Bech!

Vi kørte saa ned paa Bladet. Der var ikke andre end os, og mens de to Politimænd saa paa mine Sager, rekvirerede jeg Morgenkaffe fra en nærliggende Café. Jeg har altid rost mig af at have Orden i mit Skrivebord, og Gennem søgningen af det var derfor hurtigt overstaaet, uden at der blev fundet det mindste af Interesse. Vi besigtigede saa vor nyinstallerede Fjernskriver og kørte derefter „hjem“ til Arresten. Her stod

---

\*) Han blev taget af Tyskerne den 26. Maj 1944 og kom først fri Aaret efter ved Befrielsen.



den paa Gaardtur, da jeg kom, og vi Fanger naaede lige at faa udvekslet et Par Bemærkninger om Situationen, inden vi blev laaset inde. Min Kone kom paa Besøg. Arrestforvareren hentedede mig ned i sin Dagligstue, hvor hun ventede, medbringende nogle Aviser og Cigarer. Vi drøftede, om der kunde gøres et eller andet i denne meningsløse Situation, men kom ikke til noget Resultat.

Da vi over Middag igen var paa Gaardtur, holdt en ny Kollega sit Indtog hos os. Det var Færgemanden fra Rømø, en Skipper med et prægtigt Humør, som om Formiddagen var blevet anholdt i sit Hjem. Han havde nok set, fortalte han under Gaardturen, at der om Lørdagen havde været to Politimænd med paa Færgen over til Øen, og havde spekuleret paa, hvad de skulde derovre. Kort før Færgens Afgang Søndag Formiddag havde de indfundet sig i hans Hjem og erklæret ham for anholdt. Da han kendte dem udmærket, var han overbevist om, at det var en Spøg, de havde for, og det havde kostet dem ikke saa lidt Møje at faa ham overbevist om, at det var Alvor. Hans straalende Humør, som ikke har taget Skade af Anholdelsen, virkede efterhaanden smittende, saa vi alle nu synes at se lidt lysere paa det hele. Og da „Folkehjem“ i Anledning af Søndagen har sendt en stor Skaal Æblekage med Kaffen, er vi næsten ved at være enige om, at vi i Grunden har det rigtigt hyggeligt!

Hen paa Eftermiddagen fik jeg bragt en Lænestol herhen hjemmefra, og denne Luksus i Cellens spartanske Omgivelser nyder jeg. Naar den stilles med Ryggen til Varmeapparatet, det eneste Sted forøvrigt, hvor den kan være, kan jeg sidde ganske pragtfuldt her med Benene paa den opslaaede Seng og læse eller blot tænke .... Ja, tænke .... Tankerne ligefrem koger i Hovedet paa En, efter at man siden i Gaar Morges ikke har bestilt andet end at spekulere over dette mærkelige og uventede, man pludselig er blevet kastet ind i. End ikke til at sove vilde Tankerne unde mig Ro i Nat. Jeg tænker paa den Mand, der har bragt mig ind i dette. Arbejdets Risiko! Det

er to, maaske snarere tre Aar, siden jeg sidst har set ham. Hvad har vi snakket om? Hvad kan jeg have fortalt ham, som nu kan udnyttes mod mig? Ved jeg Besked om Forhold, der kan komme ind under Begrebet Spionage? Jeg ransager min Hjerne, men finder intet. En Mand kom op paa Kontoret som saa mange andre. En Mand med en lusket Optræden, som man altid tog et vist Forbehold overfor. Men netop derfor kan han da ikke have faaet Oplysninger af farlig og værdifuld Karakter. Har jeg nogensinde været i Besiddelse af saadanne? .... Nej. — Som Journalist har jeg bestræbt mig paa at være velinformeret paa saa mange Omraader som muligt, men det *militære* har altid været min svage Side. Jeg har ikke været Soldat, har aldrig interesseret mig for Militærvæsenet og er ganske blottet for Begreb om og Forstand paa Vaaben og den Slags Ting. *Spion* er vist det, jeg mindst af alt vilde egne mig til, tror jeg. Jeg kan ikke se paa en Flyver, om det er en Jager eller en Bombemaskine .... Kun faa Gange har jeg været nede paa den anden Side Grænsen i de sidste Aar og aldrig i Nærheden af Befæstningsanlæg. Nogen værdifuld Viden herom kan jeg ikke have hjembragt og altsaa heller ikke genfortalt. Hvis ikke Situationen var saa alvorlig, som den jo er, vilde jeg have moret mig over, at netop jeg skulde opleve at blive sigtet for Spionage.

Vi har hørt en Fugl synge om, at man ovre paa Politikontoret venter Besøg af en Tysker, der skal afhøre os. I Dag, paa en Søndag, sker der næppe noget, men i Morgen tidlig maa vi vel have ham, saa vi kan faa en Ende paa Sagen.

22. April.

Det er blevet Mandag Eftermiddag, og endnu har der ikke vist sig nogen Tysker. Politimesteren aner stadig ikke, hvad der skal ske med os. Utaalmodigt venter vi paa, at noget skal vise sig.

Min Kone havde Drengen med, da hun i Formiddags be-

søgte mig. Med sine tre Aar forstaar han Gudskelov intet af det hele. „Far skal komme hjem i Aften“, blev han ved at sige. Hver Morgen, naar han vaagner, tripper han hen til min Seng for at se, om jeg er kommet tilbage, fortæller min Kone. Naar vi sammen er gaaet forbi Politistationen, har jeg ofte fortalt ham om „Politiets sorte Hul“ derinde. Nu sidder Far selv i det! Den lille Fyr saa saa forknytt ud i Politikontorets fremmede Omgivelser.

★

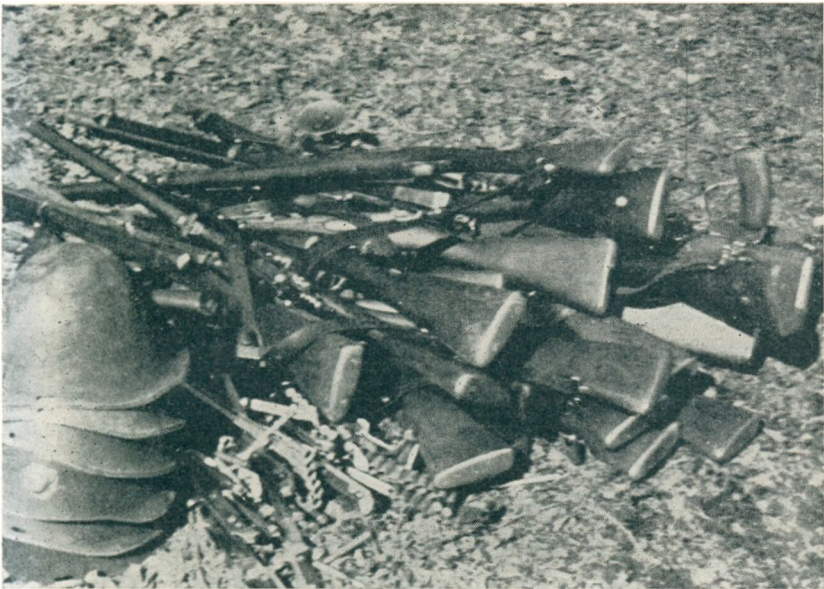
Vi gaar i Seng her i Arresten allerede Kl. 20. Vort Tøj anbringer vi paa den lille Træbuk og stiller det hele udenfor paa Gangen. Saa kommer Arrestforvareren og slukker den lille Mørklægningspære og ønsker os God Nat. Vi kryber i Kassen og strækker os paa det haarde Leje. Fra den nærliggende Jernbanestation kan vi høre Togene komme og gaa, til vi omsider slumrer ind. Nu og da vækkes vi af Flyverlarm eller dumpe Drøn langt borte fra. Oppe i Norge gaar det løs i disse Dage. Hvornaar mon Uvejret driver herved? Jeg vilde give meget for at være hjemme hos mine Kære, hvis noget skulde ske . . . .

Allerede ved 2-Tiden vaagner jeg og har udsovet. Timerne gaar langsomt, til det bliver Morgen. Efterhaanden som Mørket begynder at lette, og Cellens Konturer træder skarpere frem, spekulerer jeg frem og tilbage over denne forbandede Sag, piner min Hjerne med allehaande Tanker. Jeg ved efterhaanden ganske nøje, hvad jeg vil og kan sige i et Forhør og det baade paa Dansk og Tysk. Jeg har intet paa min Samvittighed.

Kl. 7 kommer Arrestforvareren og laaser op, idet han veloplagt hilser os: „God Morgen, Hr. Skrædermester! God Morgen, Hr. Redaktør!“ o. s. v. Vi tørner ud, faar fat i vort Tøj og klæder os paa, stormer hen til Toilettet, udveksler Morgenhilsener og Betragtninger om Nattens Søvn for derefter at tage fat paa Rengøringen af Cellen: Spanden hældes ud, der ryddes

op og redes Seng, Gulvet fejes og faar en Gang Polering, for rent og pænt skal der være i Olesens Arrest. Ved 7<sup>1</sup>/<sub>2</sub>—8-Tiden kommer Morgenkaffen fra „Folkehjem“. To af os henter den nede paa Kontoret. De andre har i Mellemtiden sat to Borde sammen og hentet Bukkene ud paa Gangen, og herude nyder vi saa i gemytligt Fællesskab den duftende Kaffe og de smurte Rundstykker. Der bliver ikke levnet en Draabe i Kanden. Humøret er godt, idet vi med spøgefulde Bemærkninger stiver hinanden af. Vor fælles Skæbne har hurtigt gjort os til Kammerater, og det har ikke varet længe, før vi fandt det naturligt at være *dus* allesammen. Vi har naturligvis besluttet at danne en Forening, naar vi kommer ud, og udpeget den forhenværende Sogneraadsformand til dens Præsident.

Naar der er „dækket af“, og vi har faaet en Smøg, staar den paa Morgentur i Gaarden, hvor der desværre ikke maa ryges. Ogsaa herved faar vi os nu og da en Sludder, naar Arrestforvareren ikke ser det, og han har jo ogsaa andet at bestille og andre Fanger at tage Vare paa. Sogneraadsformanden har i sin Ungdom sejlet som Fisker paa Dogger-Bankerne, og han og Rømø-Skipperen fortæller rystende Historier om deres Oplevelser paa de vilde Vover. Min Kollega og jeg er nok saa alvorsfulde. Vi snakker om den mærkværdige Situation, vi befinder os i, om vort Hjem og Arbejde, som vi længes tilbage til. Skræderen har hjemmefra faaet noget Tøj bragt, som haster, hvilket Arbejde han er saa lykkelig at kunne fordrive Tiden med. Den falder os uhyggelig lang, og Gang paa Gang, naar vi har kunnet se vort Snit dertil, har vi lagt Vejen til og fra Gaarden ind om „Biblioteket“, fra hvis Vinduer vi kan kikke ned i Politiets Gaard, for nysgerrigt og utaalmodigt at se efter, om der ikke skulde være kommet en tysk Bil. Men kun Politiets egne Vogne holder dernede. Af Aviserne har vi erfaret, at Statsadvokat Harald Petersen har faaet overdraget de Sager, der staar i Forbindelse med den tyske Værnemagt. Vor Skæbne ligger altsaa i hans Haand — og saa Tyskernes, ikke at forglemme.



*Den 9. April 1940 ved Bjergskov*

23. April.

»Lyse Aar,  
lykkelige Dage —  
som Foraarsbølger  
bruste de bort.«

Disse Verslinjer „af en gammel Romance“, som danner Indledning til Turgenjews vemodsfyldte Kærlighedsskildring „Foraarsbølger“, er faldet mig i Tankerne i disse April dage, hvor jeg sidder indespærret i Cellen og tænker tilbage paa den lykkelige Tid, de elleve Aar, der nu er forløbet, siden jeg en varm og straalende Julidag i 1929 kom her til Sønderjylland for i den sønderjydske Presse at paabegynde et nyt Afsnit af mit Liv, den Gerning, der altsaa nu har bragt mig „indenfor Murene“ . . .

Lyse Aar og lykkelige Dage — ja, det har det været her nede. I det Mørke, der nu hviler over min egen Skæbne, mit

Hjems og for den Sags Skyld over hele vort Lands, tegner Billedet af Sønderjylland sig for mig i straalende Sol og med blafrende Dannebrog fra Gaard og Hus, den omstridte Landsdel i Fest og Glæde under Dannebrog. Tungt har Historien traadt sine Spor i Jorden her. Tungt træder den igen i Dag over Danmark. Tungt over mange Hjem. Ogsaa over den lille Verden, der er min.

— Og det begyndte saa lyst og festligt, saa lovende og forjættende. En Midsommernat rejste jeg, ung og grøn, ned gennem Jylland, fra Viborg til Aabenraa, lykkelig over min nye Stilling ved H. P. Hanssens Blad. Da Toget fra Rødekro mellem de skovklædte Bakker kørte ned mod Aabenraa Fjord, var Solen netop staaet op, og ingen Dagning staar saa lyslevende frisk og skøn i min Erindring som hin Morgenstund, da jeg gennem de solglitrende og dugvaade, grønne Skove kørte ind i en ny Fremtid. Det var, følte jeg, som laa der i denne skønne Morgen en Forjættelse, der gav mig Tillid og Tro paa min Fremtid i den nye Gerning, jeg følte mig draget imod. Fuglene sang den Morgen, som de nu kvidrer i Gaarden udenfor mit Cellevindue, fortællende om Foraaret, der gaar over Landet, mens jeg herinde ustandseligt bryder mit Hoved med denne ene Tanke: — Hvor længe endnu skal dette vare ved? Nu og da fortrænges denne Fuglekvidren af Flyvemaskinens dybe Brummen, og ind imellem hører jeg ude fra Nørre Chausse — Hovedvej Nr. 10 — Larmen fra den tyske Værnemagts tunge Tros, der kører forbi, mod Nord eller Syd. Herinde sad ogsaa min gamle Chef, H. P. Hanssen, og to af mine Forgængere ved „Hejmdal“ Natten til den 1. August 1914 og hørte paa samme Maade ude fra Gaden og Banegaarden Støjen fra Krigsforberedelserne dengang.

Hver Gang jeg ved lykkelige Milepæle tænkte tilbage paa Aarene hernede, mindedes jeg den forjættende Morgenstund, som dannede Indledningen til mit Livs sønderjydske Kapitel. Jeg mindes den ogsaa nu, hvor jeg har svært ved at se baade frem og tilbage . . . Og jeg tænker med vemodige Følelser paa,

hvorledes jeg i disse Aprildage for netop 10 Aar siden i „Hejmdal“ skrev en stemningsfyldt Mindeartikel, der blev citeret Landet over, „Mindernes Foraar“. Den fortalte om de første ti lykkelige Genforeningsaar, som da var rundet. Jeg havde ikke dengang forestillet mig, at jeg ved Udløbet af det næste Tiaar skulde skildre *det nye* „Mindernes Foraar“, som jeg her skriver om.

Tæppet er nu gaaet ned for de lyse Aar og lykkelige Dage. Fremmede Tropper har besat vort Land. Hver Aften, naar Solen er borte, glider vi ind i det store Mørke, som skal skjule det kæmpende Europas forskellige Nationaliteter, os iberegnet. Hvad der engang, naar Opgøret, hvis Drøn jeg Nat efter Nat kan fornemme herinde i Cellen, hvorfra de end stammer, vil være tilbage af Danmark og vort Sønderjylland, ved vi intet om. Bange Fremtidsanelser fylder os alle.

Men det er, som om Minderne fra de mange rige Arbejdsaar nu lyser med en særlig festlig Glans for mig — paa Baggrund af alt det, der er sket i Løbet af 14 Dage. Nu synes *det* brudt sammen, vi kæmpede og fortsatte Slægtleds Kamp for. Vi var, hver paa sin Maade, med til at bygge op for Danmark hernede, samtidig med, at vi bestandig var vagtsomme overfor, hvad der kunde true os i vor Grænsekamp. Vi stod, som H. P. Hansen yndede at udtrykke det, med Murskeen i den ene Haand og Sværdet i den anden.

Paa samme Tid, som mit Hjerte fyldes med Taknemlighed overfor alle de rige og skønne Oplevelser, dette Grænseland i Arbejde og Fest har skænket mig, mindes jeg Aaringernes Aarvaagenhed og Vagtsomhed overfor det, der skete sydfor os og kunde faa Betydning heroppe. Fra den 9. April gaar der for mig en Linje tilbage til den 5. April 1933 i Egernførde, hvor jeg var med til at afsløre Pastor *Peperkorns* og den slesvig-holstenske Nazismes Planer om et Indfald i Nordslesvig af „de brune Batailloner“. Aaret før havde jeg for første Gang hørt *Hitler* i Flensborg.

Ja, Linjen kan faktisk forlænges helt tilbage til 10 Aars-

Mindedagen for Genforeningen, den 15. Juni 1930, da Rygter om en tysk Kommunist-Invasion opskræmte os og gav Anledning til, at Militæret blev udkommanderet til Krusaa. Dengang var det Kommunismen, der truede os. Tre Aar efter var Truslen forvandlet til Nazismen . . . .

Fra mit første Møde med denne Bevægelse — det var i Jena i Sommeren 1930, at jeg første Gang saa de brune Stormtropper, Middelalderens Landsknægte i ny Udgave — stod det mig klart, at den Mentalitet, som denne Bevægelse var Udtryk for, hvis den kom til Magten vilde føre Tyskland ud i en ny Krig. I de efterfølgende Aar voksede denne Trusel til en Lavine, der rev alt med sig paa Vejen, som den nu ogsaa har revet os med. Som en stadig truende Uvejrssky, der blev mørkere og mørkere, har den hængt over vor Tilværelse her i Grænselandet de sidste syv Aar.

Jeg har siddet under *Røhms* Talerstol i Nordostseehalle i Kiel og var i Flensborg den med Uhyggestemning fyldte Dag, da han og General *von Schleicher* blev myrdet. Forud for Magtovertagelsen og i de første Aar derefter var jeg gentagne Gange af Bladet sendt sydpaa for at sondere Stemningen. Første Gang Flensborg var mørklagt, beskrev jeg Øvelsen. I det tyske Hus i Flensborg oplevede jeg efter et offentligt Foredrag af Rigsleder *Alfr. Rosenberg* at blive forfulgt og truet med Klø af nogle S.A.-Folk, der havde genkendt mig som „Hejmdal“s Medarbejder og havde opdaget, at jeg ikke betjente mig af den tyske Hilsen. Senere var *Grænsen* mangfoldige Gange Maalet for vore Rejser, naar der var Uromomenter i Luften. Flere Tilfælde er forefaldet, hvor Rygter om usædvanlige Troppekoncentrationer sydfor Grænsen har virket alarmerende heroppe, saaledes saa sent som den 6. Januar i Aar, hvor vore Garnisoner blev sat i Alarmberedskab. Hver Gang drev Faren dog over, og selv Natten til den 9. April tvivlede jeg paa, at det skulde blive til Alvor . . . .

Endnu saa sent som Søndag den 7. April var jeg kørende ved Grænsen, den smukke Tur ad Flensborgfjord-Vejen, uden



at ane noget om, hvad der forestod. I Krusaa talte jeg, som saa ofte før, med en af Gendarmerne, og vi blev enig om, at der ikke var noget nyt dernede den Dag, ejheller noget sydfra. Der holdt en Fiskebil paa Vej til Tyskland. En Rødspætte var faldet ned fra Læsset og laa og sprællede hjælpeløs paa Asfalten. Mens jeg talte med Gendarmen, stod jeg og betragtede Rødspætten. Hvad vi egentlig talte om, husker jeg ikke, men Billedet af Rødspætten har bidt sig fast i min Erindring, som den laa og vred sig paa Jorden, indtil Chaufføren tog den og smed den op i en Kasse paa Læsset. Jeg anede ikke da, at naar den var klar til at serveres et eller andet Sted i Tyskland, skulde Danmark være besat af tyske Tropper.

★

Situationen efter den 9. April er endnu saa ny, at man ikke har naaet helt at besinde sig paa den. Trist og forstemmende føltes Dagene udenfor, og dobbelt nedslaaende er det at sidde herinde som tysk Fange hos sine egne Landsmænd.

Vi Danske hernede i Grænselandet havde svært ved at se hinanden i Øjnene den 9. April. Vel var vi taknemlige for at have reddet Liv og Lemmer og bevaret Hus og Hjem, men det var, som gik der den Morgen et stort Skaar i vor nationale Værdighed, som gik der noget af det, vi havde levet paa og levet for, overstyr. Vi blev med eet saa smaa, saa smaa. Vi maatte stille krybe i os selv og søge at finde et nyt Staasted. En Trøst, omend kun ringe, var det, at vi hernede nu delte Skæbne med det øvrige Land. Hele Danmark var blevet et Sønderjylland.

Vi valgte at kapitulere. Der var vel intet andet at gøre, som Forholdene laa. Vi kunde intet sætte op mod en saadan Overmagt, og det var sikkert *klogt*, det eneste logiske, hvad vi gjorde. Men om det derfor ogsaa var *rigtigt* gjort, rigtigt overfor os selv og overfor vor nationale Fremtid, det er Spørgsmaalet, som piner os, og som vi ikke kan faa Svar paa. Det hav-

de altsammen været lettere, hvis der kun var sort og hvidt og ikke som nu kun én tung graa Masse.

I Sorgen klamrer vi os til Stoltheden over vore Soldater, over vore Faldne. De fortjener Æren og Hæderen, ved vi. Smukkere Eksempel paa Pligtopfyldelse, Mod og Tapperhed kan ikke gives. Men har vi egentlig Lov til at være stolte af dem? Jeg synes, naar jeg her i min Ensomhed sidder og grunder over det med „Heltene fra den 9. April“, som vi straks har døbt dem, at deres Død rummer en stor Anklage mod os alle. Enten er det en Anklage for Forsømmelsen af vort Forsvar, eller det maa være en Bebrejdelse for, at vi — skønt vi ikke vilde kæmpe — sendte disse Mænd i Døden. For Menigmand at se var det jo aldeles meningsløst, hvad vi foretog os den Morgen. Enten kæmpe og sætte alt ind — eller ogsaa helt afstaa derfra, en af Delene, det kunde man forstaa, men ikke dette tomme Paradenumer, der kostede 13 unge Mænd Livet — foruden Invaliderne og Ofrene blandt Civilbefolkningen. Et Paradenumer var det og kunde ikke være andet, eftersom vi undlod at mobilisere, endog gav Ordre til, at vore Tropper ikke maatte gaa i Stilling, undlod at træffe enhver effektiv Forsvarsforanstaltning, hvad der hos dem, der vidste lidt Besked om Situationen og i første Række skulde bære dens Byrder, maatte virke fuldkommen forvirrende. Vore Officerer og Soldater hernede vidste kun alt for godt, at det var det rene Selvmord, de begav sig ud i. Alligevel tøvede de ikke et Sekund. De gjorde, hvad de kunde, og lidt til, skønt de vidste, at alt var haabløst. Derfor er det mere end heltemodigt, hvad de naaede at faa udrettet, inden Afblæsningsordren kom. Og alligevel vilde jeg, naar jeg skal være ærlig, lige saa vel have respekteret og forstaaet den Soldat, der *nægtede* at følge Ordren, en Soldat som sagde: — Nej, det gaar jeg ikke med til. Enten slaas vi, og saa slaas vi alle, eller ogsaa lader vi være — alle sammen! Men saadan ræsonnerer man ikke som Soldat. Der gives intet Valg. Kun alt for godt vidste man, at der ingen Forberedelser blev truffet, og at der ingen *maatte* træffes. Men en

Soldat spørger ikke hvorfor. Det er først bagefter, han spørger.

De danske Soldater, der om Morgenen den 9. April kæmpede her sydfor Byen, havde den foregaaende Dag været paa Dybbøl, hvor deres Kompagnichef havde vist dem de gamle Skanser og de danske Soldatergrave. Mens Kompagniet stod opstillet i Kongeskansen og fik dens Historie fortalt, blev der givet Melding om „Prøvealarmeringen“. Skæbnen vilde saaledes, at vore Soldater lige fra Dybbøl med dette Steds mange blodige Minder ikke blot om dansk Heltemod, men ogsaa om grov dansk Forsømmelse, skulde kastes ud i en Kamp paa endnu mere ulige Vilkaar end deres Forgængere. Søgaard-Styrkens Anmodning Aftenen før om Tilladelse til at gaa i Stilling og etablere Vejspærringer for ikke at blive overrumplet blev afslaaet. Først naar Grænsen var overskredet, og vor Neutralitet dermed var krænket, maatte der rykkes ud! Der er kun en halv Snes km fra Søgaard til Grænsen, altsaa faa Minutters Kørsel for de motoriserede Styrker, som man vidste laa parat lige paa den anden Side . . . . Et Par Bombemaskiner kunde i en Haandevending have gjort det af med disse vore 600 Mand. Da Alarmeringen kom Kl. 4,10, og de i Morgendæmringen suste mod Syd for at møde Fjenden, skete det til Akkompagnement af de tyske Bombeflyvere, der i store Bølger gik mod Nord.

Fra deres elendige, interimistiske Stillinger kæmpede vore Folk den samme heltemodige, men haabløse Kamp, som den Ungdom, hvis Grave paa Dybbøl de den foregaaende Eftermiddag havde staaet ved — uden Anelse om Morgendagens skæbnesvangre Begivenheder. Intet gav man *dem* at søge Dækning bag, end ikke en Jordvold.

Og saa dette Spørgsmaal: — Hvorfor skulde de slaas herinde, naar man paa samme Tid lod Fjenden uantastet sejle ind i Københavns Havn?

Maaske var det nødvendigt, at disse unge Mænd skulde ofre Livet, for at det overfor Verden kunde dokumenteres, at vi havde sat os til Modværge ved Krænkelsen af vor Neutralitet. Maaske gives der en Forklaring, der stiller det altsammen i et

andet, mere forstaaeligt Lys. Men denne maa vi savne. Nu hæver det sig at være opdraget til at kunne kræve og faa klar Besked, saa man selv kan fælde Dom i Sagerne. I Dag ved vi intet om den Baggrund for Begivenhederne, der maaske rummer Nøglen til Besvarelsen af de mange Spørgsmaal, hver og en stiller sig. Men eet ved vi: at Bitterheden er stor blandt de Folk, der den Morgen maatte lægge Liv og Lemmer til.

Det er svært at være dansk og holde Hovedet rankt under disse Forhold. Ingen rensende Dom kan fældes, naar man ved saa lidt. Jeg mistænker ikke de Mænd, i hvis Lod det faldt at træffe de tunge Afgørelser, for at være mindre gode Danske end andre, men hvor vilde det lette, hvis man vidste Besked. Det føles i disse Dage saa trykkende, saa mørkt, som sad man i en sort Kælder og længtes efter at se en Lysstribе et eller andet Sted. Ens private Bekymringer svinder til ingenting, naar man spekulerer paa, hvordan det ser ud for os allesammen, og hvordan vi skal komme igennem det paa en saadan Maade, at vi kan være os selv bekendt.

Det regner i Dag. Graat og trist er der ude i Fangegaarden som herinde i Cellen. Jeg savner baade Solstrejfet oppe fra Vinduet og noget lyst inde i mig selv. Men saadan føles det vel i disse Dage af saa mange Danske.

★

Det er 14 Dage siden, Billedet hernede saa helt skiftede Karakter. Den Morgens Opvaagnen glemmer jeg aldrig, lige saa lidt som den 20. Aprils.

Allerede Dagen forud — Mandag Formiddag — havde vi paa Bladet hørt om Troppekonzentrationer mellem Rendsborg og Flensborg og om, at en tysk Flaadeafdeling var paa Vej op gennem Storebælt. Nogle fra Tyskland hjemvendende Lastbilchauffører berettede, at store Troppeafdelinger — en motoriseret Panserdivision — var i Bevægelse op mod Grænsen. En fortalte endog, at Soldaterne havde raabt til ham, at Fortroppen allerede var i Danmark. Det hed sig hen mod Middag,

at Tyskerne vilde gaa over Grænsen Kl. 4. Vi troede, det var om Eftermiddagen, og blev derfor noget beroliget, da det ikke skete. — Der var ment Kl. 4 Morgen!

Hen paa Aftenen hed det sig, at Luftværnsbatterierne henede havde faaet Ordre til at være klar til at rykke tilbage, men Mobiliseringsforanstaltninger blev ikke truffet. Rygterne om den forestaaende Indmarch tiltog i Styrke. Ind imellem beroligedes vi af et Forlydende om, at de sydfor Grænsen sammentrukne Styrker skulde udskibes fra Flensborg for at gaa til Norge, der jo mere end Danmark i de Dage — det troede vi da — var Begivenhedernes Brændpunkt. Ved 23-Tiden var jeg sidste Gang paa Politimesterens Kontor (hvor Retten over os i Lørdags Aftes var sat). Her havde man med uhyggelige Anelser for Natten og Morgendagen truffet alle fornødne Dispositioner. Politimesteren havde stationeret en Patrulje af Færdselspoliti ved Krusaa med den Opgave ved en Overskridelse af Grænsen straks at melde denne hertil (den blev uheldigvis omringet af Tyskerne og kom saaledes ikke afsted). En anden Patrulje var klar her i Aabenraa. En af Generalstabens Efterretnings-Officerer, Ritmester *Lunding*, som et Par Dage forinden var kommet hened, og hvis Indberetninger til København gik gennem Politimesterkontoret, opholdt sig paa Søgaard-Lejren, klar til ved Lejrens Alarmering at stikke nordpaa i sin Bil. Til Dagens opskræmmende Meddelelser var om Aftenen kommet en Melding fra Padborg om, at Togtrafikken mod Syd var standset. Grænsegendarmeriet havde faaet den Ordre, at Korpsets militære Opgave, der i Tilfælde af en Invasion lød paa, at man skulde samles i Kollund, var bortfaldet, og at Korpset, da de danske Tropper henede ikke bragtes i Stilling, ikke maatte løsne et Skud, men skulde trækkes tilbage til Kasernen i Haderslev. Paa Politimesterkontoret var man foruroliget ved, at Fjernskriverforbindelsen med København var blevet afbrudt — uvist af hvilken Aarsag.

Jeg gik hjem ved Midnat, opfyldt af mørke Anelser, men dog stadig med Haabet om, at Faren ogsaa denne Gang vilde

drive over. Jeg gik i Seng, men tænkte: — Gud ved, om Du kan sove i Nat . . . . og hvilken Opvaagnen vil det mon blive? Mærkeligt nok faldt jeg straks i en dyb Søvn og vaagnede først ved Daggry ved Larmen af to Motorcykler, der ad Hovedvej Nr. 10, lige udenfor mit Vindue, for nordpaa med et Drøn paa Maskinen, som sagde mig, at *nu var det sket!*

Jeg saa paa Klokken. Den var 4,30. Jeg laa et Øjeblik og sundede mig for at blive vaagen og indstille mig paa den ny Situation. Hvad nu? Telefonen kimede, inden jeg naaede videre i mine Betragtninger. Klar over, hvad den havde at sige mig, greb jeg Røret. Jeg havde bedt vor Korrespondent i Krusaa ringe til mig, hvis han kunde. Det var hans Hustru, der var i Telefonen. Hendes bekymrede Stemme sagde de faa Ord: — *Ja, nu er de gawn øwer!*

Jeg vækkede min Hustru og satte hende ind i Situationen. Vi stod begge op. Jeg bestilte en Samtale til Ritzaus Bureau i København og undrede mig over, at Telefonen ikke var afbrudt, men stadig fungerede normalt. Forbindelsen kom hurtigt, og jeg dikterede et kort Telegram om, at tyske Tropper ved 4,15-Tiden havde overskredet den danske Grænse. Det var vel nok en Nyhed at komme med — en *alt for stor* Nyhed, tænkte jeg under Afleveringen, og den blev da ogsaa af Ritzau-Manden modtaget med den Alvor, den havde Krav paa. Jeg ringede til min Redaktør. Han var underrettet og vidste endog, at Korsør og Nyborg var besat fra Søen, og at Søgaard-Lejrens Mandskab havde gjort klar til Kamp. Denne sidste Oplysning varmede een i Sindet midt i den uhyggelige Stemning. Saa skulde der dog alligevel kæmpes! Det var, vidste hver og een, haabløst med de smaa Styrker, vi havde hernede, men det følte dog *for* nationalt ydmygende frit at lade Tyskerne spadserere herop.

Vi gik ud paa Trappen og lyttede, om vi kunde høre noget sydfra. Saavel min Hustru som jeg selv rystede af Kulde- og Uhyggefølelser. Der lød en glad Fuglekvidder som Hilsen til den stille og klare, gryende Dag. Paa Chausséen be-

gyndte der at blive Trafik. Biler fo'r mod Nord. Jeg saa et Glimt af Færdselspolitiets Patruljevogn, hvis Fører jeg sent den foregaaende Aften havde talt med. Pludselig opfangede Øret en fjern, ukendt og uhyggesvanger Summen i Luften. Den kom nærmere og nærmere. Klokken var 5,30. To store, tunge Flyvere dukkede i det samme frem over Skoven. Flere fulgte efter. De gik faretruende lavt, helt ned over Hustage-  
ne. Folk var blevet vækket ved Larmen, Vinduer blev slaaet op. Naboerne kom ned paa Gaden. Alles Blikke gjaldt de store, fremmede Fugle med det tyske Kendingskors paa Ving-  
erne. En Sværm af smaa, grønne Sedler dalede ned over Gaden, satte sig i Havernes Træer og Buske. Jeg løb ned og fiskede et Par af dem op. I det samme saa jeg den nazistiske Kredsleder, den unge *Jep Schmidt*, paa Motorcykle komme susende ind mod Byen. Vi slugte Flyvebladernes Indhold. Det virkede paa samme Tid forfærdende, nedslaaende og dog beroligende. Nedslaaende, fordi det i sit mærkelige Dansk-Norske dokumenterede, at vi nu var inddraget i Krigsbegivenhederne, og beroligende ved Tilsikringen om Bevarelsen af vor nationale Selvstændighed og Oplysningen om „Overenskomster mellem den tyske Riksregjering og den Kongelige Danske Regjering“. Det var, som saa man lidt roligere paa Situationen efter at have læst dette „Oprop“ undertegnet af „Den tyske Kommandør Kaupisch“, en Herre, hvis Eksistens ingen af os tidligere havde haft Kendskab til. Men saa meldte Tvivlen sig: Hvorfor havde saa Søgaard-Lejren gjort klar til Kamp? Og hvorfor fo'r nu danske Militærbiler og -Cyklister mod Nord? Nu kom der tre Lastbiler fyldt med danske Grænsegendarmene, der sad eller laa aabent til Skue bag i Ladet, et forstemmende Syn. Mærkeligt ogsaa, at det kan tage Tyskerne en saadan Tid at naa herop. De var gaaet over Grænsen Klokken godt fire, og endnu Kl. 6,15 er de ikke naaet de kun 22 km herop. En yngre Kollega kommer kørende i Bil op til mig og fortæller, at nogle faa danske Motorpatruljer fra Søgaard har

taget Opstilling ved Byens sydlige Indkørsel, og at der er mange Mennesker der.

Nu skyder de derude. Maskingeværernes uhyggelige Klappren skærer gennem Morgenstilheden. Der gaar et Par Minutter i Stilhed, saa ser vi danske Soldater suse nordpaa, aabenbart de Patuljer, der har skudt. Ind imellem dem kører Sygehusets Ambulance. Patienterne evakueres for at skaffe Plads til de saarede . . . . .

Klokken var et Kvarter i Syv, da de første tyske Panservogne som Fortrop for Divisionen dukkede op paa Nr. Chaussé. Det var smaa Kampvogne, i hvis „Taarn“ der stod plantet en Skytte med Alpehue. Med en Maskinpistol pegede han undersøgende frem og til Siden, klar til at fyre, saafremt der skulde vise sig Tegn paa Modstand. Paa Tanken laa et udbredt Hagekorsflag, aabenbart til Orientering for Flyverne. Tank fulgte efter Tank. De var alle af den lille Type og saa ikke overvældende imponerende ud. Kun langsomt bevægede de sig paa deres Larvefødder. Men de blev ved at komme, og efter dem fulgte med kun faa Meters Mellemlum den ene graa Lastbil efter den anden, fyldt med tyske Soldater, en Strøm uden Ende, et Skue, vi aldrig havde drømt om at skulle faa at se udenfor vore Vinduer.

Vi var gaaet ned paa Gaden. Med alvorsfulde, bekymrede Miner nikkede Naboeer og Bekendte til hinanden. Vore tyske Medborgere var forlængst kommet i Tøjlet og havde faaet saa travlt med at „heile“ til Soldaterne, at disse maatte faa Indtrykket af, at de kom som Befriere. Tyske Kvinder stormede Butikkerne for at hente Kager og Tobak til dem. Unge tyske Piger skabte sig som vilde og dansede rundt paa Torvet i deres Begejstring for de tyske Tropper. Mangt et Venskab og mangan en Forretningsforbindelse mellem Danske og Tyske brast den Morgen ved Synet af denne Modtagelse . . . . .

Solen skinnede fra en skyfri Himmel, og hele Byens Befolkning var paa Benene. Det svirrede med allehaande Rygter. Gaarden Lundtoftbjerg ved Søgaard var skudt i Brand,





*Danske Soldater fra Søgaard-Lejren i »Stilling« paa et Fortov ved den sydlige Indkørsel til Aabenraa, hvorfra de beskød Tyskerne for derefter at fortsætte nordpaa*

hed det, og en Dreng dræbt ude paa Kystvejen. Det sidste viste sig at være rigtigt. Branden derimod indskrænkede sig til en Svinestald.

Ved godt 9-Tiden gik jeg ned paa Bladet. Undervejs saa jeg ind til Politimester Agersted\*), der rolig og uanfægtet sad ved sit Skrivebord. Ikke en eneste Tysker saas paa Stationen.

— Naa, sagde jeg, saa kom de ...

— Ja, svarede han stille og eftertænksomt, idet han bad mig sidde. Han fortalte, at der fra Jydske Division var indløbet telefonisk Meddelelse om, at Kampen skulde stoppes. Da det

\*) Agersted blev den 26. Maj 1944 arresteret af Gestapo i Aarhus, hvor han var Chef for den jydske-fynske Politikommando. Via Frøsløv blev han ført til Tyskland, hvor han døde den 2. December. Først den 18. Januar 1945 modtog hans Hustru Meddelelsen om hans Død.

ikke havde været muligt at komme i Forbindelse med den i Kamp værende Haderslev Garnison, havde man bedt Politimesteren forsøge at faa Ordren bragt derop. Han havde straks sendt en af sine Folk afsted. En tysk Løjtnant, der i sin Egen-skab af Adjudant ved den indrykkende Division havde ind-fundet sig paa Politikontoret, havde, da Vejen til Haderslev jo var blokeret af tyske Tropper, indvilget i at køre med og drage Omsorg for, at Ordren saa hurtigt som muligt kunde blive bragt igennem.

Om Morgenens Hændelser berettede Politimesteren, at Alarmeringen fra Søgaard var indløbet Kl. 4,30. Han havde straks sammenkaldt hele Politistyrken, havde alarmeret Sy-gehuset og andre Institutioner.

— Var De ikke nervøs ved Situationen og det Ansvar, der hvilede paa Dem som Politimester i den første, danske By paa Besættelsestroppernes Vej? spurgte jeg, skønt jeg udmærket vidste, at „Mester“, der er forhenværende Kaptajn i Hæren, ikke kender til Begrebet Nervøsitet.

— Næh, svarede han. Da jeg gik hjem i Nat, havde jeg truffet alle de Forholdsregler, jeg skulde og kunde træffe. Jeg gav mig da ogsaa god Tid i Morges, da jeg blev alarmeret, og naaede baade at blive barberet og faa Morgenkaffe. Jeg over-vejede, om jeg skulde trække i Uniform, men besluttede at møde civil, idet jeg fandt det rarere for det Tilfælde, at man skulde føres sydpaa . . . . .

Om de første Timers Forløb fortalte han bl. a., at han havde haft Besøg af sin gamle Officerskammerat, Oberstløjtnant S. E. Claussen, der havde Søgaard-Styrken under sig. Sammen med Kaptajn Buch var han fra sin Stilling ved Sdr. Hostrup kommet herind for at orientere sig om Situationen, idet han ikke kunde forstaa, hvorfor Sønderborg-Garnisonen ikke ryk-kede herop. Efter at han havde talt med baade Sønderborg og Haderslev, kørte han tilbage mod Syd for at give sine Folk Ordre til at gaa tilbage, idet han derefter vilde gaa i Stil-



*Politimester Aage Agersted. Aabenraa, der senere selv blev Offer for Krigen*

ling ved Knivsbjerg. Ogsaa paa Tilbagevejen var han inde hos Politimesteren.

— De Svinebæster! havde Claussen arrigt sagt, de skød paa os fra Luften!

Efter at Trainet fra Søgaard, Motorcyklisterne og Cyklistdelingen var kørt nordpaa, kom Kl. 6,20 den Afværgedeling, der havde skudt paa Tyskerne i Udkanten af Byen, forbi paa Vej mod Nord. Hele Tilbagetoget foregik, sagde Politimesteren, i eksemplarisk Ro og Orden, uden mindste Tegn paa Panik eller Nervøsitet. Officererne var stoppet op og havde givet sig Tid til at afgive en kort Beretning til ham, en Kaptajn hentede endog sin Kappe, der var indleveret til Rensning i en Forretning i Byen. Ca. 20 Minutter efter, at den danske Bagtrop var passeret, kom de tyske Tropper forsigtigt og nølende ind gen-

nem Byen. Politiet havde taget Opstilling i Gadekrydsene og regulerede Færdslen.

Ved 8<sup>1/2</sup>-Tiden havde der paa Politimesterens Kontor som den første Repræsentant for de indrykkende Tropper indfundet sig Adjudanten for Divisionen. Han havde to geværbevæbnede Menige med sig, men de blev dog straks efter sendt udenfor. Korrekt og høfligt meddelte han Politimesteren, at man fra tysk Side var bekendt med, at en Aargang dansk Militær var hjemsendt med Udrustning. Man vilde have de herboende paagældende afvæbnet. Politimesteren oplyste, at de var hjemsendt uden Vaaben, hvormed Løjtnanten erklærede sig tilfreds. Han forlangte derpaa hele Politistyrken afvæbnet og Pistolerne afleveret til sig. Jeg fik ham dog til at gaa ind paa den Ordning, fortalte Politimesteren, at Pistolerne blev deponeret i mit Pengeskab, til hvilket jeg selv beholdt Nøglen.

Jeg havde bestilt Kaffe med Rundstykker til Oberstløjtnant Claussen, men han naaede ikke at faa den. Den stod nu fristende paa Bordet overfor Tyskeren, der sendte den forelskende Blikke, hvorfor jeg bad ham tage til Takke. Saaledes fik *han* Claussens Kaffe!

Under vor Forhandling blev det telefonisk meddelt mig, at nogle af vore hjemlige, tyske Nazister var i Færd med at bryde ind i Frimurerlogen oppe paa Nørre Chaussé.

Jeg gjorde den tyske Officer opmærksom paa, at en saadan Optræden ikke kunde være i Overensstemmelse med de givne Tilsagn, og spurgte, om han eller Politiet skulde tage sig af denne Sag. Han tog straks af Sted og jog med et Par Mand Nazisterne, hvis Anfører var Kredslederen Jep Schmidt, bort. Da han kom tilbage, var Meddelelsen om Ordren til Kampens Ophør naaet hertil, og da vi fra begge Sider var interesseret i hurtigst muligt at faa den bragt frem, tog den tyske Officer med i Politibilen nordpaa. Den naaede først Fortroppen af Divisionen oppe ved Krybily Nord for Kolding.

Politimesteren var ikke i Tvivl om, at Indrykningen var



*Det tyske Mindretal under Hagekorset: Fra Venstre Jep Schmidt, Dyrlæge Møller og Wilh. Deichgräber (ved en Demonstration)*

kommet lige saa overraskende for det tyske Mindretal som for Danskerne. Da den tyske Adjudant anden Gang indfandt sig paa Kontoret, var han ledsaget af Folketingsmand, Dyrlæge *Jens Møller* og fhv. Overløjtnant *Peter Larsen*, mens *Jep Schmidt*, der ogsaa var i hans Følge, opholdt sig i Forkontoret. De to Ledere erklærede overfor Politimesteren, at de vilde gøre alt for, at Mindretallet i den nye Situation forholdt sig roligt og loyalt, hvilket de endog gav ham Haandslag paa. Dyrlæge Møller syntes at være den eneste af dem, for hvem Besættelsen ikke var kommet overraskende. Han røbede under Samtalen, at han personligt havde været orienteret.

Det var saaledes en forholdsvis beroligende Skildring af Situationen, Politimesteren var i Stand til at give. Hvor mange der var faldet under Kampene de forskellige Steder, vidste man endnu intet om.

Jeg gik videre ned mod Bladet. Fremrykningen var gaaet i Staa. Fra Politistationen op gennem Hovedgaden holdt Bil ved Bil med tyske Tropper. De store Lastbiler fyldte helt den smalle Gade og spærrede for al anden Trafik. Fortovene var fyldt med Tilskuere, hvoraf en Del havde givet sig i Snak med Soldaterne. Andre havde travlt med at hente Wienerbrød og Cigaretter til dem. Afvekslende med begejstrede Blikke saas de danske Borgeres nedtrykte Miner. En stille Hovedrysten var deres Morgenhilsen. Det var en Situation og et Billede saa nationalt nedslaaende, at det aldrig glemmes.

Et enkelt Smil i alt det triste oplevede jeg dog: En af de svære Biler havde revet Markisen ned udfor en Forretning, hvis Indehaver er tysk. Det kølnede hans Følelser for Landsmændene, og optændt af Harme løb han efter Bilen, idet han paa Tysk raabte til Chaufføren: — Hvem skal betale dette her? Hvor skal Regningen sendes hen? Med et bredt Grin svarede den adspurgte ved overlegent at brøle til den vrede Mand: — *Chamberlain!*

Paa Bladet var alle mødt, men Virksomheden stod stille, idet vi ikke vidste, hvad der maatte skrives og ikke skrives. Fjernskriveren annullerede tidligere indløbne Telegrammer og tilraadede at vente med Trykningen, idet der bebudedes nærmere Retningslinjer i Eftermiddagens Løb. Kongens Proklamation var indløbet. Mod Forventning havde der ikke været en eneste Tysker paa Bladet.

Efterhaanden som Timerne gik, fik vi et nogenlunde Overblik over Begivenhedernes Forløb saavel sydpaa som nordpaa. Nogle af de saarede Soldater var blevet ført til Sygehuset her. Antallet af Faldne var stadig ikke opgjort, men det skønnes at være nede paa en halv Snes. Foruden Drengen, den 15-aarige Skoleelev *Reinholdt Fabian*, der blev dræbt, da Ty-

skerne ved Indrykningen i Aabenraa svarede paa Skudene fra den danske Afværgeild, var en Arbejdsmand *Jørgen Lorentzen* fra Kliplev blevet dræbt af en Kugle, da han sammen med nogle andre Brandmænd var paa Vej til Lundtoftbjerg i Bil for at bekæmpe Branden i Svinestalden, der hvor Kuglerne havde fænget. Bilen kom ind i Kugleregnet. Ambulancen fra Aabenraa Sygehus var blevet alarmeret fra Padborg, hvor tre danske Grænsegendarmer tidligt om Morgenen var blevet skudt af tyske Civilpersoner, Gestapo-Folk hed det sig, da de vilde stige ind i en ved Jernbaneviadukten holdende Bil. Ogsaa Ambulancen kom paa Hovedvej Nr. 10 ind i Kampzonen. En Kugle gik gennem dens Forparti og gennemhullede Chaufførens ene Bukseben. Flere Ejendomme ved Lundtoft og i Sydenden af Aabenraa var blevet beskadiget af Kugler. Beboerne havde maattet flygte i sidste Øjeblik, og det var nærmest mirakuløst, at ikke flere Civilpersoner var blevet dræbt eller saaret. Paa Lundtoftbjerg gik flere Projektiler gennem Halmen i Laden uden at tænde, men ved Sdr. Chaussé i Aabenraa stak de Ild i en Sofa og en Seng og lavede Ravage i Tag- og Murværk. En ung Chauffør i Sdr. Hostrup, *Ernst Ebsen*, var vaagnet ved Skydningen og Flyverlarmen, og da han paa Vejen saa en falden dansk Soldat, løb han derud for at hjælpe ham. Han blev herunder selv ramt og fik Benet i højre Underarm skudt i Stykker. En Kugle havde i Aabenraa forvildet sig helt op i Byen og var gaaet gennem et Vindue i Det sønderjydske Landsbibliotek, hvor den var havnet paa Gulvet efter at have beskadiget to Bøger med Titlerne „Den sidste Dyst” og „Hjerternes Haardhed”. Ved Træfningen i Sølsted nord for Tønder, hvorunder en tysk Flyver kastede Bomber, var en Kvinde, Fru Vognmand *Hjort*, blevet saaret af en Bombesplint, mens ingen af Soldaterne kom noget til.

Hen paa Eftermiddagen traf jeg Kriminalbetjent *Ørum*, der med den tyske Adjudant som Parlamentær om Morgenen var kørt nordpaa for at faa afleveret den indløbne Ordre til at stoppe Modstanden. Det havde været en højst dramatisk Kør-

sel. Til Trods for, at Vejens højre Side var blokeret af den fremrykkende Division, og man ikke havde naaet at faa Flag paa Bilen og maatte klare sig med Signalthornet i Forbindelse med den tyske Officers Vinken, var Ørum kørt de ca. 75 km til Krybily, hvor man først indhentede Fortroppen, paa en god halv Time. Det gjaldt om hurtigst muligt at komme frem med Ordren, da hvert Sekund jo kunde blive kostbart. Det var gaaet ud og ind, snart højre og snart venstre om de tyske Vogne, ind over Fortove og Grøftekanter — og dog uden at det kom til at koste Menneskeliv. Ved Hoptrup var der kommet to Cyklister ud mod Bilen, og Ørum havde været aldeles sikker paa, at de ikke stod til at redde, men en lille Drejning i sidste Øjeblik reddede deres Liv. Da man naaede til Haderslev og forcerede Resterne af Vejspærringerne, var Kampen her til Ende, men Adjudanten vilde frem til Fortroppen, der forlængst var rykket videre nordpaa, og i hvilken Generalen, der ikke havde faaet Besked om den danske Regerings Ordre til Kampens Ophør, befandt sig. Først oppe ved Krybily Kro naaede man Generalens Vogn. Ved Hjælp af Signalthornet fik man Bilen stoppet. Adjudanten sprang over paa den, — og Aabenraa-Politibilen kunde vende om og køre tilbage i et betydeligt roligere Tempo.

— Samme flinke Hr. Ørum kommer nu og da og henter mig over paa Politikontoret til min Kone . . .

\*

Af Folk fra Grænsen fik vi at vide, at Politi- og Toldkontrolbygningen i Krusaa ved Overskridelsen Kl. 4 var blevet omringet og Telefonforbindelsen straks afbrudt.

I Nattens Mørke havde den tyske Spejder-Afdeling under Skrænten op til Vejen listet sig de ca. 100 Meter fra Grænsen hen til den danske Gendarmpost, foran hvilken de dukkede op med Raabet: „Hænderne op!” og deres Vaaben pegende paa den. Paa Søgaard havde man i dette Øjeblik Telefonforbindelse med Bygningen og hørte lige Grænsegendarmerikaptajn *Mal-*





*Da Tyskerne gik over Grænsen ved Krusaa om Morgenen den 9. April*

ling-Jacobsen\*) udbryde til en, der kom styrtende ind til ham og sagde noget: — Hvad siger De, er de gaaet over?

Udenfor Toldstedet var der, viste det sig, i Nattens Løb opstillet tysk Skyts med Mundingen pegende paa Bygningen, og i noget Krat ovre mod Øst var der anbragt en Del Maskingeværer. De danske Politimænd og Gendarmer blev af Tyskerne undersøgt for Vaaben og afvæbnet. Vaabnene — ogsaa Politiets Gummiknipler — blev henlagt udenfor Bygningen. Enkelte Privatpersoner forsynede sig i Morgentimerne med en Knippel herfra. De danske Tjenestemænd, Tolderne iberegnet, blev beordret ind i Toldsalen, hvor Officeren, der ledede Aktionen, meddelte dem, at Besættelsen skete for at beskytte Danmarks

\*) Ogsaa han blev arresteret den 26. Maj 1944 og senere ført til Tyskland, hvorfra han i April 1945 kom til Sverige med Røde Kors-Transporten.

Neutralitet mod Englænderne; der allerede var gaaet i Land et Sted oppe i Jylland. von Kaupischs „Oprop” blev forevist de tilstedeværende.

Medens dette stod paa, var de tyske Militærkolonner begyndt at passere Grænsen. Efter dem fulgte Tanks og andre Motorkøretøjer, ligesom Flyvere i stort Tal drøede mod Nord. De danske Tjenestemænd, der havde faaet Ordre til at forholde sig i fuldkommen Ro, var i de første Timer uden Underretning om, hvad der skete nordpaa. Da der med Mellemlum returnerede Ambulancebiler, sluttede man, at der blev gjort Modstand.

Ved 8-Tiden blev de danske Tjenestemænd sendt hjem. En tysk Vagtkommando var ankommet, og det blev betydet Danskerne, at der ikke mere var noget at gøre for dem. To Timer efter blev de kaldt tilbage. Officeren, der havde talt til dem ved Overskridelsen, meddelte dem nu, at der var truffet Overenskomst mellem den tyske og danske Regering, hvorefter de danske Tjenestemænd skulde genoptage deres Funktioner. Der blev truffet Aftale om Deling af Lokalerne i Kontrolstationen, saaledes at det danske Politi beholdt selve Paskontrollokalet, og Tyskerne tog Politiets øvrige Rum i Besiddelse. Bestandigt strømmede Mænd og Materiale nordpaa . . . .



De tyske Blade havde udsendte Medarbejdere til at skildre det historiske Øjeblik, da Panserdivisionen overskred den danske Grænse. „Hamburger Fremdenblatt's” Medarbejder skildrede Stemningen i Krusaa saaledes:

»Herfra gik i Morges Kl. 5,15\*) den tyske Spejder-Afdeling med en Officer som Fører frem i Retning af det danske Toldsted, som ligger derovre, omtrent 100 Meter fra os. Endnu er det Daggry. Soldaternes Skikkelser, som her til venstre og højre for Hovedvejen bevægede sig langs med den opadstigende Skraaning, forsvandt i det almindelige graa Lys, der endnu laa over Landskabet. I højeste Spænding ventede vi paa et aftalt Tegn. Den aandeløse Tavshed blev pludselig gennemrevet af Raabet »Op med Hænderne!«

---

\*) Tysk Sommertid. Kl. 4,15 dansk Tid.



*Den første Panservogn kører ind i Aabenraa*

En Automobilist med afblændede Lygter suste forbi os. Efter faa Minutters Forløb steg hvide Lysraketter op. Bilisten vendte tilbage, afgav Melding. Og saa rykkede den tyske Troppeafdeling ind paa dansk Omraade.«

Saaledes skildrede et Øjenvidne det første dramatiske Kvarter af den tyske Indmarch i Danmark. Vi staar sammen med ham ved det tyske Grænse-Toldsted og kan stadig endnu ikke fatte, at der nu her, hvor for faa Timer siden endeløse Kolonner med drønende Motorer drog ind i Nabostaten for at værne dens truede Neutralitet, hersker den dybeste Ro, den dybeste Fred. Tyske Embedsmænd forretter som altid deres Tjeneste. En dansk Fisketransport-Vogn, der vender tilbage fra Hamborg, ekspederes netop og kan passere; Grænseboerne, som Embedsmændene kender godt fra den daglige Færdsel, lader deres Legitimation kontrollere. Intet minder længere om de store historiske Begivenheder, som her er sket.

Kun da vi beder om Lov til at køre ind i Danmark, nægtes det os i en høflig, men bestemt Tone.

Den tysk-danske Grænse bestaar nu som før, og det er forklarligt, at Grænse-Overgangen i Øjeblikket er undergivet særlige Bestemmelser.

Af dem og af mange andre Samtaler faar vi et Billede af den tidlige Morgens Begivenheder.

Natten fra Mandag til Tirsdag var stjerneklar. Ved en Vandring gennem det natlige Flensborg kunde en uhildet næppe opdage, at et stort militært Foretagende skulde tage sin Begyndelse her. Paa fremragende Maade var de skjult, alle de Formationer, der i Sidegaderne ventede paa Ordren til Fremrykning. Behændigt havde Panservogne og motoriseret Artilleri, Skytter og Panservogns-Afværge udnyttet høje Mures mørke Skygger. Ogsaa Infanteriet havde søgt Skjul bag Hegn og andet. Saaledes udgjorde hele Byen og de sydfra kommende Veje en eneste Hærlejr, som de sovende Indbyggere ikke anede noget om.

Med eet Slag, kort før Klokken 5, hylede Motorerne alle Vegne. Opbruddet begyndte. En vældig Drønen svang sig gennem Byen. Vinduer blev revet op. Og nu var det klart for Flensborgerne, hvad der skulde foregaa. Hurtigt var de i Klæderne og fyldte Gæderne. Ved Grænsen var imens Panserformationer rykket frem bag den første Spejdetrop. Pionerer havde ved et Par kraftige Hammerslag lukket den danske Toldskranke op. Den bestaar af en stor Jern-Bjælke. Og paa det danske Toldsted var Hagekors-Fanen gaaet op. Saa udgød den magtfulde Strøm af Panservogne og Panser-Forsvarsvogne, Artilleri og Infanteri sig ind i det danske Land. Allerede ved de første Formationer befandt der sig Generaler, bl. a. ogsaa den kommanderende General. Han lod Tropperne en Tid lang drage forbi sig, og paa hans Ansigt kunde man læse, at hans Mænds udmærkede Holdning og glimrende Stemning fyldte ham med Tilfredshed. Folk fra alle Rigets Egne, fra Bajern, fra Saksen, fra Østgrænselandet, fra Königsberg, fra Rhinlandet drog her forbi.

Som her afviklede den samme Fremfærd sig ogsaa ved andre Grænseovergange, for Eksempel ikke langt fra Flensborg paa en Vej mod Nordvest, og paa Vestkysten ved Tønder. Den Præcision, hvormed denne vældige Opmarch rullede frem, blev indtrængende klar for enhver Tilskuer«.

En anden Korrespondent, der fulgte Divisionen, beretter:

»Alt gaar saa gnidningsløst som et Urværk. Panser-Spejderne er ilet forud; de er ikke stødt paa Modstand. Nu følger vi efter dem over Grænsen. Vejboommen er aaben, de tyske Grænse-Embedsmænd hilser.

I Landsbyerne staar Befolkningen paa Vejene. Fra Gardene, der ligger afsides fra Færdsejsvejene, er mange kommet paa Cykle og ser de tyske Kolonner drage forbi. Man ser det paa deres Ansigter, hvilket Indtryk vor Værnemagt gør paa dem. Deres Holdning er hverken fjendtlig eller venlig. De ser paa det og lader det dermed være nok. Vore Troppers Disciplin aftvinger dem Agtelse og bortjager mangen ængstelig Tanke, som kan være opstaaet hos dem ved engelske Rædsels-Legender. Og da saa Højttalere og Plakater meddeler dem, hvilket Formaal



*Hjertelig tysk Modtagelse i Aabenraa*

den tyske Indmarch egentlig har, er de fuldstændig beroliget og gaar snart igen til deres Arbejde, som om intet var sket.

Men i mange Landsbyer hilser Tyskerne glade vore Soldater. Gammel og ung, Mænd og Kvinder, staar ved Vejene og vinker til os, raaber os et »Heil« i Møde og ser paa os med straalende Øjne, lykkelige over atter engang at se tyske Soldater.

Hened ti Kilometer bag Grænsen møder vore Forposter for første Gang dansk Militær.

Infanteri har forskanset sig i et Havelokale\*) for at yde Modstand. Men de indser hurtigt, at her er Modstand nytte- og meningsløs. De efterkommer hurtigt Opfordringen til at overgive sig og afleverer deres Vaaben. Men for at vise dem og Befolkningen, at vi ikke er kommen som Erobrere, men som Venner, faar Officererne Lov til at behøide Kaarde og Sidevaaben, en Ære, som de velfornøjet tager imod.

Det var den eneste Modstand, der hidtil har mødt os.

Men vi suser videre imod vort Dagsmaal.«

Om de lige saa nervepirrende som dramatiske Øjeblikke,

\*) Ved Hokkerup eller Lundtoftbjerg?

da selve Overskridelsen af Grænsen fandt Sted, fortalte Krusaa-Gendarmerne mig den følgende Dag.

Ingen af dem var i Tvivl om, hvad der forestod. De havde faaet deres Ordre og var rede til at gøre deres Pligt. Stemningen var naturligvis trykket, den kunde ikke være andet, thi kun alt for godt vidste man Besked med, at Tyskerne faa Hundrede Meter fra Toldstedet stod klar til at rykke frem.

Distriktschefen, Kaptajn *A. Malling-Jacobsen*, havde fra den forudgaaende Aften opholdt sig hos dem og truffet alle nødvendige Dispositioner i Henh. til de givne Ordre. Med korte Mellemrum stod han i telefonisk Forbindelse med Søgaard-Lejren. Man ventede Tyskerne Kl. 4. Overgendarmerne *Pedersen* og *Marquardsen* gik paa dette Tidspunkt frem og tilbage paa deres Post foran Toldstedet. Pludselig springer i Halvmørket tyske Soldater op af Vejgrøften og raaber med Vaaben i Haand til de to Gendarmere: — Hände hoch!

Med overhængende Fare for sit Liv løber i samme Sekund *Pedersen*, som han havde Ordre til, tilbage i Retning af Smøgen mellem Toldstedet og Graasten Banks Bygning for at alarmere Gendarmerikontoret. Han naar dette og fortsætter videre mod Krusaa Mølle for at underrette sine Kolleger der.

Medens dette gik for sig, opholdt Kaptajn *Malling-Jacobsen* sig ved Telefonen i Toldkontrollørens Kontor. Drevet af en pludselig Anelse var han lige ved Kl. 4 gaaet ind for at prøve Telefonforbindelsen med Søgaard endnu en Gang. Han faar Forbindelse med Adjudanten paa Søgaard, der netop naar at tilkendegive sig. I det samme kommer Overgendarmer *Sørensen* farende ind i Kontoret og melder: — Nu er de herude paa Vejen! Kaptajnen smider Telefonen, sender *Sørensen* ud, laaser Døren og slukker Lyset, hvorefter han igen griber Telefonen. — Vi er overrumplet! raaber han til Adjudanten, der stadig er ved Telefonen. — Har De forstaaet mig? fortsætter Kaptajnen, Toldstedet er taget, nu er det Alvor, er De vel klar over. Se saa at komme ud deroppe!

Kaptajnen gik derefter ind og vækkede Toldkontrollør

Dircks, gennem hvis Lejlighed han kom ud ad en Bagdør, idet han vilde søge at naa over paa Kontoret. I Toldstedets Baggaard bliver han stoppet af en tysk Soldat, der nervøst peger paa ham med sit Gevær og med høje Raab tilkendegiver, at han tilhører den tyske Værnemagt. Kaptajnen betyder ham, at han ikke har til Hensigt at sætte sig til Modværge, men frivilligt gaar med. Soldaten hæver Geværets Munding, saa den ikke længer peger direkte paa Kaptajnen, og sammen gaar de om til Toldstedet, hvor Tyskerne nu har overtaget Kommandoen og afvæbner Gendarmer og Politi.

Oppe ved Korsvejen, nogle Hundrede Meter nordpaa, havde der de forudgaaende 11 Timer været etableret en Post, bestaaende af en Korporal og to Menige, der havde til Opgave at melde Grænseoverskridelsen til Søgaard. Ved 4-Tiden havde Korporalen observeret to Lyskugler gaa op mod Syd, men — mærkværdigvis nok — havde han ikke tænkt sig noget derved. Kl. 4,15 blev denne Post taget til Fange af geværbevæbnede Civilpersoner og ført ned til Toldstedet.

Færdselspolitiets Patruljevogn blev som nævnt ogsaa overrumplet og afskaaret fra at bringe Melding mod Nord. Tyskerne blokerede dens Firehjulsbremser forsvarligt. Det var saaledes ene og alene Kaptajnens Telefonopringning, der var Skyld i, at Søgaard-Lejrens Mandskab ikke blev taget paa Sengen, det uværdigste af alt for en Soldat, men naaede ud til den ulige Kamp, der kostede saa svære Tab. Det var ligeledes denne Opriingning, som var Aarsagen til, at man fra Søgaard naaede at faa alarmeret saavel Divisionen i Viborg som de øvrige Garnisoner med Undtagelse af den i Tønder, hvortil Forbindelsen allerede var afbrudt.

★

Ved Padborg Toldsted tog Overgangen sin Begyndelse allerede ved 4-Tiden. Den vagthavende paa Politistationen i Padborg By vilde paa dette Tidspunkt foretage en Kontrolopring-

ning til Grænseovergangsstedet ved „Oksevejen“, hvor kun Gendarmeriet og ikke Politiet har Vagt om Natten. I Stedet for den danske Gendarm kom en tysk Grænsevagt til Telefonen og fortalte, at Gendarmen var i Nærheden og havde det godt! Om-trent paa samme Tid var det, at tre Gendarmer blev skudt ved Viadukten af Civilpersoner, der var gaaet over Grænsen. Hen paa Morgenstunden blev Hagekorset hejst over den danske Toldvagt ved Oksevejen.

Ved 9-Tiden kørte det første tyske Pansertog over Grænsen ved Padborg. Det efterfulgtes i Dagens Løb af talrige andre Militær-Tog. De tyske Tropper etablerede Vagt paa Banegaarden i Politiets Lokale.

I Tønder, hvor Garnisonen, alarmeret fra Grænsen ved Sæd, kørte ud af Kasernen faa Minutter, før Tyskerne rykkede ind gennem Porten, havde Dagen mere end noget andet Sted her-nede staaet i Hagekorsflagningens Tegn. I Aabenraa, Sønder-borg, Haderslev og andre Steder havde der i ganske enkelte Tilfælde været hejst Hagekorsflag, men i Tønder havde næve-nyttige Medlemmer af Mindretallet for Alvor benyttet sig af den Lejlighed, der her blev givet dem, og Politimester *Martensen-Larsen*\*) havde haft en travl Dag med at faa Flagene taget ned. Selv var han endog klatret op i Kirketaarnet og havde fjernet det der anbragte Flag. Til Politistationen i Retsbygning-en, ved hvilken Politimesteren tidligt om Morgenen ligeledes personligt havde maattet tage et paa Flagstangen hejst Hage-korsflag ned, var der ved 4,30-Tiden, efter at Garnisonen var alarmeret og kæmpende trak sig tilbage op til Bredebro, an-kommet nogle tyske Soldater, der bankede paa, slog en Rude ind og sprængte nogle Døre, da den vagthavende Betjent, der, mærkeligt nok, var alene i Bygningen, nægtede at lukke op. De vilde ikke tro hans Forsikringer om, at han var alene, og gen-nemsøgte Lokalerne. Betjenten, der maatte holde Armene i Vej-

---

\*) Han blev senere kst. Politimester i Aabenraa og arresteredes 26. Maj 1944, men blev efter nogle Maaneders Ophold i Vestre Fængsel løsladt og gik derefter »under Jorden«.



ret, blev derefter ført hen paa Torvet, hvor en Del af den der forsamlede Menneskemængde, der hovedsagelig bestod af det tyske Mindretal, viste et sandt Pøbelinstinkt. Soldaterne lod Betjenten gaa, men han kom herved fra Asken i Ilden. Nogle Tyskere greb fat i ham og gennembankede ham, mens de samtidig truede med at lade ham skyde. En særlig ophidset Person huggede en Riffel fra de tyske Soldater og vilde sikkert have gjort Alvor af Truslen, hvis ikke en tysk Hauptmann havde grebet ind og sørget for, at den mishandlede Betjent kunde gaa sin Vej i Fred.

Der var tillige hejst Hagekorsflag paa Raadhuset, Jernbanestationen, Posthuset, Vajsenhuset, Sygehuset, Statsseminariet og Statsskolen samt hos en Del Medlemmer af Mindretallet. Det var et særligt stort Eksemplar, der vajede fra Kirketaarnet. Da Kirketjeneren nægtede at efterkomme Politimesterens og Sognepræst Hans Magles Paabud om at fjerne det, posterede Politimesteren to Betjente ved Taarnets Fod og gik sammen med Præsten op i Taarnet og fjernede Flaget. Mens dette stod paa, trængte den lokale tyske „Ortsgruppenführer“ og en ung, teologisk Kandidat,\*) der med Magt havde tiltvunget sig Adgang til Taarnet, idet de var ledsaget af et større Opbud af Partifæller, op til Politimesteren og Pastor *Magle*, hvem de forbød at fjerne Flaget, som de paastod var hejst efter Ordre fra den tyske Kommandant. Da Politimesteren ikke vilde give dem Flaget, forsøgte de at tage det med Magt. Politimesteren beholdt det dog og tog det med ned. Her var der samlet en større, ophidset Mængde, der krævede Flaget udleveret. Politimesteren gik med hertil, men fastholdt sit Forbud mod dets Anbringelse paa Kirken. Kort efter var det anbragt paa sin tidligere Plads, beskyttet af en Garde Partimedlemmer, der havde besat Opgangen til Taarnet.

Efter sin Hjemkomst maatte Politimesteren endnu en Gang ud foran Retsbygningen og skære Flaglinen over, idet Hage-

---

\*) Han blev Aaret efter tysk Præst i det nærliggende Burkal Sogn.

korsflag Nr. 2 i Mellemtiden var hejst. Ved andre Flag rundt om i Byen havde Nazisterne etableret Vagt som i Kirken.

Politimesteren satte sig nu i Forbindelse med Politimester Agersted i Aabenraa, af hvem han fik at vide, at man her havde faaet forhindret Hagekors-Flagning paa Raadhuset ved at drage Folketingsmand, Dyrlæge *Jens Møller* til Ansvar for hans om Morgenen afgivne Løfte om Loyalitet og korrekt Optræden fra Mindretallets Side. Martensen-Larsen ringede til Folketingsmanden, der opholdt sig i Aabenraa, og denne lovede, at han skulde sætte sig i Forbindelse med sine Folk i Tønder. Kort efter indfandt en af de ledende Nazister sig paa Politimesterens Kontor og meddelte, at man erkendte Flagningens Ulovlighed. Man ønskede dog, at Flagene nu, hvor de *var* blevet hejst, skulde blive hængende til Solnedgang, en Anmodning, som Politimesteren selvfølgelig ikke kunde imødekomme. Da Politimesteren kort efter havde modtaget Justitsministeriets Meddelelse om, at det som hidtil paahvilede de danske Myndigheder at drage Omsorg for Roens og Ordenens Opretholdelse, lod han, da Tyskerne ikke selv havde fjernet Flagene, disse nedtage ved de offentlige Bygninger, hvor „Fanevagterne“ nu var forsvundet.

Besættelsestropperne gik fuldstændig uden om Sønderborg, hvad der skuffede de derboende Tyskere meget. De var mødt frem med Blomster og ventede Time efter Time, uden at nogen viste sig. Omsider fik man i det fjerne Øje paa militære Motorcyklister og antog dem for at være Fortroppen. Det viste sig imidlertid at være *danske* Soldater, der vendte hjem til Kaserne, og de blev naturligvis højlig overrasket, da de hilstes med Blomster og Hyldestraab — indtil Tyskerne opdagede Fejltagelsen.

— At Kriminalbetjent Ørums Køretur nordpaa med Divisions-Adjudanten virkelig var et Kapløb med Døden, fremgaa af den Omstændighed, at der under Besættelsestropperens Indrykning i Haderslev blev dræbt fire danske Soldater og tre

Civilpersoner, saaret fem Soldater og to civile — foruden de Tab, Tyskerne havde.

En gemen Forræderistreg dannede Indledningen til Kampen her. En tysk Nazist, *Arthur Petersen*, som havde set det danske Mandskab tage Opstilling og af gamle Amtsbanevogne bygge Barrikader ved Sønderbro, ilede de tyske Tropper imøde og underrettede dem om den Modstand, de kunde vente. De var derfor forberedt, og fra deres Panservogne, der sendtes forud, besvaredes de første danske Skud straks med en Salve, der tynkede ud i de danske Soldaters Række og gennemhullede det gamle Hospitals Sydgavl.

Efter at Modstanden her var nedkæmpet, fortsatte man op gennem Byen til Kasernen, hvor der igen veksledes Skud. Foran Kasernen ligger Politistationen. Her havde man i de tidlige Morgentimer truffet alle nødvendige Foranstaltninger. Bygningen laa i Kampzonen, og man var derfor rykket ind i Baglokalerne. Under Skydningen fik man pr. Telefon Underretning om, at der var indløbet Ordre til Modstandens Ophør, og ledsaget af Overbetjent Jensen, der blev udstyret med et hvidt Haandklæde fastgjort paa en Gulvskrubbe, gik Politimester *Hartmann* ud paa Gaden og henvendte sig til en tysk Løjtnant med Meddelelsen. Denne var dog nu ogsaa naaet frem til Kasernen og bragt videre til de indrykkende Tropper, der fortsatte nordpaa. I Politimesterens Følge var ogsaa den lokale tyske Nazifører, *LRS. Clausen*, der havde indfundet sig paa Politikontoret, efter Sigende klar til at overtage Politimester-Embedet! Politimester *Hartmann* beordrede ham med i „Fredsdelegationen“, idet han erklærede: — Skal jeg skydes, skal De min Sandten ogsaa!

Langs Hovedgaden havde en stor Del af den tyske Befolkning taget Opstilling, deriblandt uniformerede S.K.-Folk, og hilste Tyskerne med oprakt Arm.

I Ejendommen Nørregade 15 stod den 33-aarige Arbejdsmand *Hans Friis* ved et Vindue i sin Lejlighed paa 1. Sal Kl. 8,30 og saa paa Troppernes Forbimarch. Ved et andet Vin-

due stod hans Hustru. En Kugle fo'r gennem Ruden, og Friis faldt død om, ramt under det ene Øre.

To Murersvende, den unge *Bruno Weitling* og den ældre *Edw. Jürgens*, begge fra Haderslev, blev dræbt af Kugler paa Christiansfeldvej, ud for Kasernens Port. De havde arbejdet paa Kasernen og vilde forlade denne, efter at de havde hørt Skydningen ved Sønderbro. I det Øjeblik, de gik ud af Kaserneporten, blev der fra Gammelting skudt op mod Kasernen. Medens Weitling blev dræbt paa Stedet, saaredes Jürgens af Kugler i begge Ben, saa han hen paa Eftermiddagen døde paa Sygehuset, Jürgens var ugift, Weitling forlovet.

Arbejdsmand *Joh. Heinr. Henning*, Badstuegade 10, blev, da han hjemmefra vilde løbe over Lavgade til Slotsvandmøllens Port for at se, hvad der foregik, ramt af Kugler i begge Laar.

Snedkermester *Laurids Lund*, Sønderbro 29, rammes af Kugler, da han paa Vej hjem vilde søge Dækning, og saaredes i Ansigtet.

De tyske Nazister udfoldede i Morgentimerne en livlig Virksomhed, idet de bl. a. optraadte som selvbestaltet Politi. De hjalp til med at fjerne det danske Militærs Barrikader ved Sønderbro, og under Afvæbningen af de danske Soldater efter Kampen bortførte de flere danske Militærheste, ligesom en Del Vaaben og Udrustning forsvandt. Ved Slotsmøllen og i Lavgade patruljerede tyske Nazister med danske Maskingeværer paa Skulderen!

Hen paa Dagen, da de nærmere Efterretninger vedrørende Besættelsens Karakter var indløbet, forestod der Haderslev-Politiet et større Arbejde med at efterspore og indsamle de danske Vaaben og faa de bortførte Heste hentet tilbage.

LRS. Clausen, der om Morgenen ogsaa havde indfundet sig paa „Dannevirke“s Redaktion som selvbestaltet Censor, men her blev afvist, maatte senere paa Dagen se sig nødsaget til at hjælpe Politiet med at skaffe sig de danske Vaaben afleveret fra Nazisternes Varetægt.

Som ved Indkørselen til Aabenraa beskadigedes ogsaa i Haderslev flere Ejendomme af Kugleregnen.

Enkelte andre Steder i Grænseomraadet var det kommet til lignende Episoder som i Tønder og Haderslev. Saaledes i Kværns, hvor en Del af Søgaard-Styrken laa i Kvarter. Her maatte det Kompagni, som var gaaet i Stilling, overgive sig, omringet af motoriserede Tropper som det var. De lokale Nazister benyttede sig af Situationen til at lægge Tryk paa Stedets danske Myndigheder, ligesom de paa en fuldkommen uhørt Maade gjorde sig til Herre over de danske Soldater, der havde overgivet sig. De deltog i Afvæbningen af disse og forsynede sig hver med et Gevær! Endelig paatog de sig at føre Soldaterne sydpaa og naaede med disse ned til Kidskelund, hvor de omsider fik Besked om, at Kampen var endt, og at Soldaterne kunde tage til deres Kvarter.

Den fornuftige og besindige Del af Mindretallet, desværre kun saa faa, blev hjemme og opførte sig anstændigt og korrekt under Omskiftelserne. De var klar over deres Alvor: Vort lille, fredelige Land var nu hvirvlet ind i Krigsbegivenhederne. Det var de unge, nazistiske Hedsporer, der fejrede Dagen ved at forsøge sig som „Magtovertagere“, og de naaede at give Danskheden i Grænselandet en lille Forsmag paa, hvordan her kunde være kommet til at se ud, om ikke Værnemagten selv havde sat Bom for deres Udskejelser. I flere Tilfælde var det, som om Værnemagten i Forholdet til yderligtgaaende Elementer indenfor Mindretallet afgjort stod paa den danske Befolknings Side, og det følte af os som en kærkommen Opmuntring i alt det nedslaaende, disse Dage ellers havde bragt med sig.

\*

Oppe paa Sygehuset her, over til hvilket jeg fra Gangvinduet kan se, ligger endnu fem saarede danske Soldater . . .

Et Par Dage, før jeg blev puttet ind, var jeg paa en Biltur sydpaa og saa de friske, umalede Trækors, der var rejst de



*Tilbage til Søgaard*

Steder omkring Søgaard, hvor danske Soldater faldt om Morgen den 9. April. Til de mange Sten og Kors, der rundt omkring paa denne minderige Landsdels Jord er rejst over Faldne fra 48 og 64, er der nu kommet nye med Aarstallet 1940. Ved Bjergskov saa vi, hvordan Projektiler havde knækket eller skrækket Stammerne i Krattet langs Vejen. Paa Lundtoftbjerg viste Ejeren, *Kr. Philipsen*, os et Projektil, der var gaaet gennem Muren i Stuehuset. Gavlen mod Syd paa Lundsberg Kro og paa en Gaard lidt længere mod Øst var ligeledes gennemhullet af Kugler. Ude ved Bredevad, hvor Træfningen kostede fem døde og seks saarede, saas ogsaa tydelige Spor af Kampen. De af danske Kugler ødelagte tyske Panservogne var fjernet, men beskadigede Mure, Tag og Vinduer paa Ejendommene ved Vejkrydset fortalte tilligemed knækkede Træstammer om Kamphandlingerne. Lærerens Bil var blevet gennemboret af to

Kugler. — I Haven, hvor de to danske Soldater faldt, var rejst to Trækors med deres Navne. Den tyske Gefreiter, der døde maatte efterlades, har fundet sit Hvilested paa den lille Landsbys Kirkegaard.\*)

\*

Medens Mandskab og Materiel Dag efter Dag vedblev at strømme nordpaa, kredsede vore Tanker om Konsekvenserne af disse overvældende Begivenheder. Bestandigt spøjte Spørgsmaalet:

— Hvordan skal vi igen komme af med dem? Og Tankerne fortsatte: — Hvordan vil alt se ud den Dag, da Strømmen gaar den anden Vej. Vil vi opleve den?

Den 9. April stod jeg ved mit Vindue og saa ud paa Havens tomme Flagstang, bag hvilken det endeløse Tog af tyske Tropper og Materiel drog nordpaa.

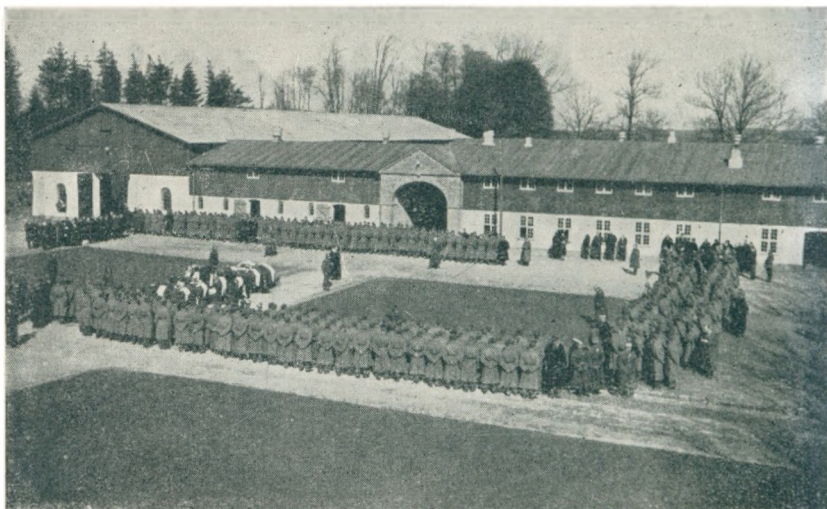
— Gud ved, naar vi igen skal kunne hejse vort Flag .... tænkte jeg.

Det skete før og anderledes, end jeg den Dag forestillede mig det.

To Dage senere, den 11. April, fortaltes det i Byen, at de seks faldne Søgaard-Soldaters Baarer om Eftermiddagen vilde blive ført hjem til Odense, Bataillonens Hjemsted. Som en Løbeild gik det gennem Byen, at vi burde hejse Dannebrog paa halv til Ære for dem. Og næppe har vi hernede siden den bevægede Afstemnings- og Genforeningstid hejst vort Flag med mere gribende Følelser end denne Dag, kun to Døgn efter at alt var blevet anderledes. Det vajede over hele Byen, fra alle danske Hjem, og de Tyskere, som den Dag passerede Aabenraa, kunde ikke være i Tvivl om dens Befolknings nationale Følelser.

Inden de seks Kister paa tre Lastbiler førtes bort fra Lejren, blev der i dens Gaard, hvor de, dækket med Dannebrog, stod henstillet, holdt en Mindehøjtidelighed i Nærværelse af

\*) Blandt de danske Soldater var hin Morgen en Hjemmetysker, der løb over til Fjenden. Han blev senere tysk Soldat og faldt Aaret efter.



*Afskeden med de faldne Kammerater i Søgaard-Lejren*

hele Lejrens Mandskab. Der var Taarer i de flestes Øjne, da den tilbagevendte Chef, Oberstløjtnant *Claussen*, bevæget traadte hen foran Kisternes Række og tog Afsked med sine Drengene.

— Det er Soldatens Lod at skulle sætte Livet ind, sagde han, og det er Soldatens Lod, at hans Liv kan afsluttes i en ung Alder. Det var tungt i Forgaars Morges at give Ordren til at marchere ud, tungt, fordi det gjaldt Livet og gik mod Døden, men I gjorde os det let, fordi I gerne vilde gøre Jeres Pligt. Vi kæmpede, da vi fik Ordren, og vi indstillede Kampen, da Ordren hertil kom. Jeg takker Jer i Bataillonens Navn, og jeg takker Jer i Danmarks Navn. Jeg har ogsaa Lov til at takke Jer i Kongens Navn. I faldt for Jeres Land. Farvel og Tak for alt!

Pastor *Svend Zachariassen* fra det nærliggende Kliplev, selv opvokset ved Dybbøls Fod, hvor Sten ved Sten fortæller om samme Indsats som nu, talte derefter ud fra Bibelordet: „Derfor skulle ogsaa de, som lide efter Guds Vilje, befale den trofaste Skaber deres Sjæle, idet de gør det gode”.

— Denne Landsdel har, udtalte han, gennem mange Aarhundreder drukket Blod af Mennesker, der kæmpede for deres Land og har gjort Landet dyrebare for os. Ogsaa disse Mænds Blod er med til at knytte



*Hvor de faldt, blev der  
rejst et Trækors og en  
Sten.*



vore Hjerter til denne Landsdel. Og nu skal de hjem til deres Kære, og der vil blive Sorg og Savn. Ogsaa disse Hjem ønsker vi det samme, at de maa befale deres trofaste Skaber deres Sønners saavel som deres egne Sjæle i denne Lidelsens Tid. At Ordene maa lyde for dem:

Guds Fred med vore Døde  
i Danmarks Rosengard,  
Guds Fred med dem, der bløde  
af dybe Hjertesaar.  
Vor Kærlighed med alle,  
de store og de smaa,  
som vilde staa og falde  
med Løven askegraa.

Og saa kørte Baarerne nordpaa. Et gribende Syn: Disse tre aabne Lastbiler med to dannebrogsdækkede Kister paa hver,

ad samme Landevej og i samme Retning, hvor den ene graa tyske Bil efter den anden uopholdeligt havde sust af Sted. Med blottede Hoveder stod Byens danske Befolkning langs deres Vej, Forsvarsbrødrene og Spejderne med sænkede Faner. Mangt et Øje var dugget, og utallige Blomsterbuketter blev som en Hilsen og Tak strøet foran Bilerne eller kastet op til de hvide Kister.

24. April. —

Der sker stadig ikke noget med os. Den ventede tyske Officer har endnu ikke vist sig. Forlydender ovre fra Politikontoret vil vide, at vi kan risikere at blive ført til Flensborg for at komme i Forhør der. Skulde det ske, kunde vort danske Politilige saa godt have overladt Tyskerne Æren af at anholde os. Det hedder sig, at man forhandler om os i København . . .

Alt imens forsøger vi paa bedste Maade at slaa Tiden ihjel. Jeg ved ikke, hvordan det gaar for de andre, mig falder det svært, særlig i de Timer, hvor vi er laaset inde i Cellen. End ikke Natten er til at faa Ende paa, idet man ikke føler sig søvngig og træt efter en uvirksom Dag. Og blunder man lidt om Middagen, hævner det sig om Aftenen. Naar man saadan uafledelig ser paa Klokken, bliver en Time til en Evighed. Desværre er det mig ikke muligt at fastholde Interessen om en Bog eller ved anden Beskæftigelse. Læsningen indskrænker sig til et hastigt, uinteresseret Gennemsyn af Dagens Aviser. Alt det store, der i disse Dage sker ude i Verden, bliver saa smaat og ligegyldigt set herindefra, hvor det eneste, der interesserer En, er Spørgsmaalet: Hvor længe endnu skal dette vare?

Humøret er dog, mærkværdigt nok, nogenlunde. En god Samvittighed giver om ikke just Ro saa dog en velgørende Sikkerhed og Fortrøstning. Jeg havde i Formiddag Besøg her i Cellen af Pastor C. J. Ludvigsen. Ja, det lyder spændende med Præsten i Cellen. Men han er min Nabo derhjemme, en stor-

artet Mand, der kom ikke blot som Præst, men som en god og forstaaende ældre Ven, med hvem man kan tale om alt. Under Gaardturen senere kunde jeg ikke dy mig for overfor de andre spøgende at prale lidt: — Jeg har haft Besøg af Præsten, sagde jeg med alvorsfuld Mine, mens Kollegerne gjorde store Øjne. Han spurgte, føjede jeg til, om han ogsaa skulde se ind til Jer, men jeg svarede ham, at det nyttede vist ikke noget . . .

I de Stunder, vi har Lejlighed til at se hinanden og snakke sammen, liver vi alle kendeligt op ovenpaa Indespærringen med vore egne Tanker. Rømø-Skipperen tager tilsyneladende Opholdet her som noget i Retning af en Fastlandsferie fra den ensomme lille Ø. Sogneraadsformanden fordyber sig i den Grad i spændende Bøger, at han helt glemmer Tid og Sted, og Skræderen, der er en af mange Sygdomme hjem søgt Mand, tager Fængslingen som endnu en Skæbnens Tilskikkelse. Min Kollega og jeg er afgjort de mest utaalmodige. Situationen er for ham saa meget alvorligere, som han er *tysk* Statsborger.

Med Maden gaar det bedre nu. Man lærer hurtigt at indrette sig efter Forholdene og kan altsaa ogsaa vænne sig til at spise af Bliktallerkener. Vi fik i Dag gule Ærter. Jeg har ikke smagt dem bedre nogensinde udenfor, og det gjorde mig oprigtigt ondt at bære Resterne af den alt for rigelige Portion ned til Hønsene. Hver Eftermiddag bringer min Kone et Par Stykker Smørrebrød herhen til Aftensmad tilligemed en lys Pilsner, og gennem Arrestforvareren kan vi forskaffe os, hvad vi vil have. Vi lider saaledes ingen timelig Nød. Mærkeligt nok plages jeg herinde af en ejendommelig Tørst, som ikke før har generet mig. Med smaa Mellemrum, endog om Natten, maa jeg have mig en Slurk Appelsin-Squash, af hvilke jeg har et helt Oplag, som en god Ven har sendt mig. Maaske er det den tørre Centralvarme, der er Aarsag til Tørsten. Chokolade og andre søde Sager, som jeg ellers er en Hund efter, smager mig slet ikke herinde.

Om man blot kunde udnytte Tiden ved Læsning eller samle Tankerne om at skrive noget, saa blev Timerne vel ikke saa

lange. Men det sker kun lejlighedsvis. Tankerne kredser bestandigt om *Sigtelsen* og alle de mange Muligheder for baade det ene og det andet, den indebærer. Utroligt hvilke Tanke-Konstellationer, der kan komme ud af det, naar ens Hjerne bestandigt arbejder dermed, og ubegribeligt, at ens Nerver i Længden kan holde til en saadan Belastning!

Vi har som nævnt et godt Kammeratskab herinde, og efter den timelange Indespærring kan man nok trænge til Selskab. Alligevel kan det til Tider virke trættende og irriterende bestandigt at være henvist til Omgang med de samme Mennesker. Og det kan engang imellem falde svært at møde Kammeraterne med det opmuntrende Smil, de jo alle fortjener, brave og hjælpsomme som de er.

Nu og da strejfer Tankerne Udviklingen i Krigsbegivenhederne. Arrestforvareren vil gerne snakke Storpolitik, og gennem Aviserne og Referater af de forskellige Radiomeldinger er vi stadig i Kontakt med Begivenhederne ude omkring os. Det er Norge, det i disse Dage gælder, og Situationen heroppe i Norden er saa spændt, at Bomberne maaske en Dag ogsaa vil kunne ramme os hernede. Tyskerne har opstillet Antiluftskyts paa Tage her i Byen og i Skovene heromkring, hvad der naturligvis har opskræmt Sindene.

Om det saa er Rygterne, stopper de ikke op ved Fængselsmuren. I Dag hørte jeg, at en engelsk Undervandsbaad havde vist sig i Farvandet udenfor Fjorden. Den var pludselig dukket op foran Barsø-Færgen med en Mand paa Broen, der vinkede med det engelske Flag! Det turde dog vist være Løgn — som saa meget andet af det, der i disse Dage fortælles.

Og Fremtiden — hvordan skal den blive efter alt dette her? For os alle, og for mig selv? Skal jeg virkelig opleve at komme ud som en straffet Mand? Alt er jo muligt i en saadan Tid, hvor Retten sidder i Bajonetterne. Skal jeg miste min Stilling og være nødt til at begynde paa noget nyt? Disse Dage er som et endeløst Mareridt — i vaagen Tilstand.

25. April.

I Morgen, Fredag, udløber Fængslingsfristens syv Dage, saa maa der vel omsider ske noget. Man kan da ikke blot forlænge Kendelsen og — uden at vi har været i Forhør — lade os sidde videre . . . .

Jeg har ellers været ved at „sige op“ her. I Gaar skrev jeg et Brev til Politimesteren, hvori jeg erklærede, at jeg ikke vilde vente længer! Jeg gjorde Krav paa en Forsvarer og vilde forlange Fængslingskendelsen appelleret. Han kaldte mig over paa Kontoret og forklarede mig, at der blev gjort for os, hvad der var muligt, og at en Forsvarer ikke vilde kunne fremskynde Sagens Behandling, saadan som Stillingen var. Jeg svarede, at jeg ikke var i Tvivl om, at Politimesteren, hvem jeg kender som en overmaade human Embedsmand, var os den bedste Forsvarer, vi kunde faa, men jeg følte alligevel Trang til at benytte min Ret til at protestere mod den langsommelige og i Strid med dansk Ret værende Behandling af vor Sag. Politimesteren ringede nu til Statsadvokat Harald Petersen i København, mens jeg hørte derpaa, og bad om at faa Sagen fremskyndet. Der blev stadig forhandlet med Tyskerne om os, lød Svaret. endda af Justitsministeren selv. Da Stemmen i København antydede noget i Retning af, at vi var vor Angivers Medskyldige, erklærede Politimesteren: — Naah, den tror jeg nu ikke paa!

Efter denne Aktion fik jeg mobiliseret den herboende Formand for Provins-Journalistforeningen, Redaktør *Niels Hansen*, der kom til Stede og i Overensstemmelse med Politimesteren foretog en Opringning til Udenrigsministeriets Pressebureau med Anmodning om, at man herfra vilde forsøge at fremskynde Sagens Behandling.

Det gjorde godt at faa demonstreret, at man dog endnu ikke er sat helt ud af Spillet. Vi faar nu se, hvad der kommer ud af denne dobbelte Aktion.

Vi har iøvrigt faaet to nye „Medsammensvorner“. I Gaar kom en ung Mand, en Gartner fra Højer, der stammer fra et

kendt dansk Hjem sydfor Grænsen, og som er blevet dansk Statsborger. Han var lige vendt tilbage fra Militærtjenesten, da Politiet kom og hentede ham. Han har faaet Celle Nr. 14, saa vi nu kan melde alt optaget paa vor Gang. Han er sigtet i samme Sag som vi, og det er ligeledes Tilfældet med en ældre Gaardmand fra Toftlund-Eggen, som kom i Dag. Han maatte anbringes paa Gangen nedenunder ved „Rocambole“ og de andre „Professionelle“.

26. April.

Minsandten, om nu ikke ogsaa Fredagen er ved at gaa paa Hæld, uden at der er sket noget. Vi er akkurat lige saa vidt, tilsyneladende da, som da vi kom her for en Uge siden. Intet har vi hørt. Vi er nu spændt paa, om vi vil blive løsladt uden at være blevet afhørt, eller der kommer en ny Fængslingskendelse.

27. April.

— Byretten i København har uden videre forlænget Fængslingskendelsen for syv Dage til!

Vi fik den nedslaaende Underretning af en Overbetjent. End ikke i Retten kom vi. Overbetjenten kaldte os alle ud paa Gangen og oplæste Fjernskriver-Meddelelsen om Forlængelsen. Paa Politimesterens Vegne henstillede han til os vedblivende at afstaa fra Appel og Krav om Forsvarer. Der blev fra de danske Myndigheders Side gjort, hvad der kunde gøres, og der var intet andet for os at gøre end udvise Taalmodighed.

Vi forstaar stadig intet af det hele. Det er efterhaanden gaaet op for os, at vi og de danske Myndigheder maa betale for selv at have en Haand med i Spillet. Vi ved, at det er lykkedes Myndighederne at faa Tyskerne til at afstaa fra at slæbe danske Statsborgere til Undersøgelse i Tyskland — vi kender Tilfældet med den bortførte Esbjerg-Redaktør —, men det nytter jo ikke meget, naar Tyskerne som Pris for denne Indrømmelse kræver,

at de danske Myndigheder skal se bort fra Grundlov og Retspraksis . . . . . Paa én Maade tyder det ikke paa, at man anser os for særlig farlige, naar man saaledes ikke har mere travlt med at bringe os i Forhør, men paa den anden Side giver denne Langmodighed Utryghedsfølelsen ny Næring. Hver Dag, naar vi vaagner op med Udsigten til den graa Celledør, haaber og venter vi, at der i Dagens Løb skal ske noget, saa vi kan komme et Skridt videre, men Dagen gaar til Ende, uden at der er sket det mindste. Det er næsten, som om man fuldstændig har glemt os, og denne evige Venten er i Længden til at blive Idiot af.

Det er, som om Indespærringen i det lange Løb afstumper Følelserne overfor Omverdenen. Hele vor Verden afgrænses efterhaanden af Arrestens Mure. Hvad der sker udenfor, interesserer os mindre og mindre. Er det mon det, man kalder *Fængselspsykose*?

Havde man forbrudt sig og skulde afsone en Straf — ja, saa var det kun naturligt altsammen. Men sidde her og lade sig sætte ud af Spillet, uden at man ved hvorfor — det er til at faa Raserianfald af!

Ogsaa Arrestforvareren\*) er ved at blive utaalmodig. Det kan være meget morsomt og afvekslende med et saadant ekstraordinært Besøg i nogle Dage, men naar det bliver af permanent Karakter, og den normale Belægning er forøget til det dobbelte, bliver det ogsaa for en Arrestforvarer lidt anstrengende. Han har maattet tage sig en Medhjælp, en Reservearrestforvarer, da han ikke længer ene Mand kan passe paa os. Reservemanden er knap saa medgørlig. Han er slem til at laase os inde, saa Tiden falder os dobbelt lang. Time efter Time gaar man herinde i Cellen og grubler. Under Gaardturen, den eneste Afveksling i den trivielle Tilværelse, bliver vi hurtigt trætte af vor Vandring i Gruset. Hønsene er af vore Levninger blevet de fedeste, jeg har set, og de mest dovne. De

---

\*) Olesen døde i Sommeren 1944.

gider ikke flytte sig for os, saa vi er ved at træde paa dem. Det hænder, at vi vender Bunden i Vejret paa „Rocambole“s Opvaskespand nede i Krogen ved Vandposten og sætter os her i Solskinnet og ser op paa den blaa Foraars Himmel over Tinghusets store Tagrygning. Her sidder vi saa og vrider Hænderne i vor Uvirksomhed og forsøger paa at være lystige, mens vi inderst inde græmmer os. Hvad kunde man ikke faa udrettet i Haven derhjemme i dette Foraarsvejr i Stedet for at sidde her og spille Tiden! Vi er efterhaanden blevet trætte af at kikke ned i Politigaarden efter en tysk Bil. Sigtelsen har vi gennemtænkt og lejlighedsvis gennemdrøftet, saa vi er blevet trætte af at tænke paa den. Vi sløves efterhaanden og er ved at opgive Troen paa en snarlig Afgørelse.

28. April. —

Søndag for anden Gang herinde.

Men sker der ikke noget med os, saa har vi dog faaet Bevis for, at der stadig arbejdes med Sagen udenfor. Hele tre nye „Kammerater“ er i Aftes og i Morges kommet til, en Skipper nede fra Graasten, en Smedemester ude fra Vesteregnet og en mærkelig Mand, der hele Aaret bor i et Sommerhus ved Stranden paa Rømø. Endelig hørte jeg ovre paa Politikontoret, at en Broder til Manden, der har angivet os, en højere Politimand i Haderslev, ligeledes er anholdt og sidder i Arresten der, sigtet som vi andre. Ialt er vi nu 11 anholdte i denne forbandede Sag. Mon vor Angiver snart har faaet Ofre nok paa Samvittigheden, naar han endog har taget sin Broder med? Historien begynder nu at blive uhyggelig.

Vi er blevet saa mange, at vi ikke faar lært de sidst ankomne at kende. De er anbragt ovenover og nedenunder os, og kun gennem de „langfristede“ Kolleger, der vasker Gulv paa Gangene og drikker mine Ølslatter, kan vi holde os a jour med Omgivelserne. Af Hensyn til Forøgelsen er det meget smaat med Samkvemmet, vi maa gaa meget stille med Dørene



og kun tale ganske sagte sammen, naar vi drikker Kaffe ude paa Gangen, for at de nyankomne ikke skal opdage, hvor hyggeligt vi har indrettet os. Tilvæksten optager vore Tanker, og vi spekulerer paany over Sagen og dens Muligheder.

Min Kone fortalte under Besøget i Dag, at hun havde skrevet til Kongen og bedt ham tage sig af vor Sag. Endnu inden jeg blev anholdt, hed det sig, at det var Kongen, der havde grebet ind i Ree-Sagen og krævet den bortførte Esbjerg-Redaktør tilbage samt foranlediget, at Tyskerne herefter i Stedet for selv at bemægtige sig de af dem sigtede Personer her i Landet lader de danske Myndigheder foretage Anholdelsen.

Naar vi ikke er blevet ført til Flensborg for at blive afhørt der, skal det efter Sigende skyldes, at Amtmanden, Politiajudant *Kr. Refslund Thomsen*, har protesteret mod denne Fremgangsmaade under Henvisning til den Urofølelse det har vakt, at man fører danske Statsborgere ud af Landet.

Hvor mange Arrestationer, Tyskerne ialt har foretaget her i Landsdelen, ved jeg ikke, men det er ikke saa helt faa. En Del af de bortførte er ret hurtigt vendt hjem igen, men endnu sidder der flere dernede, om hvis Skæbne deres Paarørende intet aner. Lokomotivfører *Lassen* og Arbejder *Nic. Holm* i Padborg, Værten paa „Padborghus“, Restauratør *Willesen*, og Fagforenings-Afdelingsformand *Herbert Hoeg* i Krusaa blev den 11. April tidligt paa Morgenen anholdt i deres Hjem af en halv Snes Militær- og Civilpersoner, der efter en Husundersøgelse førte dem sydpaa. Et Par unge Mennesker i Aabenraa blev ligeledes ført til Flensborg og afhørt, men de blev sendt hjem et Par Dage efter. En Kollega af mig i Sønderborg gik det paa samme Maade. Han havde paa Turen Selskab af sin Chef, Folketingsmand *J. P. Nielsen*. Ikke mindst denne Anholdelse og Bortførelse af en dansk Rigsdagsmand vakte Uro her i Landsdelen og gav Anledning til Bekymring og bange Anelser hos mange. Denne Optræden fra Tyskernes Side var jo en grov Krænkelser af baade Løfter og Overenskomst.

*J. P. Nielsen* blev afhentet i et „Salatfad“ med tyske

Marinemyndigheder den 12. April om Aftenen i sit Hjem ved Dynt Strand paa Broagerland. I samme Bil befandt sig den nævnte Journalist *Robert Huhle*, hvem man havde bemærget sig paa Sønderborg Socialdemokrats Kontor, en Mand her fra Aabenraa, hvem man havde hentet ud af Arresten her, hvor han afsoner en Hefte-Straf for Spionage — han er senere bragt tilbage og genindsat nu under vort Ophold her — og endelig en tidligere Mejeribestyrer fra Haderslev Amt, som skal have haft Forbindelse med samme Person, som har angivet os. Huhles Hustru havde været under Bevogtning i Hjemmet af to Soldater, indtil man havde fundet ham, og samtidig havde man foretaget en Husundersøgelse. I Bilen, der førte Fangerne sydpaa, medbragte Tyskerne foruden de ved Husundersøgelsen beslaglagte Papirer, Æg, Smør og andre gode Varer heroppefra.

I Flensborg blev Fangerne indsat i Celler i Politipræsidiets Kælder, efter at deres Ejendele, ogsaa Seler, Slips, Sko og Jakke, havde maattet afleveres. Her sad de til næste Dag, da J. P. Nielsen, Huhle og endnu et Par Fanger fra Danmark fik Meddelelse om, at der havde foreligget en Misforstaaelse, og at de vilde blive ført hjem. Der kunde under saadanne Forhold let ske Fejltagelser, sagde man til Undskyldning. Til Huhle bemærkede den paagældende, en Oberleutnant: — De har aabenbart en god Ven derovre! J. P. Nielsen blev permitteret og hjemført under mange Undskyldninger, og Dagen efter hans Hjemkomst indfandt hans Rigsdagskollega, den tyske Folketingsmand og Partifører, Dyrslæge *Jens Møller*,\*) sig i Hjemmet i Dynt for at føje sin Beklagelse af „Fejltagelsen“ til.

Paa Hjemturen forsikrede Tyskerne de frigivne danske Fanger, at Krigen til September skulde være forbi. Samme Løfte afgav den Feldwebel, jeg, to Dage før jeg blev anholdt, hjemme havde indkvarteret.

---

\*) Han sidder nu i Faarhus-Lejren.

Saa blev det Mandag — den sidste Dag i Cellen her. I Morgen skal vi føres til København. Vi er paa een Gang glade for, at der nu endelig sker noget i Sagen, og bekymret over at skulle udleveres til Tyskerne, for det blev nemlig Enden paa „Forhandlingerne“. Her ved vi, hvordan vi har det. Hvordan vi faar det, — det aner vi ikke.

Da vi i Morges kom ned i Gaarden — det sker nu i smaa Hold — sagde Arrestforvareren hemmelighedsfuldt:

— Nu sker der snart noget med Jer. I skal vistnok til København, mener de derovre hos Politiet!

Vi gjorde store Øjne og begyndte at indstille os paa at skulle ud at rejse. Om det blev endnu i Dag — Toget gaar til København ved 12<sup>1/2</sup>-Tiden — vidste ingen, men vi var forberedt og klar til Opbrud. Da jeg kom over paa Politikontoret for at hilse paa min Kone, vidste ogsaa hun Besked og var meget bekymret. Mens hun ventede, var jeg inde hos Politimesteren, der fortalte, at Værnemagten under den danske Regerings Protest vilde afhente os tidligt næste Morgen. Han havde for faa Minutter siden haft Besøg af en *Feldgendarm*, der meddelte, at fem tyske Biler var kommet hertil fra København for at hente os. Vi skulde vistnok føres til Kastellet. Om vi der skulde gives i de danske Myndigheders eller Værnemagtens Hænder, sagde Politimesteren intet om, men da jeg ved, at Tyskerne har besat Kastellet, er Udsigterne for at blive hos de danske Myndigheder jo ikke store. Jeg gav min Skuffelse og Harme over denne Udgang af Sagen Udtryk overfor Politimesteren. Han var alvorlig, men søgte at opmuntre mig — jeg kan ikke give Dem andet Raad end at tage det som en journalistisk Oplevelse, sagde han med Antydning af et Smil. — Tak, svarede jeg afvisende, jeg har allerede haft journalistisk Oplevelse nok af denne Sag! Han gav mig Haanden til Afsked, og jeg gik ud til min Kone, hvem jeg bad bringe mig en Kuffert til Rejsen. Hun var lige bekymret og græd nu og

da. Jeg maatte trøste hende, saa godt jeg formaaede, skønt jeg ikke selv var mange sure Sild værd. — Nu har vi da Udsigt til en Afgørelse, sagde jeg. Maaske kan jeg allerede i Overmorgen ved denne Tid ringe hjem til dig og fortælle, at nu er det hele overstaaet . . . .

Vi tog Afsked med hinanden og jeg vandrede tilbage til Arresten uden mindste Appetit til Aftensmaden. Herovre staar alt i Opbrudets Tegn. Alle har vi travlt med at pakke vore faa Ejendele og samle, hvad vi skal have med paa Rejsen. Tøjlerne er slappet lidt den sidste Aften — af Medlidenhed med os. Vi ser vort Snit til at besøge hinanden i Cellerne og taler om de forestaaende Begivenheder. Gennemgaaende er Humøret godt over Udsigten til, at der omsider skal ske noget med os. Vi tager Afsked med hverandre, idet vi jo ikke ved, om der bliver Lejlighed dertil i Morgen tidlig. Min Kollega og jeg er længe sammen. Vi er blevet Venner her i Arresten. Venner for Livet, føler vi begge, og vi har lovet at besøge hinanden, naar vi slipper ud. Vi har delt hinandens Sorger og Bekymringer herinde og opmuntret hinanden, hvor vi kunde, fortalt gensidigt om vore Hjem og Kære. Han har en lille Pige paa knap et Aar, og han er stolt over, at hans Kone, som har været her paa Besøg, tager Situationen saa roligt og tappert. Han har lige skrevet hende en sidste Hilsen inden Afrejsen. Vi vil ses i København, naar vi bliver løsladt, og aftaler, hvorledes vi gennem en Kollega derovre vil sætte hinanden Stævne. Han er „Gildemester“ i Sct. Georgsgildet i Tønder og vil, saa snart han kommer paa fri Fod, opsøge Overgildemesteren i København og sætte ham ind i Sagen, for der maa ikke være en Plet paa hans Spejderære efter dette her, siger han.

Og saa er Kufferten pakket. Vi bereder os til den sidste Nat her i Cellen og tænker paa, hvad vi i Morgen gaar ind til. Det er mig komplet umuligt at falde i Søvn.



*Da de tyske Tropper rykkede ind i Kastellet den 9. April*

*København, 1. Maj. —*

Kastellet . . . . .

Dette havde jeg ikke ventet, ikke regnet med. Vi beklagede os over at skulle sidde indespærret derhjemme i Aabenraa Arrest, men sammenlignet med det skumle Hul her var det et Paradis, vi forlod, og et Helvede, vi kom til. Jeg er endnu ikke kommet mig af Forskrækkelsen og haaber heller ikke, jeg faar Tid dertil.

Vi naaede hertil sidst paa Eftermiddagen i Gaar efter en, naar Omstændighederne tages i Betragtning, ganske dejlig Tur herover. Allerede ved 6-Tiden blev vi purret ud for at være klar til Kl. 7, da Tyskerne vilde afhente os. Da de havde meddelt Politimesteren, at vi skulde have „Tørkost“ med til Rejsen, havde han bestilt os hver en Pakke Smørrebrød fra „Folkehjem“, og Arrestforvarerens omsorgsfulde Hustru gav

os hver et kogt Æg med til Rejsen. Vi drak Kaffe i Arrestforvarerens Kontor, hvor vi, paaklædte og rejseklare, afventede vore nye Herrer. Skipperen fra Graasten, en ældre Gubbe med Skæg, bemærkede lunt til Situationen: — Det er nok en rigtig „Propagandakøretur“, vi skal ud paa!

Efter nogen Tids Venten hørte vi Motorlarm fra Gaarden, og lidt efter kom Arrestforvareren og en Overbetjent og hentede os, to og to. I den klare, kølige Morgenluft gik vi ud til vor uvisse Skæbne: Der holdt fem smaa, graa tyske Militærbiler i Gaarden, hvis Brolægning genlød af rappe Trin fra Feldgendarmernes jernbeslaaede Støvler. To og to blev vi anbragt i Bilerne, efter at man havde taget vore Kufferter, Knive, Nøgler o. lign. fra os. Gendarmerne, der bar Staalhjem og var udstyret med et stort Metalskilt i en Kæde om Halsen med Paaskriften „Feldgendarmerie“, følte paa os, om vi skjulte noget. De gav os et Tæppe at lægge over Benene og sludrede alt imens venskabeligt med Arrestforvareren og Overbetjenten. Omsider var vi klar til Start. Jeg blev anbragt sammen med den unge Gartner fra Højer, og vore Gendarm, en høj og slank yngre Mand med et aabent og tillidsfuldt Udseende og en noget ældre, mindre og kraftigere bygget Kollega, betydede os, at vi paa Turen kun maatte betjene os af det tyske Sprog, og at der ikke maatte tales om noget Sagen vedrørende. Den lange Gendarm, der skulde køre, var den første til at overtræde dette Forbud, idet han betroede os, straks efter at han havde sat sig til Rattet:

— Sie brauchen nicht zu fürchten. Sie werden bald entlassen!

Det var en lige saa opmuntrende som uventet Hilsen at starte med, den holdt mit Humør oppe paa hele Turen og er min eneste Trøst herinde i dette skumle Hul\*).

\*) Da jeg kom hjem, fik jeg at vide, at Arrestforvareren ved Afleveringen af os havde sagt til Tyskerne, at de skulde være gode ved os, vi var sikkert Ofre for en Misforstaaelse. Formentlig er det denne hans Forsikring, der har faaet Gendarmen til saa omgaaende at »frikende« os. Godt, at jeg ikke før fik at vide, paa hvor svagt et Alibi, Gendarmen støttede sig.

Vi rullede ud af Arresthusets Gaard, mens Arrestforvaren smilende vinkede os Farvel, og det gik saa nordpaa ud ad den morgenstille Nr. Chausse. Jeg kiggede op til Vinduet i mit Hjem og saa min Kone staa og vinke med et Lommetørklæde. Jeg vinkede igen og forklarede Gendarmerne, at min Kone stod og græd deroppe. — Unsere Frauen weinen auch daheim! svarede den ene og høstede Bifald derfor hos sin Kollega, hvorimod vi omme paa Bagsædet kun nødtvungent trak paa Smilebaandet ad dette Udslag af Soldater-Humor.

Kort efter blev vi enige om, at vi godt kunde ryge en dansk Cigar. Vi dampede løs og talte livligt sammen. Vejret var herligt, en pragtfuld Foraarsmorgen med klart Solskin, som vi nød i fulde Drag efter de ti Dages Indespærring. Vi talte om Sønderjylland og forsøgte at sætte de interesserede Gendarmere ind i vore Forhold hernede — ogsaa de nationale Modsætninger. Vor Fører fandt herunder ganske uopfordret Anledning til kategorisk at erklære, at Landet her aldrig mere blev tysk. Grænsen blev, hvor den var, ogsaa efter Krigen!

I Haderslev stoppede hele Bilkortegen op ud for Politistationen nedenfor Kasernen. Vi skulde her have Fange Nr. 11 med, Angiverens Broder, der som Kriminalassistent nu maatte døje den Tort selv at være anholdt. Efter nogen Tids Parlamentæren mellem Føreren for Transporten, en lidt ældre, brøgsigt udseende Gendarm, og Politimester Hartmann, der var iført sin Uniform, kørte alle Bilerne om i en Sidegade. Her kom et Par Kriminalbetjente ud med deres arresterede Foresatte, en høj og kraftig, ældre, graasprængt Herre med Mappe. Det kneb med at skaffe Plads til ham, idet der jo i Forvejen var to Fanger paa hver af de fem Bilers Bagsæde og to i hver Bil til at passe paa os. Der blev drøftet forskellige Omgrupperinger, men Enden blev, at Kriminalassistenten fik Lov til at blive kørt til Færgen i Nyborg i Haderslev-Politiets Vogn.

Vi fortsatte til Kolding. Hist og her, hvor man opdagede, at der var civile Passagerer bag i Bilerne, vakte vi lidt Opsigt, mens vi suste gennem Landet. Vi havde det i Grunden

fornøjeligt med vore to Vogtere, hvis Spørgsmaal om Byer og Landskaber undervejs vi besvarede som en Slags Turistførere for de Fremmede. De fortalte os til Gengæld om deres Oplevelser efter det polske Felttog, der stod i skærende Disharmoni til Opholdet i Danmark, som de ikke havde Lovord nok om. Vi havde iøvrigt god Tid, idet vi først skulde naa Eftermiddagsfærgen. Grunden hertil var den, at man vilde undgaa at køre os gennem København, mens det var lyst. Vi blev rørt over denne Hensyntagen og følte os efterhaanden helt trygge ved vore nye Herrer.

Kort før Nyborg — med en symbolsk Udsigt til Straffeanstalten — punkerede den ene Bagring hos os. Vi drejede over i højre Side af Vejen, den efterfølgende Bil stoppede op bag os, og der blev gjort klar til at skifte Hjul. Imens gik vi ud for at strække Lemmerne. Det varede kun et Øjeblik med at faa skiftet et Hjul. Aldrig har jeg set det ske saa hurtigt. Pokker til Karle, de Gendarmer!

Faa Minutter efter kørte vi paa Række og Geled op foran Færgen i Nyborgs Havn. Gruppeføreren gik ud for at faa Besked om Overfarten, og vi benyttede Ventetiden til at spise. Smørrebrødspakkerne kom frem, og mens vi fortærede det ene lækre Stykke efter det andet, maatte vore Vogtere beskedent nøjes med et Par Æbler, et Stykke tørt Rugbrød og lidt Pølse.

Føreren kom omsider tilbage og gav Ordre til straks at køre ombord, idet vi kunde komme over med en Ekstrafærge, der afgik om faa Minutter. Efter at have parkeret paa Dækket kunde vi forlade Bilerne for alle at gaa op i Salonen og drikke Kaffe. Fælles Kaffebord....

Der var foruden os kun nogle ganske faa Rejsende med, saa vi kunde tage hele Salonen i Besiddelse. Hver Bil tog sit Bord, og vi fik snart — for vore egne Penge — en stor Kaffe-kande og et Fad Wienerbrød paa Bordet. Særlig Gendarmene tog godt for sig. Den ene Kop Kaffe gled ned efter den anden,



for Kanden *skulde* tømmes. Det var dem umuligt at fatte, at vi andre ikke ogsaa kunde drikke 4—5 Kopper.

Stemningen blev efterhaanden livlig ved alle Borde. Gendarmene underholdt sig hjerteligt med Fangerne. Vi var nu blevet rystet sammen og snakkede gemytligt ved Kaffen og Tobakken. Nu og da, naar vi „Sammensvorne“ kom til at se over paa hinanden, vekslede vi et lille Smil eller et fortroligt Blink — officielt kendte vi jo ikke hinanden! Jeg ser endnu for mig min Kollegas opmuntrende Blink over til mig fra Bordet paa den anden Side af Salonen. Han saa ud til at være ved godt Mod. Den lille Gendarm begyndte at fortælle om sit Hjem og sin Gerning i Pommern, hvor de begge var fra, om Ferier og Rejser, han havde foretaget sammen med sin Kone. — Forhaabentlig kan De snart rejse hjem, sagde han til os, maaske allerede i næste Uge .... Vi talte sammen som gode Bekendte, og da jeg et Øjeblik skulde „træde af“, tilbød jeg at gøre det paa egen Haand for ikke at volde Ulejlighed. Men her traadte Pligten os dog i Vejen. Gendarmen ledsagede mig og ventede trofast udenfor Døren, mens det stod paa, og det varede længe, for jeg har faaet min Mave grundigt ødelagt under dette Fængselsophold.

Da vi nærmede os Indsejlingen til Korsør, gik vi ud paa Dækket og saa herfra den nyligt sænkede Færge „Christian IX“ rage op over Bølgerne, der slog hen over dens Dæk. Baade mod Nord og Syd saa vi Marinefartøjer paa Vagt mod Miner og Flyvere. Saa satte vi os i Bilerne og kørte ud i Korsør med Retning mod København.

Jeg har fra min tidligste Ungdom været forelsket i København og som et Barn glædet mig, hver Gang jeg skulde rejse til Hovedstaden. Midt i al Elendigheden ved Situationen kunde jeg heller ikke denne Gang lade være med at glæde mig en Smule over denne saa uventede Rejse til København. Selv om jeg jo ikke anede, hvad jeg gik ind til, og det ikke var under Omstændigheder som de forhaandenværende, jeg havde Lyst til at rejse, betalte jeg dog gerne — efter de ti Dages

trivielle Indespærring — den dyre Pris, som den usikre Fremtid i Tyskernes Hænder jo er. Hvis man kan anvende Udtrykket nyde i denne Forbindelse, saa nød jeg virkelig Bilturen gennem Landet paa denne dejlige Foraarsdag. Over Sjælland begyndte jeg imidlertid at blive søvrig .... Jeg havde ikke lukket et Øje Natten forud, og Dagens stærke Afveksling efter Celle-Tilværelsens Ensformighed begyndte at virke. Jeg havde faaet en anden Sidekammerat i Korsør, den ældre Landmand fra Toftlund-Egnen, og mens han underholdt Gendarmerne, tog jeg mig nu og da en lille Blund. Jeg tvang mig til at holde Øjnene aabne, naar vi kørte gennem Byerne. Vi skød en god Fart, idet Gendarmerne var kommet til den Overbevisning, at vi alligevel godt kunde køre gennem København ved højlys Dag. I Slagelse var vi nær ved at køre en Dame ned, da hun letsindigt prøvede paa at slippe over Gaden for Næsen af os. Vor Fører bandede stygt over hende. Et Sted ude paa den aabne Landevej holdt vi for at „tanke“. Fra smaa, medbragte Dunke hældte man noget ikke særlig vellugtende „Brennstoff“ paa Tankene.

Ved 16-Tiden kørte vi fra Frederiksberg Bakke ind i København. Med en underlig Følelse gensaa jeg de kendte Gader og deres pulserende Liv. Vi suste ind ad Vesterbrogade gennem den stærke Trafik, drejede ved Frihedsstøtten (ak, ja, *Frihedsstøtten!* tænkte jeg) af til Venstre, snart var vi i Nørre Farimagsgade, saa ned ad Østerbrogade mod Langelinje. Hjerteret var nu for Alvor ved at blive tungt og beklemt. København i Foraarseftermiddagens Solskin saa dobbelt tillokkende ud inde fra den tyske Bil, hvori jeg befandt mig som Fange og bedrøvet nikkede genkendende til alt udenfor, misundende de frie Mennesker, der færdedes langs vor Vej. Tanken paa, hvad vi nu ved Rejsens Ende stod overfor, gjorde mig forstemt.

Føreren tog fejl af Vejen til Kastellet og kom helt hen til Gefionspringvandet. Vi maatte vende, suste tilbage for at naa de andre Biler og var ved at køre et Cyklebud ned, inden vi

fandt Vejen med Kastelsgraven til Venstre og foran os saa Porten ind til Kastellet med en tysk Vagtpost.

For 15 Aar siden havde jeg en Søndag været herinde til Militærkoncert, kom jeg til at mindes. Nu var jeg her for anden Gang, denne Gang med Tyskerne. Vi gjorde Holdt paa Række et Stykke oppe i Midtergaden. Transportens Fører steg ud og gik ind i en Bygning. Spændt sad vi og ventede paa, hvad næste Etape skulde blive. Kastellet eller Vestre Fængsel? Hvad skulde man foretrække?

Efter nogen Ventetid kom Føreren tilbage og gav Ordre til, at vi skulde stige ud og følge ham. Med vore Kufferter og Pakkenelliker fulgte vi Trop tilbage mod Porten. Vi tog Retning mod en toetages, lidt tilbagetrukket Bygning henne ved Porten, *Vagten* maatte det være. Over den vajede Hagekorsflaget. Tavse gik vi ind i Bygningen under dette forbandede og forhadte Symbol, som Aar efter Aar har forfulgt os. Nu ved vi, hvad Klokken er slaaet, tænkte jeg med et Suk. Det bliver da ogsaa værre og værre med os. . . .

Vi blev ført ind i en skummel Gang med Celler paa begge Sider\*). Jeg fik anvist den første til Højre. Et Par af de Underofficerer, der havde overtaget os, gik med ind og forlangte udleveret mine Seler, min Lommekniv og Barbermaskine. Med en Følelse af at være kommet i Koncentrationslejr knappede jeg Selerne af og udleverede dem, idet jeg stak Hænderne i Lommerne for at have Hold paa Bukserne. Jeg saa mig derefter om i mit nye Opholdsrum. Det er skummelt, koldt og fugtigt, omend det er betydeligt større end Cellen i Aabenraa. Det lille, højtsiddende Gittervindue, hvorfra Lyset kommer, er uden Ruder, og Trækken kan kun stoppes ved at lukke et Par indvendigt siddende Jernskodder. Der bliver saa helt mørkt herinde, men straks efter blæser de op igen. Henne ved Døren staar et stort rustent og beskidt Spøgelse af en Ovn, hvori der aabenbart fyres ude fra Gången. Jeg knagfrøs og beholdt

---

\*) Fem Aar senere blev det den tyske Befuldmægtigede, Dr. Bests Tur til at komme herind . . . .

Frakken paa. Overfor Ovnens findes en ganske lille, til Væggen fastgjort Bænk med Bord, alt stærkt medtaget af Tidens Tand. Paa Bordet et gammelt, bulet Blikvandfad. En Jernseng er slaaet ned fra Væggen, der er beklædt med en Slags ormædt Panel. Gulvet er snavset og ser ikke ud til nogensinde at have været i Berøring med en Gulvklud og Vand. Et lillebitte, helt mørkt Rum til den ene Side viser sig at rumme to alt andet end indbydende Natpotter. I Døren ud til Gangen et „Øje“.

Jeg fortsatte med at gaa op og ned ad Gulvet for at holde Varmen. Alt imens tænkte jeg med Længsel paa den rene og varme Celle i Aabenraa Arrest, som jeg endnu i Gaar ved denne Tid kunde „glæde“ mig ved. Vi er vel nok kommet fra Asken i Ilden .... Maatte det dog blot vare kort, Opholdet herinde i dette skumle, iskolde Rum, der aabenbart har været anvendt til Mørkarrest af vort Militær, inden de Fremmede tog Kastellet i Besiddelse. Jeg kan se paa de talrige Inskriptioner paa Vægge og Dør, at det endnu i Fjor har været benyttet til Fængselsformaal.

Fra Gangen hørte jeg en stærk Rumsteren. Man var i Færd med at fyre, kunde jeg høre. Utaalmodigt mærkede jeg paa Ovnens, om den begyndte at blive varm. Det gik langsomt, meget langsomt, og jeg frøs, saa Tænderne klaprede. En Soldat kom ind med Aftensmaden: et Stykke tørt Rugbrød og et Stykke stærkt lugtende „Metwurst“-Pølse. Jeg skal ikke nyde noget og lægger det til Side. I min Kuffert finder jeg et Par Stykker Chokolade, som jeg nøjes med, En elektrisk Pære i Loftet bliver tændt. Jeg spekulerer paa, om det kan tænkes, at man allerede i Aften paabegynder Forhørene? Nej, det er vel for meget forlangt. En Soldat smider et Par Tæpper ind paa Sengen, et oplivende Moment, idet jeg med Gru har tænkt paa, hvordan jeg skal holde Varmen i Nat. Jeg er søvning efter den lange Biltur og ovenpaa den sidste, søvnløse Nat, hvorfor jeg allerede ved 18-Tiden, da Ovnens stadig ikke vil blive varm, kravler i Seng og dækker mig til, saa godt jeg formaar. Udenfor og ovenpaa rumsteres der voldsomt. Tunge Soldaterstøv-

ler tramper i Gulvet, og der lyder højroestet Tale til langt ud paa Aftenen. Nu og da kigger et Øje ind til mig. Omsider, endnu mens Lyset er tændt, falder jeg i Søvn.

★

Det er Morgen i Kastellet. Den første Majdag endda. Udenfor paa Volden skinner Foraarsolen lys og varm, herinde er der mørkt og skummelt som i Aftes. Jeg frøs i Nat, vaagnede forfrossen mange Gange. Ilden i Ovnen er forlængst gaaet ud. Da jeg fik et Krus Te og et Stykke Brød bragt ind, beklagede jeg mig over Kulden. Lidt senere begyndte de paany at rumstere ved Ovnen ude paa Gangen. Det kostede mig megen Ringen paa Klokken og adskillig Parlamenteren at faa Lov til at hente lidt Vaskevand ude paa Gangen. En bøs Underofficer forklarede, at jeg kunde have nøjedes med at vaske mig ved Hanen derude. Jeg maatte give ham Ret, da jeg kom ind og opdagede, at det gamle Vandfad var læk. At opnaa Tilladelse til at barbere sig var der ikke Tale om. Det lykkedes mig derimod at faa Lov til at gaa paa W. C. nede i den anden Ende af Gangen, men sikken et Svineri her var! Det var vel nok et Soldater-Lokum, som ikke var de Anstrengelser værd, jeg udfoldede for at faa Lov til at komme derud og tømme mine to Natpotter. Jeg er ikke ovenud perfekt i det tyske, men jeg gik dog ud fra, at den „schwer von Begriff“-værende Vagt ude paa Gangen kunde forstaa, hvad jeg ønskede, naar jeg til hans „Øje“ i Dørens Kighul raabte: W. C., Toilet o. l. Han rystede paa Hovedet og saa uforstaaende ud. Saa greb jeg til Sprogets voldsommere Udtryk, idet jeg raabte „scheissen!“. Det hjalp. Hans Ansigt opklaredes i et stort Smil. Der blev højroestet Latter ude paa Gangen, hvor mit bramfri Udtryk gik videre, og lidt efter blev Døren lukket op.

Hvilken Følelse Dagen igennem at være overladt i Militærets Varetægt og være afhængig af disse fremmede Soldaters Naade og Forgødtbefindende!

Her er stadig hundekoldt, idet den forbandede gamle Ovn

ikke vil brænde. Jeg spadserer vedblivende frem og tilbage med Frakke og Hat paa og har et forfærdeligt Mas med at holde Bukserne oppe. En Stol har jeg faaet herind, saa jeg kan naa op til Vindueskodderne, og naar jeg staar op paa den, kan jeg se ud paa Volden, hvor Solen straalere, og Skrænterne er grønne. Nu og da kommer en tysk Vagtpost med Staalhjem og Gevær til Syne deroppe. Fra Tid til anden drøner en Flyver lavt hen over os.

I Dag maa der ske noget! Opholdet kan dog ikke blive af længere Varighed. Efter at man har ladet os sidde saa længe i Aabenraa, maa man da straks gaa i Gang med os, nu man har faaet os udleveret. Jeg trøster mig endnu en Gang med min Rejseførers Forsikring: — Sie werden bald entlassen ....

Det er nu langt hen paa Formiddagen, og der er stadig ikke sket noget. Ovnene er vedblivende iskold. Jeg ringer og gør Vrøvl. Man kan dog ikke lade mig blive ved at gaa og fryse her, siger jeg, lad mig dog komme en Tur ud at spadserere, saa jeg kan faa Varme i Kroppen! Efter nogen Forhandling med en Løjtnant om Sagen gaar man ind paa mit Forslag og attacherer mig en Soldat til „Oppasser“. Vi starter og gaar ud i Solskinnet, der fuldstændig blænder mig, saa mørkt har der været i Cellen. Jeg hanker op i Bukserne, der bestandig vil glide ned. En Times Tid spadserer vi saa gennem Kastellet mellem de forskellige „Stokke“ herinde og over den store Plads i Midten med Kirken til den ene Side og Kommandantboligen til den anden, her hvor Griffenfelds makabre Henrettelsesscene, der udløstes i Budskabet om hans Benaadning til livsvarigt Fængsel, skal have fundet Sted. Her staar nu Rækker af tyske Militærbiler. Pludselig faar jeg i det Fjerne Øje paa Skræderens krogede Ryg i den lyse Stortrøje. Han har sine Pakkelliker under Armen og er flankeret af to Militærpersoner. De forsvinder ind i et Hus. Saa er man dog aabenbart i Gang med os, tænker jeg lettet.

Min „Oppasser“ har jeg ikke megen Fornøjelse af. Han er næsten ikke til at slaa et Ord af, og lykkes det mig endelig at

faa ham til at aabne Munden, er han ikke til at forstaa. Det er schwabisk Dialekt, han taler, og det overstiger mine Sprogkundskaaber. Vi møder et Par tyske Officerer. Soldaten gøstram Honnør, jeg letter paa Hatten, — man er vel nok gentleman! De standser os og indskærper Soldaten, mens jeg hører paa det, at han ikke maa tale med Fangen. Da vi igen er blevet os selv, beder jeg ham undskylde, at jeg har bragt ham i Forlegenhed. Herefter skal jeg nok holde min Kæft, lover jeg. Galt bliver det, da en Kusk med et Læs Kul paa dejligt Københavnsk spørger os om Vej til Køkkenet, og jeg maa optræde som Tolk. Gudskelov er der ingen Officerer i Nærheden.

Vi fortsætter vor Vandring herinde bag Voldene og ser paa Livet, som det udfolder sig under Besættelsen. En Del af det danske Militær er her endnu, ser jeg. Kun Folk, der overfor Vagten kan dokumentere, at de har Ærinde her, kommer ind. Jeg ser tyske og danske Befalingsmænd hilse hinanden. Tyske Militærbiler kører frem og tilbage.

Det er underligt at gaa herinde og tænke paa, hvilke Skæbner og Tragedier disse historiske Bygninger og Volde Aarhundredreder igennem har dannet Rammen om og været Kulisser til. Herinde sad, husker jeg fra min Skolelærdom, foruden *Griffenfeld* saa berømte „Statsfanger“ som den svenske Feltherre *Magnus Stenbock*, *Struensee* og *Enevold Brandt*, senere Frihedsapostlen *Dr. Dampé*. De er alle forlængst gaaet over i Historien, men den 9. April blev der igen skrevet Historie her i Kastellet, da Tyskerne besatte det. Jeg aner intet nærmere om de Scener, der den Morgen for tre Uger siden udspilledes i „det sovende Kastel“, udover at Norgesporten blev sprængt af Tyskerne, og at Indenrigsminister *Bertel Dahlgaard* i nogle Timer skal have været Fange herinde.

Nu har det gamle Kastel faaet nye „Statsfanger“. 11 jævne og skikkelige Borgere fra Sønderjylland. Hvilken Skæbne skal blive deres? Det er ikke nogen kedelig journalistisk Oplevelse at fortsætte i Griffenfelds, Struensees, Dr. Dampes og Bertel Dahlgaards Spor, blot man havde Vished for, at man slipper

fra det som Bertel Dahlgaard og ikke skal ud paa Fælleden og henrettes som Struensee og Enevold Brandt ....

Klokken var over 12, da vi naaede tilbage fra vor Spadseretur. Det var blevet Middagsmad-Tid, men først Kl. 13 kom Turen til mig. Min Ledsager-Soldat kom ind med en Tallerken med Kød, Sovs og Nudler. Kun denne ene Ret, og den skulde spises med Ske. Kniv og Gaffel maa en Fange ikke have. Det kneb med at faa Kødet flænset. Portionen var iøvrigt saa rigelig, at jeg maatte levne en god Del.

Efter Middag dukkede der en Arbejdssoldat op udenfor mit aabne Vindue. Han skulde sætte en Luge med Glas paa udvendigt og viste sig at være en ualmindelig frisk og flink Fyr, der ikke var bange for at lukke Munden op. Han fortalte mig, da jeg gav Udtryk for min Utaalmodighed ved Situationen, at Afhøringen af os var i fuld Gang, og at én allerede var løsladt. Da jeg spurgte ham nærmere ud, forklarede han, at det var en lille Mand i lys Sommerfrakke. Jeg kunde regne ud, at det var Rømø-Skipperen, og glædede mig paa hans Vegne.

Mens vi havde været paa Spadseretur, var det endelig lykkedes at faa Ovnene til at brænde, og da der nu kom Glasrude for Vinduet, begyndte Temperaturen at blive taalelig. Jeg fik skrevet et Brev hjem med en kort Meddelelse om, at vi var kommet godt over Storebælt, og at min nye Adresse var „Die deutsche Wehrmacht, Kastellet“. Det blev i aaben Stand afleveret til Vagten, der noget senere vendte tilbage med det, saa jeg selv kunde lukke det, efter at det var blevet forsynet med Paategningen „Genehmigt“.\*) Det lykkedes mig at opnaa Tilladelse til at barbere mig — for aaben Dør. Min flinke Vinduesmand gav mig en Skaal varmt Vand og fik fat i min Barbermaskine, til hvilken jeg dog kun maatte faa udleveret eet Blad. Da Barberingen var overstaaet, og Maskinen inddraget igen, fik jeg bragt et Krus Te med Rom. Det skulde gøre det ud for Eftermiddagskaffe og Aftensmad, idet jeg stadig havde

---

\*) Det naaede ikke hjem før Dagen efter, at jeg selv var kommet.



Rugbrød nok. Der var ikke megen Rom i Teen, men Drikken smagte godt. Og jeg havde efter mange Forhandlinger med Vagten faaet Lov til at sende Bud til Marketenderiet efter en Flaske Mælk, et Par Sodavand og noget Chokolade. Mens Døren engang var aaben, hørte jeg, at der kom Bud efter Skipperen fra Graasten. Jeg kan ikke begribe, hvorfor Turen ikke kommer til mig. Jeg var jo dog blandt de først anholdte og synes derfor at have Krav paa at komme for før de sidst arresterede.

Klokken var blevet henved 16 — jeg kunde Døgnet igen inde i Cellen høre Timeslagene fra Uret paa Sjællandsporten — da en ny Soldat kom ind og spurgte, om jeg vilde ud og gaa en Tur. Det vilde jeg naturligvis gerne. Igen blændedes jeg voldsomt af Sollyset, da jeg kom ud i det fri. Soldaten stillede sig op ved Indgangen til Bygningen og betydede mig, at jeg kunde spadsere frem og tilbage paa Brostenene foran Vagten. Det var knap saa interessant som at spadsere rundt i Kastellet, men dog mere begivenhedsrigt end at sidde derinde i den mørke Celle.

Jeg gaar og betragter Omgivelserne og Livet omkring mig. Til Venstre Sjællandsporten, hvor jeg kan holde Øje med de faa, der passerer Vagtposterne, en udenfor og en indenfor. Til Højre sidder der paa Gavlmuren paa Huset nærmest Vagten to forholdsvis nye Mindeplader over Olaf Rye og Max Müller. Med ejendommelige Følelser læser man her som tysk Fange i Kastellet Indskriften om de to tapre Mænd: Fredericia 6. Juli 1849 og Sankelmark 6. Februar 1864. Dengang kæmpede man og faldt. Den 9. April sov man i Kastellet, fortælles det, og nu gaar Tyskerne og spiller Herrer her i Rigets Hjerte. Paa de Kontorer herinde, der er blevet tilbage til det danske Militær, gaar Livet sin daglige Gang, kan jeg forstaa. Ved denne Tid forlader Befalingsmændene deres Kontorer. Tyskerne og Danskerne hilser hinanden korrekt, men køligt. Jeg synes at kunne se i mine Landsmænds Blikke, hvor de lider under dette her. Hvordan de føler sig som Gæster hos sig selv . . . .

Ude paa Langelinje spiller et Hornorkester, aabenbart et tysk Militærorkester. Dets Toner naar helt herind i Kastellet. Foraarssolen skinner lys og varm paa Voldens grønne Skrænter. Paa den anden Side Volden ligger Havnen og Sundet og Langelinje, hvor Københavnerne nu gaar Eftermiddagstur. Derude lokker Friheden, men Sjællandsporten skiller mig fra den. Jeg ser gennem Porten ind i det forjættede Land. Jeg koketterer et Øjeblik med den Tanke at prøve paa at stikke af. Om bag Husene der i en Fart og saa op paa Volden. Hvordan med at komme over Graven? Nej, jeg er klar over, at Tanken er vanvittig. Der gaar Vagtposter deroppe, har jeg jo set, og de er sikkert ikke bange for at skyde og kan ogsaa nok ramme. Hvordan skulde jeg forøvrigt ogsaa kunne holde mig skjult, hvis det virkelig lykkedes mig at flygte herfra? Mine Betragtninger er dog kun et Tankeeksperiment. Det vilde være fejgt at stikke af. Jeg har ikke noget at løbe fra, ved jeg med mig selv. Det er blot saa forbandet svært at blive ved at holde ud, og dobbelt svært er det paa denne skønne Eftermiddag her i Kongens København.

Over Bygningen, foran hvilken jeg gaar frem og tilbage, blafrer Hagekorset i den friske Brise ude fra Sundet. Et Døgn er gaaet, siden jeg gik ind under dette Tegn, der bestandigt for mig har staaet som Symbolet paa — naa, her er det vist ikke værd at give nærmere Udtryk for mine Følelser overfor det.

Dagen gaar paa Hæld, og jeg grubler paany over det mærkelige i, at jeg endnu ikke er blevet afhørt. Jeg gruer ved Tanken om en ny Nat herinde og stiller, for Gud ved hvilken Gang, mig selv det bestandigt tilbagevendende Spørgsmaal: — Er jeg ved Enden, eller er dette kun Begyndelsen? Maaske skal vi, hvis vi ikke straks bliver løsladt, ud i Vestre Fængsel og senere fremstilles i Byretten. Alt er muligt.

Mit Humør synker med Solen. Denne Dag, hvor jeg saa bestemt ventede, der skulde ske noget afgørende, gaar til Ende som de foregaaende. Aldrig under min Fængsling har Ensomheden trykket mig som i Dag — her, hvor der ikke er et

Menneske at tale med. I Arresten i Aabenraa og paa Turen herover var vi endnu *Mennesker*. Her har jeg Følelsen af, at vi kun er Numre i et Spil, vi intet kender til. Herude er der lidt at se paa til Afledning af Tankerne, men derinde venter en skummel Celle mig. I Morgen er det Kristi Himmelfartsdag. Foraaret svinder i Aar bort for mig . . . . .

Pludselig dukker et kendt Ansigt op i Gaden. Det er Invalidekonsulent, fhv. Redaktør *Fr. Andresen*, Tønder, hvem jeg lejlighedsvis har været sammen med. Han passerer lige forbi mig paa den anden Side Vagtens Geværstøtter, og jeg kan ikke dy mig for at hilse: — God Dag, Hr. Andresen! — Men er det ikke Bech? udbryder han genkendende og stopper op. Jeg vinker af, klar over, at det ikke gaar med en Passiar under disse Forhold. — Jeg er Fange her, siger jeg afværgende, men i det samme kommer min Soldat springende og gør os paa en særdeles bestemt Maade opmærksom paa, at vi ikke har noget med hinanden at gøre, Hr. Andresen og jeg. Min Kollega ser uforstaaende ud og gaar videre. — Ha' det godt! faar han lige fremmumlet.

Efter dette lille Intermezzo er Klokken blevet 17, og Soldaten mener nu, det er bedst at komme ind. Tøvende følger jeg Opfordringen og gaar ind i den mørke Gang for at blive laast inde i Cellen igen. Jeg skal ellers love for, at de nu har faaet Ovnen til at brænde. Her er nu saa stegende hedt, at det er uudholdeligt. Det gaar fra den ene Yderlighed til den anden! Jeg smider mig paa Sengen saa ulykkelig ved Situationen som aldrig før under mit Fængselsophold. Jeg synes, at jeg ikke kan mere nu. Forventningen om, at denne Dag vil bringe en Afgørelse eller i det mindste en Afklaring, har været saa stærk, at Skuffelsen over ikke at være kommet et Skridt videre tynger mig dobbelt. Nu og da strejfer Tankerne mit Hjem, men jeg gør Vold paa mig for at holde dem borte derfra. I Kufferten, som min Kone bragte mig inden Afrejsen, fandt jeg i Formiddags et lille Billede af min Dreng, hvor han græder, ulykkelig ved at skulle fotograferes, et

morsomt Billede, som jeg har haft staaende paa mit Skrivebord. Jeg kunde ikke taale at se paa det og gemte det hurtigt. Hvornaar skal jeg se ham igen? Maaske skal der gaa Uger, Maaneder, Aar. Det holder jeg ikke ud.

## 2. Maj.

*Saa fik det dog omsider Ende!*

Som jeg hin Morgen, da jeg blev anholdt, maatte knibe mig i Armen for at være sikker paa, at det ikke var en ond Drøm, saadan maa jeg nu igen spørge mig selv, om jeg ikke *drømmer*, at jeg er en fri Mand?

Nej, det er Virkelighed! Det er ikke Uret paa Sjællandsporten, der nu, som for et Døgn siden, fortæller mig, at Midnatstimen er inde, men *Raadhusklokkerne*. Det er ikke, som for blot nogle faa Timer siden, i Kastellet jeg sidder, men paa *Turisthotellet* inde ved Raadhuspladsen. I Stedet for den mugne Fængselsluft er der rent og friskt, her er tykke Tæpper paa Gulvet, magelige Lænestole, rindende Vand, en Seng med en — efter hvad jeg nu er blevet vant til — alt for blød Madras. Og frem for alt: en aaben Dør ud til Livet . . .

Det er mig komplet umuligt at sove i Nat. Enten det nu er den som sagt bløde Seng, eller det er mine Tanker, der efter de sidste sindsoprivende Timer ikke vil lade mig finde Ro, kan jeg ikke falde i Søvn. Jeg er staaet op, har tændt en Cigar og sidder i Lænestolen og genoplever de sidste Timers Omvæltning i min Tilværelse, fra Fange til fri Mand.

Kl. 18,30 slog Frihedens Time, efter at jeg i tre Kvarter havde været for *Krigsret* i Kastellet. Mindre kunde ikke gøre det.

Midt i mine ulykkelige Betragtninger i Cellens Seng blev Døren ved 17,40-Tiden aabnet. I Gangen stod den lille Feltgendarm fra Bilturen i Gaar og ventede paa mig. Det var nu blevet *min* Tur til at komme i Forhør. Jeg kom paa Benene i en Fart: endelig gik det løs!

Vi spadserede ad Midtergaden og skraas over den store Plads. Jeg spurgte undervejs, hvem der afhørte os, og fik til Svar: — *Das Kriegsgericht*. Det lød ikke opmuntrende. — Er der danske Politifolk til Stede? spurgte jeg videre. — Nej, lød Svaret, det foregaar uden fremmed Nærværelse. Naa, tænkte jeg skuffet og oprørt, dette blev altsaa Udgangen paa de lange Forhandlinger om os mellem de tyske og danske Myn-digheder.

Jeg var „bleg, men fattet“, da vi traadte ind i en Bygning til Højre oppe mod Kastelskirken. Spændingen og Ophidsel-sen gennem 12 Døgn naaede nu Kulminationen. Vi gik op ad nogle Trapper og kom ind i et Vagtlokale, hvor der sad tre Gendarmer. En af dem aabnede Døren for mig ind til en langagtig Stue, hvor jeg stillede Ansigt til Ansigt med Krigs-retten.

Fem Officerer og en Dame sad ved den modsatte Ende af et langt, med grønt Klæde overtrukket Bord, hvor jeg nederst, ud for Døren, fik anvist en Stol. For selve Bordenden præsi-derede en pilskaldet Officer med skarpe Ansigtstræk\*). Til Venstre havde han en Officer og Damen, der var klar til at betjene en Skrivemaskine, til Højre for ham sad tre Office-rer paa Række.

— Verstehen Sie Deutsch? spurgte Officeren for Borden-den, da jeg havde sat mig.

— Jawohl! svarede jeg.

— Sie sind . . . Officeren, der sad til Højre for Præsidenten, nævnte mit Navn og begyndte at læse mit „Generalieblad“ op, saaledes som jeg til Politiet i Aabenraa den Morgen, jeg blev anholdt, havde forklaret om min Afstamning, Uddan-nelse, ægteskabelige og økonomiske Forhold o. s. v., altsam-men i tysk Oversættelse, som jeg skulde godkende. Det var med underlige Følelser, jeg her i disse fremmede Omgivelser hørte nævne mine Forældres, min Kones og Søns Navne i den tyske Officers Mund.

\*) Jeg fik senere oplyst, at han var Oberkriegsgerichtsrat Jön z.

Fra en stor Bunke Akter, han havde liggende foran sig, tog Retspræsidenten en Mappe frem, bladede i den og spurgte:

— De kender en Person ved Navn J. D.?

— Ja, det gjorde jeg da.

— Denne Person, fortsatte han, befinder sig i den tyske Værnemagts Varetægt, sigtet for Spionage. Han har afgivet følgende Forklaring om sit Forhold til Dem . . . .

Præsidenten oplæste derpaa Ordlyden af den paastaaede Forklaring af J. D. om hans Bekendtskab til mig og mit Blad:

Han kendte flere af Bladets Medarbejdere, hvem han havde nævnt ved Navn, men medens de andre hovedsagelig interesserede sig for politisk Nyt fra Tyskland, havde jeg i særlig Grad vist Interesse for Nyheder af militær Beskaffenhed. Han udviklede videre, hvorledes han var blevet overbevist om, at jeg maatte være engelsk Spion, og skildrede, med hvilken Interesse, jeg havde paahørt og modtaget hans Oplysninger om militære Forhold og fortalt ham lignende Ting til Gengæld. Bl. a. skulde jeg have fortalt, at Tyskerne havde anlagt to Batterier ved Kysten syd for Flensborg ved en Aa eller By, hvis Navn jeg ikke tidligere havde hørt. Han var aldeles overbevist om, at jeg stod i Forbindelse med den engelske Efterretningstjeneste.

— Hvad siger De til dette? spurgte Præsidenten, idet han gjorde en Pause i Oplæsningen.

Jeg var blevet saa harmdirrende over denne gennemfalske Forklaring og det modbydelige Angiveri-Forsøg, at jeg havde svært ved at faa et Ord frem, klar over — som jeg var — at mine Udsigter til en snarlig Løsladelse var meget smaa, hvis Retten troede paa denne Forklaring.

— Det er dog for galt, fremstammede jeg med Graaden i Halsen af Fortvivlelse og Raseri, inden jeg fik samlet mig sammen til at afgive en ordentlig Forklaring.

— Denne Mand, fortsatte jeg, er kommet paa Bladet, længe før jeg fik min Gerning der. Han var Forsikringsagent og kom meget rundt blandt Folk i Sønderjylland. Han kendte baade

den tidligere og den nuværende Redaktør og havde gennem nogle Aar haft et Friabonnement mod at skaffe Nyheder og Abonnenter. I min Egenskab af Lokalredaktør tilkom det mig at modtage hans Nyhedsstof. Jeg var i Forvejen bekendt med hans ikke særligt fine Rygte, og hverken jeg eller nogen anden paa Redaktionen betragtede ham som en velkommen Gæst, naar han aflagde os sine Besøg, mellem hvilke der kunde gaa adskillige Maaneder. De sidste 2<sup>1</sup>/<sub>2</sub> Aar har jeg saaledes ikke set ham. Man smider jo ikke Folk ud uden Foranledning, og det hændte ogsaa, at han bragte os Nyheder, vi kunde bruge i Bladet. Ofte blev det kun til Snak, og jeg havde det Indtryk, at han mente, han skulde „informere“ os som Erstatning for Nyhederne, hvilke det kunde være lidt smaat med. Ingen af os tog ham højtideligt. Vi rystede paa Hovedet ad ham, naar han var gaaet. Selvfølgelig talte vi om de politiske Forhold i Tyskland, som han ofte besøgte, om Tysklands Oprustning i disse Aar og om Krigsfaren. Det talte alle jo om dengang, og som Journalist vil man selvfølgelig nok vide Besked. Men jeg maa paa det bestemteste benægte, at jeg nogensinde har givet ham — eller været i Stand dertil — Oplysninger af militær Karakter, der kan falde ind under Begrebet Spionage, eller at jeg har bragt nogen „Oplysning“ fra ham videre til nogen Forbindelse med eller i England eller Frankrig. Jeg vilde være en daarlig „Spion“, føjede jeg til. Jeg har ikke været Soldat, har aldrig interesseret mig for Militærvæsen. Med Skam maa jeg tilstaa, at jeg ikke ved, hvor mange Mand, der gaar paa en Division, Bataillon o. s. v. Jeg kender ikke de tyske Vaabenarter fra hinanden og er ikke i Stand til at se paa en Flyver, om det er en Bombemaskine eller en Jager. Jeg har kun interesseret mig for det Stof, jeg kunde bruge i min Avis, og ikke haft meget tilovers for politiske Kandestøberier og „fortrolige“ militære Oplysninger, som man paa Forhaand var afskaaret fra at skrive om. Hvad angaar de nævnte „Batterier“, saa har jeg ikke hørt det omtalte Stednavn før. Jeg har ikke været i Nærheden af noget

tysk Batteri eller Befæstningsanlæg, men jeg mindes, at vi engang — D. og jeg — har talt om Tysklands Befæstning af Østersøkysten. Jeg kan huske, at jeg i et svensk Blad har set et Kort over, hvor meget af Kysten der efterhaanden var befæstet, men hvad man kan læse i en Avis herom, kan dog vel ikke falde ind under Begrebet Spionage?

Alt dette fik jeg sagt paa det bedste Tysk, jeg kunde præstere. Det var ikke fejlfrít, men det blev forstaaet. Præsidenten gav sig derefter til at diktere Hovedpunkterne i min Forklaring til Damen ved Skrivemaskinen: — Ich bestreite .. indledede han. Klart og koncist dikterede han Sætning efter Sætning i et Tempo, som forbløffede mig. Jeg har ikke tidligere overværet et Retsmøde, hvor en Dommer saa hurtigt og klart har kunnet faa Hovedpunkterne i en Forklaring ført til Protokols.

Da Protokolatet var endt, erklærede Præsidenten:

— Deres Udsagn er jo stærkt i Modstrid med D.s. Havde Forklaringerne været overensstemmende, kunde vi maaske have løsladt Dem ....

Det var en besk Pille at sluge paa et Tidspunkt, da man næsten var villig til at sælge sin Sjæl for at komme fri. Maaske var det en Fælde, men jeg holdt Ørene stive og erklærede:

— Jeg har ingen anden Forklaring at afgive.

— Kom De ofte til Tyskland? spurgte Præsidenten videre.

— Ikke i de senere Aar, svarede jeg. Da mit Blad blev forbudt i Tyskland, holdt jeg mig borte derfra i halvandet Aar for ikke at risikere Ubehageligheder som Medarbejder ved et der forbudt Blad. Med Undtagelse af en to Dages Biltur til Bad Büsum og Hamburg i August 1939 og enkelte Besøg i Rendsborg kom jeg kun til Flensborg, hvor min Hustrus Bedstefader levede indtil 1938. Jeg har aldrig været i Nærheden af noget „militært Maal“. Nogle faa Gange har jeg besøgt Viceborgmesteren i Rendsborg, en Kollega til mig, der interesserer sig stærkt for nordiske Forhold, og foruden ham



har jeg kun staaet i Forbindelse med en dansk Redaktør i Flensborg. Jeg nævnte begge Navne, overbevist om, at der ikke kunde kastes Skygge af Mistanke paa disse Mænd, mine eneste nærmere journalistiske Bekendtskaber sydfor Grænsen.

Efter at ogsaa disse Udtalelser var ført til Protokollen, blev jeg ført ud i Vagtstuen, hvorfra jeg efter nogle Minutters Forløb atter blev hentet ind. Mit Humør var da nede under 0. Efter at være blevet gjort bekendt med de Sigtelser, Angive- ren havde rejst mod mig, nærede jeg paa det Tidspunkt intet Haab om at blive løsladt i Dag.

Officeren til Højre spurgte mig, efter at have vekslet nogle Bemærkninger med sin Sidemand:

— De er den af de implicerede Personer, hvem D. i sin Forklaring har „belastet“ sværest. Kan De tænke Dem nogen Grund dertil? Var De Uven med ham, eller havde han noget Udestaaende med Bladets Redaktør f. Eks.?

Efter at have overvejet Spørgsmaalet svarede jeg:

— Saa vidt mig bekendt har der ikke været nogen Anledning for D. til at mistænkeliggøre os. Jeg forstaar ikke hans Handlemaade og kan kun tænke mig den Mulighed, at han ved at angive mig søger at dække over noget andet, eller ogsaa er Grunden den simple, at han er en ualmindelig slet Person. Hans Fortidsbedrifter kan tyde derpaa, og ogsaa denne Sag forekommer mig at være Vidnesbyrd om, hvilken ufin Person han er.

Da dette blev ført til Protokols, overraskede den spørgende Officer\*) mig ved at erklære, at jeg godt kunde udtrykke mig paa Dansk, hvis der var et og andet, jeg ikke var i Stand til nærmere at præcisere paa Tysk. Han vilde saa oversætte det.

Jeg forklarede videre paa Tysk, at jeg aldrig havde kunnet tage D. og hans Interesse for Tyskland og dets Krigsforberedelser særligt alvorligt. Han var kendt for at være en snurrig Per-

---

\*) Han var Nordslesviger, har jeg faaet at vide, Major, Kriegsgerichts- rat H. J o h a n s e n, tidligere Sagfører i Sønderborg.

son, noget af en Original, og kunde røbe en saadan Enfoldighed, at man ikke kunde tro, at han virkelig skulde være *Spion*. Jeg havde anset hans Interesse for Tyskland for et Udslag af hans frodige Fantasi og paa visse Maader sygelige Sind, der, efter hvad man fortalte, bl. a. kom til Udtryk ved, at han led af Forfølgelsesforestillinger og aldrig lagde sig til Hvile, uden at han havde et ladt Gevær staaende ved sit Hovedgærde. Han var fra sin tidligere Virksomhed som Udvandringsagent meget ufordelagtigt bekendt mange Steder i Sønderjylland. Ogsaa af den Grund havde jeg aldrig ønsket at have noget nærmere med ham at gøre.

Paany blev jeg sendt ud i Vagtstuen i nogle Minutter. Da jeg igen kom ind, fortsatte Præsidenten med Oplæsningen af D.'s Forklaring. Det hed heri, at jeg stod i Forbindelse med to engelske Majorer i København, der endog var nævnt ved Navn.

— Nej, holdt nu, udbrød jeg opbragt. Hvad er det for en Historie. Jeg kender ingen Majorer hverken i København eller i England.

— Har De ladet D.'s Oplysninger gaa videre til nogen? Han siger, at De noterede dem ned.

— Jeg har brugt, hvad der kunde skrives om i Bladet. Hans Rygter og Gisninger har jeg ladet gaa ind ad det ene Øre og ud af det andet. Dem havde jeg ikke Brug for.

Jeg maatte nu nærmere redegøre for min Korrespondent-Virksomhed til Blade i København og Provinsen. Det var meget vanskeligt at faa Officererne gjort begribeligt, at man som Medarbejder ved et Blad udmærket kan være Korrespondent til et andet, ikke-konkurrerende Foretagende.

Vi gik videre i D.'s Forklaring. Han fortalte, hvorledes han havde været oppe paa Bladet med en tysk Emigrant, der havde skrevet en Artikel om Konzentrationslejre. Artiklen var blevet afvist af Redaktøren, der derefter havde sendt de to Herrer op til mig. Artiklen var senere fremkommet i et andet Blad. Dens Titel blev nævnt for mig.

Jeg svarede hertil, at Historien om dette Besøg, hvis En-

keltheder ogsaa syntes at forekomme Retten noget fantasifulde, var det rene Opspind. Jeg havde ikke set hverken Emigrant eller Artikel. Jeg gjorde opmærksom paa, at det maaske kunde være en af mine Kolleger, D. havde forhandlet med. Mig var det i hvert Fald ikke.

Paa dette Tidspunkt kunde jeg mærke paa Officererne, at de begyndte at tvivle paa Rigtigheden af D.'s Forklaring. Enkelthederne maatte forekomme dem usandsynlige. Man begyndte at gaa lidt lettere hen over den videre Udvikling af Afhøringen, og Præsidenten sprang over til et nyt Spørgsmaal:

— Hvor opholdt De Dem den 9. April om Morgen?

— I mit Hjem, svarede jeg ufortøvet. Kl. 9 gik jeg ned paa Bladet, hvor vi alle var samlet.

Mit Svar syntes at overraske Præsidenten. Jeg føjede til:

— Jeg kan som Bevis paa min gode Samvittighed fortælle Dem, at jeg i Dagene efter den 9. April bemærkede til Venner og Bekendte: — Gudskelov, at man ikke har haft med Spioner eller Emigranter at gøre, saa man i denne Tid kan sove roligt om Natten.

— Hvorfor sagde De det? indskød Præsidenten.

Jeg tænkte mig om et Øjeblik, klar over, at han med dette Spørgsmaal maaske vilde stille en Fælde. Saa svarede jeg roligt:

— Fordi jeg vidste, at Tyskerne havde ført flere Danske til Afhøring sydfor Grænsen.

Ogsaa disse Udtalelser blev ført til Protokols.

Jeg maatte ud i Vagtstuen endnu en Gang. Mit Humør havde bedret sig noget gennem Forhørets senere Minutter. Jeg havde Følelsen af, at Indicierne mod mig efterhaanden var smuldret bort. Paany kom jeg ind. Præsidenten, der som de øvrige Medlemmer af Retten havde været yderst høflig og korrekt overfor mig, erklærede nu, stadig i en forekommende, høflig, omend naturligvis noget reserveret Tone:

— Det tilkommer ikke den tyske Værnemagt at fælde Dom

over Forseelser, der er begaaet før den 9. April. Det lader vi de danske Myndigheder om. Vi har dog ønsket at faa visse Forhold af særlig Karakter oplyst, og saaledes forholder det sig med denne Sag. Det er vor Opgave at tilstræbe den højeste Retfærdighed i vor Afgørelse, og at det har ligget os paa Sinde, vil De forstaa deraf, at vi har lagt *Deres* Forklaring til Grund for vor Afgørelse, efter hvilken De hermed er *fri*.

Der faldt en Sten fra mit Hjerte. Jeg turde næsten ikke tro, at jeg havde hørt rigtigt, men Præsidenten fortsatte:

— Hverken fra tysk eller dansk Side er man interesseret i, at der, naar De nu kommer hjem, tales for meget om denne Sag. Vi henstiller til Dem, at De erindrer dette.

Jeg nikkede.

— Og saa faar De *Deres* Papirer udleveret. De vil nok se efter, at de alle er der.

Jeg var paa dette Tidspunkt temmelig ligeglad med, hvad der var i Pakken med mine beslaglagte Papirer, som en af Officererne derefter aabnede for mig til Gennemsyn. For et Syns Skyld løb jeg dog Indholdet igennem. Jeg fik derpaa min Forklaring forelagt til Gennemsyn og Underskrift. Den fyldte en Folioside. Der var ogsaa et Gennemslag, og jeg var da saa enfoldig at spørge, om det var til mig? Det var det dog ikke. Maaske var det bestemt for de danske Myndigheder . . . . Jeg lod, som om jeg læste Forklaringen igennem, hvad man bad mig om, men det var mig umuligt at samle Tankerne om, hvad der stod i den. Jeg havde jo hørt Protokolleringen og var nu alt for overvældet af Glæden ved at komme fri, saa jeg kun havde Tanker for saa hurtigt som muligt at komme af Sted.

Jeg blev ført ud i Vagtlokalet, hvor min trofast ventende Gendarm fik overrakt mit Løsladelsespas. Fulgt af ham skred jeg ned ad Trapperne i en helt ny Sindstilstand.

— Naa, bemærkede han smilende, det gik jo godt. Nu vil *Deres* Hustru derhjemme vel nok blive glad!

Med hastige Skridt — for nu havde jeg travlt med at kom-

me herfra — gik jeg tilbage til Vagten. Klokken var da henved halv syv.

— Deres Kammerater i Bilen gik det ikke saa godt, fortsatte Gendarmen. De kom ikke hjem i Dag.

Jeg sendte dem en medfølelse Tanke, men var alt for optaget af min egen lykkelige Udgang paa Sagen og af Hastværket med at komme bort og faa ringet hjem.

— De kan jo først komme hjem i Morgen, sagde den venlige Gendarm videre. Har De Familie herovre eller Penge til Hotel, ellers kan De udmærket sove her . . . . .

— Nej Tak, sagde jeg med et Smil. Jeg skal nok klare mig selv nu!

Vi kom ind i Vagten og ind i Cellen, hvor jeg skulde hente mine faa Ejendele. Aldrig er jeg kommet saa hurtigt ud af et „Logi“ som her. Revnende ligeglad med, om jeg skulde have glemt noget, blev Kufferten hastigt smækket. Mit Indkøb af Sodavand skænkede jeg generøst til Gendarmen. Chokoladen puttede jeg i Lommen til Drengen derhjemme, — og saa var jeg klar til Afgang. Ude i Vagtstuen, hvor Gendarmen afleverede mit Løsladelsespas, fik jeg udleveret mine Seler, Lommekniv, Barbermaskine og et Par andre konfiskerede Lommesager. Mens jeg med en Følelse af Velbehag og af atter at være et civiliseret Menneske her stod og knappede Selerne paa, saa jeg udenfor Vinduet en anden Gendarm forlade Bygningen med min Kollega fra Tønder. Saa var det blevet *hans* Tur nu.

Jeg gav min venlige Gendarm Haanden til Afsked og styrtede afsted. Idet jeg gik ud gennem Porten, smækkede Vagtposten Hælene sammen for mig — den sidste Honnør. Jeg lettede paa Hatten til Farvel og smilte i mit stille Sind ved denne Afskedssalut. Nu kunde jeg tillade mig at smile. Op ad Vejen løb jeg, hen til Bil-Holdepladsen, hvor jeg sprang ind i en Taxa og sagde: — Turisthotellet — i en Fart! Vi fo'r gennem Københavns Gader, maatte stoppe op for rødt Lys i nogle kostbare Minutter. Omsider holdt vi udenfor Hotellet. Endnu mens jeg

betalte Chaufføren, sendte jeg Piccoloen ind for at ringe Aabenraa op.

Med en ubeskrivelig Følelse af Velvære gav jeg mig til at vaske mig, saa snart jeg var kommet op paa Værelset. Jeg nød at gaa frem og tilbage paa Tæppet, mens jeg utaalmodigt ventede paa Forbindelsen til Aabenraa. Omsider kom den. Min Kone blev ellevild af Glæde ved at høre min Stemme. Hun havde paa dette Tidspunkt ventet en Opringning fra sin Onkel i København, en Overretssagfører, med hvem hun havde raadført sig om min Sag. Hun troede, det var denne Samtale, der blev meldt, og var derfor dobbelt overrasket ved at høre min Stemme erklære: — Saa, nu er det overstaaet! Ogsaa min Dreng kom til Telefonen. — Du skal komme hjem i Morgen, Far! sagde han.

Da Samtalen var forbi, ringede jeg til Overretssagføreren. Han havde paa dette Tidspunkt ventet en Opringning fra Statsadvokat *Harald Petersen*, der havde lovet at underrette ham om Forhørets Resultat, som der aabenbart blev givet ham Meddelelse om, saa ogsaa han blev glædelig overrasket ved at høre „Fangen“ selv.

Efter at have spist et Par Stykker Smørrebrød i Hotellets Restaurant, omgivet af tyske Officerer, som jeg altsaa syntes at have svært ved helt at blive kvit, tog jeg S-Toget til Charlottenlund for at besøge Overretssagføreren. Mine Tanker var stadig i den Grad tyskindstillet efter Dagens Oplevelser, at jeg i Toget greb mig i at skulle til paa Tysk at spørge en Medpassager om Navnet paa en Station.

Hos Familien i Charlottenlund blev jeg modtaget med aabne Arme og maatte naturligvis udførligt berette om mine Oplevelser. Der var tændt i Pejsen, og fra Kælderen kom Overretssagføreren med to Flasker Rhinskvin. Løsladelsen skulde fejres. Her sad jeg nu i de hyggeligste Omgivelser, blandt unge og ældre i Familiens Skød, og nød Friheden i fulde Drag, mens jeg nu og da mindedes den foregaaende Aften i Kastellet . . . .

Jeg havde aftalt med min Kollega fra Tønder, at vi efter

vor Løsladelse skulde ringe til en københavnsk Kollega og gennem ham sætte hinanden Stævne. I Haabet om, at det var gaaet ham paa samme Maade, som det var gaaet mig, ringede jeg hen paa Aftenen fra Charlottenlund til den paagældende, idet jeg saa smaat ventede at træffe min Ven der. Vor københavnske Kollega havde imidlertid intet hørt til ham. Jeg opgav mit Telefonnumer for det Tilfælde, at han senere skulde dukke op. Men ingen ringede.

### 3. Maj. —

I Gaar, Kristi Himmelfartsdag, rejste jeg hjem. Paa Hovedbanegaarden løb jeg lige i Armene paa min Redaktør,\*) der intet anede om min Løsladelse og derfor blev glædeligt overrasket ved at se mig. Han havde været til Redaktørmøde i Udenrigsministeriet, hvor ogsaa vor Fængsling havde været Genstand for Omtale. I Jyllandstoget var der en Del Redaktører, hvoraf flere gratulerede mig til Løsladelsen. Jeg havde glædet mig til i Toget at træffe nogle af mine Kammerater fra Kastellet, men det var mig ikke muligt i det overfyldte Tog, hvor det vrimlede med hjemvendende Rigsdagsmænd, Redaktører og nye Betjente med Staalhjelme, at finde en eneste af dem. Heller ikke paa Færgen, hvor vi maatte underkaste os en omfattende Bagage-Visitation, fik jeg Øje paa nogen af dem.

En Embedsmand fra Aabenraa, som jeg traf i Kupéen, indbød Redaktøren og mig til at køre med sig i Bil hjem fra Odense, hvor han havde sin Vogn staaende. Saa kørte jeg da ad samme Landevej og over Lillebæltsbroen som for kun to Dage siden, men nu i den anden Retning. Turen forekom uendelig lang. Dagen før var al Privatkørsel blevet stoppet, og de eneste Biler, vi mødte, var tyske Militærvogne. Omsider naede vi Aabenraa. Min Dreng legede i Haven, og da han

---

\*) Ogsaa han blev arresteret den 26. Maj 1944.

saa mig komme fra Bilen, udbrød han: — Naa, *De* kommer nok i Bil!

Faa Minutter efter, da Gensynet var overstaaet, og jeg havde glædet mig over Blomster fra Naboer og Venner, laa jeg, veltilpas som ikke i de sidste 14 Dage, i et ulovligt, varmt Bad og skrubbede Fængselsstøvet af mig, mens min Dreng „døbte“ mig. Vi var omsider blevet *dus* igen.



*„Mangfoldige er de Menneskeskæbner, som paa en eller anden Maade har været knyttet til Fængslerne i Kastellet. Det er kun faa, som Griffenfjelds eller Struensees, der har sat sig Mærker i Danmarkshistorien, men adskillige rummer en Roman med tragisk Udgang“.*

Saaledes skriver Forfatteren Georg Nygaard i sin Skildring af Kassellets Historie i „Strejftog i det gamle København“.

Historien skulde gentage sig i 1940.

Min Fængselsberetning burde være endt i Badekarret, saa havde den faaet sin „happy end“. Jeg havde ikke ventet andet. Men desværre udviklede Affæren sig i de nærmest følgende Dage til en Tragedie, idet den kom til at koste to Mennesker Livet. Af de 11, der blev ført til Kastellet hin Foraarsdag, kom kun de ni levende tilbage. De to blev baaret ud som Lig.

Dagen efter min Hjemkomst gik jeg hen paa Politikontoret for som fri Mand at hilse paa mine forhenværende Opsynsmænd og sige Tak for venlig og forstaaende Behandling. Politimesteren modtog mig med sit gode Smil:

— Naa, sagde han, kunde De se, det gik ikke saa galt!

Jeg fortalte ham om Forhøret og spurgte derefter, om han havde hørt noget til, hvordan det var gaaet de øvrige.

— Nej, svarede han, ikke ud over den triste Meddelelse om Deres Kollega.

— Hvad er der med ham? spurgte jeg med bange Anelser.



*Viggo Lausten*

Politimesteren skød en Fjernskriver-Strimmel hen til mig. Jeg læste:

*„Fængslede Viggo Lausten har i Nat berøvet sig Livet i Cellen. Familien bedes underrettet.“*

Blodet løb mig fra Hovedet. Jeg blev i dette Øjeblik saa uhyggelig tilmode som ikke under hele Fængselsopholdet. Jeg husker knap, hvordan jeg fik sagt Farvel, kun ved jeg, at Verden og Friheden tegnede sig helt anderledes for mig, da jeg igen kom ud paa Gaden. Min Glæde ved at være kommet hjem var ødelagt, syntes jeg. Jeg kunde ikke fatte, at min Ven, hvem jeg havde delt saa meget med, ikke ogsaa skulde have Lov at opleve den, at han ikke ogsaa skulde faa Lov til at gense sin

Hustru og lille Pige. I den samme Nat, hvor jeg havde ligget vaagen paa Turisthotellet og ikke kunnet falde i Søvn af bare Glæde ved at være fri, havde han i sin skumle Celle gjort op med Livet og besluttet at sige det Farvel . . . .

Jeg spekulerede paa at tage ud til Hustruen, som jeg ganske vist ikke kendte, men følte mig forpligtet til at hjælpe og trøste efter alt det, hendes Mand og jeg sammen havde gennemgaaet. Alligevel turde jeg ikke vove at tage derud. Jeg vidste jo ikke, hvordan hele Sagen laa. Maaske holdt man Øje — om ikke med mig, saa med hende. Hun var tysk Statsborger, hvorfor ogsaa hun kunde være i Fare. Det hele begyndte at gaa mig paa Nerverne. Mine danske Medborgere hilste mig paa Gaden med et muntert „Velkommen hjem!“, men jeg kunde ikke smile igen. Bestandig maatte jeg tænke paa min døde Ven og hans Skæbne. — Naar jeg kommer hjem, havde han sagt, tager jeg min Kone under Armen og spadserer op gennem Gaderne, saa Folk kan se, at nu er jeg her igen! Han havde ogsaa talt om, hvorledes han vilde rense sig for den Mistanke, som Anholdelsen havde kastet paa ham. Vore Samtaler i Cellen eller Gaarden blev paany levende for mig. Tankerne kredsede ustandseligt om ham, bestandigt saa jeg ham for mig, som han med Gendarmen udenfor Vinduet i Vagten gik over til Forhøret. Han var barhovedet og gav et Kast bagud med Hovedet og det lyse, purrede Haar, som han der, uden at kunne se mig, gik sin Skæbne imøde. Hjemme var jeg nedtrykt og fraværende, saa min Kone og Dreng ingen Fornøjelse havde af mig. Vi var henne i Arresten og hente mit efterladte „Bohave“. Arrestforvarerens Hustru græd af Medfølelse over den unge Hustru, der her i Stuen, hvor vi sad, havde været sammen med Manden under Besøget.

Hen paa Eftermiddagen blev der gennem Ritzaus Bureau udsendt følgende Meddelelse om Laustens Død:

Det tyske Gesandtskab har Fredag meddelt Udenrigsministeriet:

Tysk Statsborger Viggo Lausten, Tønder, er paa Grund af stærk Mistanke om, at han havde gjort sig skyldig i Spionage og

Landsforræderi mod Tyskland, blevet anholdt i Henhold til domsmæssig Kendelse. Han blev 1. Maj forhørt under retslige Former. Under Indtryk af det tungtvejende Bevismateriale, der forelaa mod den Anklagede, begik han Dagen efter Selvmord i Fængselscellen. Dødsaaarsagen blev fastslaaet under retslige Former, efter at det danske Kriminalpoliti var tilkaldt.

Anden Meddelelse om Dødsfaldet eller Kommentarer maatte ikke bringes.

Da jeg Dagen derpaa, Lørdag Eftermiddag, kom op paa Kriminalpolitiets Kontor for at hilse paa dem deroppe, fik jeg igen en chokerende Meddelelse. Endnu en af vort Kompagniskab var død under Opholdet i Kastellet. Det var Kriminalassistenten fra Haderslev, Angiverens Broder! Han var død af et Hjerteslag i Cellen Natten til Lørdag, hed dét. Jeg kendte ham ikke udover Mødet i Haderslev, da han af Politimesteren blev afleveret til vor Kortege. Han var en ældre Mand og havde gennem mange Aar lidt af et svagt Hjerte. Senere hørte jeg, at hans Hustru havde udtalt, at hun ikke troede, hans Hjerte kunde taale denne Begivenhed, og at hun ikke ventede at faa ham levende hjem fra Kastellet.

Omend dette Dødsbudskab ikke formaaede at gøre samme Indtryk paa mig som det første, forøgede det stærkt den Uhyggefølelse, som efterhaanden var opstaaet om Affæren. Mine Nerver paavirkedes af den. Jeg følte det som om en næsten ufortjent Lykke, at jeg var sluppet ud af Sagen paa et saa tidligt Tidspunkt. Jeg havde faaet opklaret, at kun fire af os var blevet løsladt den første Dag, de andre sad nu i Vestre Fængsel.

— Jeg ved ikke, hvad jeg havde gjort, sagde min Kone, hvis dette her var sket, mens Du endnu sad derovre!

Det forekom mig helt uvirkeligt, at jeg saa billigt var sluppet fra det hele, eftersom to af os havde maattet lade Livet. Hver Gang jeg i disse Dage fik Øje paa en tysk Bil Magen til dem, der havde ført os til København, slog mine Nerver Klik og fik mig til at frygte, at man kom for at hente mig igen.



*Laustens Begravelse paa Tønder Kirkegaard*

Hver Aften, naar jeg lagde mig til at sove, tænkte jeg mig Muligheden af igen at blive banket op midt om Natten. Uden at jeg selv vidste af det, havde Fængselsopholdet og de efterfølgende Begivenheder taget stærkt paa mit Udseende. Jeg var blevet indfalden i Ansigtet og saa rigtig daarlig ud, sagde Folk. Der gik Sagn i Byen om, hvor medtaget jeg saa ud efter denne Historie.

★

Ugedagen efter min Hjemkomst var jeg til Begravelse i Tønder. Kolleger i Haderslev, Sønderborg, Aabenraa og Tønder havde bedt om at maatte bære vor Kammerat til Graven.

Det blev en Dag, jeg aldrig vil glemme. Vi kørte derud i Bil, med Kranse og Blomster. Vejret var let diset, og over Marsklandskabet laa en forventningsfuld Foraarsstemning. I Tønder vajede mange Flag paa halv, og en Strøm af Mennesker var paa Vej til Kirkegaarden. Vi gik ind i Kapellet, hvor

den hvide Kiste stod mellem Rækker af Kranse med rød-hvide Baand. Jeg lagde min lille Buket af røde og hvide Aabenraa-Nelliker paa Baaren, mens jeg bed mig i Læben for ikke at bukke under for min Bevægelse ved dette triste Gensyn, som ingen af os havde drømt om. To sortklædte unge Damer kom ind med flere Blomster og stod i stille Sorg og betragtede Kisten. De var nøjagtig ens klædt og lignede hinanden som to Draaber Vand. En Tønder-Kolléga fortalte mig, at det var Enken og hendes Tvillingsøster.

Folk strømmede stadig til, og da Kapellet ikke kunde rumme de mange, havde man flyttet dets Bænke ud paa Pladsen foran for at lade Højtideligheden foregaa i det fri. Da den skulde tage sin Begyndelse, bar Laustens Kammerater fra Sct. Georgsgildet Kisten ud paa Pladsen. Det store Følge, hvori saas Folk fra hele den vestslesvigske Grænseegn og især mange unge, sang „Min Gud befaler jeg min Vej“ med en Inderlighed og Styrke, som jeg sjældent har hørt den blive sunget ved en Begravelse. Myndighederne havde, som Forholdene laa, besluttet ikke at lade sig repræsentere, men der var Folk nok endda, gode Danske fra nær og fjern.

Saa traadte Pastor *Hans Magle*\*) hen til Kisten. Præsten var Laustens Ven, vidste jeg. I Arresten havde han fortalt mig, hvordan Præsten, der er kendt som en ivrig, varmhjertet dansk Stridsmand, om Morgenen den 9. April under Tyskernes Indmarch i Tønder og de lokale Nazisters Hejsning af Hagekorsflaget paa de offentlige Bygninger, havde sagt til Lausten: — Hvis de kommer og henter mig, maa *Du* trøste min Kone! Nu blev det Lausten, der blev hentet, men Pastor Magle havde husket sine Ord og havde været den første, der kom til Fru Lausten for at hjælpe og trøste hende.

Rank og frimodig begyndte Pastor Magle sin Tale med Bibelordet, vi alle forstod: „Frygt ikke for dem, som slaar Legemet ihjel, men som ikke kan slaa Sjælen ihjel —“.

---

\*) Pastor Magle blev taget af Tyskerne den 1. November 1944 og ført til Frøslev-Lejren, hvor han sad til Befrielsen.

— Vi sørger, sagde han, over at vi har mistet vor Ven, en af vore egne. For det var han, saa helt ud en af vore egne, som nogen kan være det. Endog hans ydre Skikkelse var typisk dansk-nordisk, rank og lys. Vi vedkender os ham. Kød af vort Kød, Blod af vort Blod var han, runden af den danske Folkeæt, med den danske Tunge som sit Modersmaal og Danmark som sit »Hjertes Hjem hernede«.

At han tillige var tysk Statsborger gjorde ingen Forandring i det, tværtimod: det understregede og fremhævede hans Danskhed. Thi til det danske hører ogsaa at »fægte med aaben Pande for hvad man for Alvor tror«, altsaa redeligt, uden Svig, aabent og loyalt.

Og saadan kendte vi Viggo Lausten, og vi har aldrig kendt ham anderledes. For os staar han som den smukke Type paa en dansk Friemand fra Grænselandet, der — om det var blevet krævet af ham — uden Betænkning vilde have lagt Pennen og grebet Sværdet for sin Herbergstat i en til Døden aldrig svigtende Troskab, men som desuden med hele sit Hjerte, med hele sit Væsens inderste Rod hørte hjemme hos os paa denne Side.

Derfor sørger vi i Dag. Vi fornemmer, at det tragiske ved hans Døer, at her har ikke blot en snæver Familiekrede lidt et smerteligt Tab, men her har to Folk tabt — og netop tabt en af dem, der skulde være Bindeled mellem vore Folk, en af dem, der rakte Haand baade mod Syd og Nord, en af dem, der bygger Bro tværs over vore adskillende Grænser.

Ak, mine Venner, hvor meget Blod skal endnu flyde i Verden, før alt dette bliver anderledes?

Og saa sørger vi ogsaa, fordi vi skulde miste ham paa den Maade. Vi sørger over det Mørke, der ligger over hans sidste Dage. Vi sørger over, at ingen »stod hos ham i hans sidste Stund«. Vi sørger over, at han skulde dø ensomt — —

»Ensomt. Thi det brystne Blik  
ingen kærlig Haand har lukket,  
ingen Ven dit Haandtryk fik,  
ingen hørte Afskedssukket« — —

uden Een, Gud, den Gud, hvorom vi forleden Aften sang, at det er i Mulmet, i Mørket at Kærlighedsvingen er bredt ud, og at vi derfor tør skjule os under dens Skygge.

Og der vil vi slippe vor Ven — i Guds Barmhjertighed, i Guds Hænder. Hans Minde vil vi gemme i vore Hjerter og værne om med vor Kærlighed!

Under Præstens uforfærdede Tale og gribende Skildring af vor Vens Skæbne var Solen trængt igennem Disen og lyste nu, mildt og forjættende, over Kirkegaarden, hvis Træer og Bu-

ske stod i Spring. Fuglene sang Foraaret imøde. Nærmest Kisten sad Laustens Hustru ved Søsterens Side. Mens Præsten talte, randt Taarerne ned i hendes Skød, men hun holdt Hovedet oprejst, som vilde hun ikke overgive sig til Bevægelsen. Ogsaa jeg var stærkt bevæget. Jeg stod her som den eneste, der havde fulgt den Døde det sidste Stykke Vej af Livet. Ingen andre af Kammeraterne fra Arresten var her. Laustens gamle Forældre i Flensborg havde ikke kunnet opnaa Tilladelse til at rejse over til Sønnens Begravelse. Budskabet om hans Død havde de faaet gennem Flensborg Avis, hvor man i et dansk Blad havde læst Udenrigsministeriets Meddelelse. Man havde paa Bladets Kontor været fortvivlet over at skulle fortælle den gamle Faktor, da han paa sin daglige Visit intetanende dukkede op, om Sønnens Død. Viggo var eneste Søn, Forældrenes Øjsten og Faderens Stolthed . . .

Ansigerterne i den store Forsamling paa Kirkegaarden afspejlede alle den Følelse af ufattelig Gru og Ulykke, der hvilede over dette Dødsfald, som den kun maanedgamle Besættelse af Landet havde ført med sig. De, der var kommet til denne Begravelse, mange langsvejs fra, var mødt ud fra en stærk Trang til at vise deres Tro paa, at det ikke var en Mand, der havde forbrudt sig mod Loven, som her stedtes til Hvile, men en god dansk Mand, hvis Hæderlighed de ikke drog i Tvivl. De følte Trang til at vise, at ogsaa i Sorgen kan vi staa sammen . . .

Efter Salmen „Saa tag mig da ved Haanden“ bar først gamle Spejderkammerater og derefter vi — hans sønderjydske Kolleger — Kisten til Graven paa den nye Kirkegaard. Med ubeskrivelige Følelser mærkede jeg i min Arm Vægten af den Kiste, i hvilken min Ven og Kammerat fra de 12 svære Dage nu laa. Af det Venskab mellem os, som skulde have blomstret, blev der kun en Grav tilbage med et mishandlet Legeme. En gammel, hvidhaaret Præst, der var Ven med Lausten og hans Forældre i Flensborg og med min Hustrus Slægt dernede, gik bevæget bag Kisten og støttede sig nu og da til mig.

Ved Graven, hvor tre Dannebrogspaner paraderede, og



Spejderorkestret spillede en Sørgehymne, bragte den gamle Præst efter Jordpaakastelsen sin unge Ven en sidste Hilsen, saa bevæget, at han næppe kunde faa Ordene frem. Ogsaa i mine Øjne piblede Taarerne frem, da Kisten sænkedes, og vi sang det Vers, der ogsaa staar at læse paa Gustav Johannsens Mindesten paa Flensborgs gamle Kirkegaard, og som intet andet passede her ved den unge Flensborgers Grav:

Kæmp for alt, hvad Du har kært,  
dø, om saa det gælder.  
Da er Livet ej saa svært,  
Døden ikke heller!

Da Højtideligheden var til Ende, traadte Fru Lausten hen til Graven og hviskede et sidste Farvel ned til Kisten: — Farvel, lille Viggo, og Tak! Mange kom og trykkede hendes Haand i stille Medfølelse. Til sidst gik ogsaa jeg hen til hende ved den aabne Grav, gav hende Haanden og sagde: — Jeg er Bech . . . Jeg kan bringe Dem den sidste Hilsen fra Deres Mand som den, der sidst var sammen med ham og sidst saa ham . . . . Med sine store, taarefyldte Øjne saa hun overrasket og spørgende op paa mig, mens hun beholdt min Haand i sin. — De er Bech, sagde hun. Min Mand har fortalt om Dem . . . og De er sluppet godt fra det . . . .

Jeg fortalte hende, hvor og naar jeg sidst saa hendes Mand, om Forhøret i Kastellet, om hans Fortrøstning til Fremtiden, som den havde aabenbaret sig under vore Samtaler i Arresten, om hans Stolthed over, at hun tog Sagen saa tappert, om hans Glæde ved deres lille Pige, som han havde fortalt mig om, — og om det ogsaa for mig ufattelige i, at det skulde ende saadan. — Jeg vilde have været ud til Dem, straks jeg hørte om hans Død, sagde jeg videre, men jeg turde ikke løbe nogen Risiko hverken for Dem eller mig. — Nej, svarede hun roligt, det er klogest, man ikke ser os sammen. Som tysk Statsborger skal jeg jo passe meget paa. Naar der falder Ro over Sagen, vil vi tale sammen. Jeg kan ikke tro, at min Mand er skyldig.

Jeg er overbevist om, at det ikke er Tilfældet, men foreløbig maa vi tie . . . .

Vi talte sammen endnu en Stund, inden vi gik hen paa Hotel Tønder, hvor Sct. Georgsgildet havde indbudt til Mindefest. Her, hvor flere havde Ordet for at mindes den afdøde Ven og Kammerat, hilste jeg paa Pastor Magle og Hustru, der var stærkt optaget af den uhyggelige Begivenhed.

Dødsfaldet havde skabt en makaber Stemning i Tønder og ud over Landsdelen og givet Anledning til mange Rygter. Den Opfattelse var udbredt, ja, deltes saa at sige af alle i Tønder, at Lausten ikke selv havde taget sig af Dage, men var blevet skudt. En anden Version gik ud paa, at han i Cellen havde faaet udleveret en Revolver med Paabud om selv at gøre en Ende paa sit Liv. Andre Rygter fortalte, at der ved Baaren — helt til Graven — havde været tysk Vagt med for at forhindre, at Fru Lausten eller andre skulde faa Liget at se.

Jeg slog disse Fantasier ned, hvor jeg mødte dem. Selv om jeg ikke paa nogen Maade kunde tro paa, at Lausten bevidst havde gjort sig skyldig i Spionage, maatte jeg dog anse det for givet, at han selv havde berøvet sig Livet. Jeg kunde ikke tro, at han skulde være blevet skudt. Vel ved jeg, at der for at fortabe Retten til Livet ikke skal saa meget til, naar Anklagen, som i dette Tilfælde, hvor det drejede sig om en tysk Statsborger, lød paa Landsforræderi. Men skulde han miste Livet herfor, var jeg overbevist om, at Tyskerne aldrig vilde have ladet dette ske i Kastellet, i Danmark, men vilde have ført ham til Tyskland. Der er næppe Tvivl om, at Tyskerne har været pinligt berørt af dette Selvmord i Cellen paa Baggrund af de danske Myndigheders Vægning ved at udlevere os. *Min* Teori, den eneste Forklaring, jeg kan tænke mig, gaar ud paa, at Lausten er blevet saa nedslaaet over Forhørets Resultat, at han er bukket under for sin Fortvivlelse. Man har fortalt, at det danske Kriminalpoliti, som af Værnemagten blev tilkaldt for at fastslaa Dødsarsagen, efter at Vagten havde opdaget Selvmordet, har fotograferet Liget med Hove-

det i en Løkke af hans Slips og Pulsaaren skaaret over af et Barberblad. Man vil maaske spørge, hvor han har faaet Barberbladet fra, eftersom alle skarpe Ting, deriblandt Barbermaskiner, jo var blevet frataget os. Dertil er at sige, at Eftersynet ikke var skrappere, end at man udmærket var i Stand til at beholde et og andet paa sig. Jeg havde f. Eks. en lille spids Saks i et Rum i min Haandkuffert. Kontrollen i Nattens Løb var heller ikke mere effektiv, saa vidt jeg da var i Stand til at bedømme den, end at man udmærket vilde have kunnet gennemføre et saadant Forsæt. Jeg ved for mit Vedkommende, at jeg sagtens paa en eller anden Maade kunde være kommet af Sted med at tage Livet af mig, hvis jeg havde haft det til Hensigt.

Paa Laustens Dødsattest, der var udstedt af det danske Retsmedicinsk Institut, staar Dødsarsagen angivet som Hængning og Gennemskæring af Pulsaaren.

Men hvad er der da sket under Forhøret, som har faaet Lausten til at klappe fuldstændig sammen og til at træffe sin forfærdelige Beslutning, har faaet ham til trodsigt at sige, som jeg næsten kan høre det: Nej, de skal ikke faa mig...?

Jeg har vanskeligt ved at tro paa, at han bevidst har indladt sig paa at være Redskab for en Spion. Han var som nævnt tysk Statsborger og var som saadan fremfor nogen klar over, hvad dette Forhold paalagde ham af Forpligtelser og Risiko. Af den Grund afslog han saaledes, skønt han økonomisk kunde have trængt dertil, Tilbud om at blive Korrespondent til engelsk-amerikanske Pressebureauer og Blade i Hovedstaden fra Tønder, fra hvilket Hjørne af Landet der i Tiden forud for den 9. April udfoldedes en livlig Korrespondentvirksomhed, bl. a. vedrørende de engelske Bombardementer af Øen Sild. Han kunde sikkert, hvis han havde ønsket det, have opnaaet dansk Statsborgerskab og dermed være fritaget for den Militærindkaldelse, der gennem flere Aar truende hang over hans Hoved. Men han følte sig inderligt

knyttet til Mindretallet sydfør Grænsen og havde til Hensigt at vende tilbage til Flensborg før eller senere.

Paa samme Maade som han af alle, der kendte ham, blev betragtet som en i enhver Henseende korrekt Pressemand, havde man Indtryk af, at han ogsaa i sit Statsborgerforhold bestræbte sig paa at være korrekt til det yderste. Det forekommer derfor uforstaaeligt, at han skulde have indladt sig paa noget, der blot strejfede Spionage, — det farligste af alt i hans Situation.

Men noget maa der jo have været, siden han saadan har følt alle Veje spærret. Jeg tænker mig da den Mulighed, at han, uden at have været klar over Faren derved, overfor vor Angiver er kommet til at fortælle noget, som denne har kunnet bruge og *har* brugt i Spionage-Øjemed, og at Lausten derved, uden selv at have vidst det, er blevet et Redskab i den andens Haand. Efter tysk Lovgivning, som han jo var underkastet, skal ikke alene Delagtighed i, men ogsaa Kendskab til Spionage være strafbart, naar det ikke anmeldes. Dette Forhold er først under Forhøret i Kastellet gaaet op for ham. Det har været afgørende for Sagen og har chokeret ham i den Grad, at han i den paafølgende Følelse af Angst og Mismod har fattet Beslutningen om at dø. At han tidligere, naar noget gik ham haardt imod, kunde komme paa lignende Tanker, har en af hans Spejderkammerater fra Flensborg fortalt mig. Engang, da et Mellemværende med andre Spejderledere trykkede ham, skal han saaledes have truet med at springe i Havnen. Udsigten til et længere Ophold i Kastellets skumle Celle, eventuelt i Forbindelse med den Mulighed, at han skulde føres til Tyskland og dømmes der, har været mere, end han har syntes at kunne bære. Hans noget indesluttede Natur har sikkert under de tolv Dages Fængsling været trykket af saa store Sjælekvaler, at der ikke har skullet meget til, før en Udløsning maatte ske.

Vi tror at kende vore Medmennesker ud og ind, men hvor lidt ved vi alligevel, naar det kommer til Stykket, om

deres Tanker og Følelser, — Bevæggrundene for deres Handlinger? Jeg kan dog ikke, ud fra mit Kendskab til Viggo Lausten i de svære Dage, vi tilbragte sammen, og i hvilken Situation man maaske frem for nogen lærer hinanden rigtigt at kende, faa mig til at tro, at han bevidst har gjort sig skyldig i de Forhold, han sigtedes for. Og jeg venter, at den Opklaring, der engang maa komme, vil vise, at hans Brøde ikke stod i Forhold til det Offer, han bragte.

\*

Tiden læger alle Saar. Ogsaa dette friske forvandlede omsider til et Minde. Hver Dag har nok i sin Plage, og der var fuldt tilstrækkeligt af Bekymringer i den Sommer og Vinter, der fulgte efter de saa begivenhedsrige Foraarsmaaneder. Tiden stillede sine tunge Krav til alle, ikke mindst til os her i Grænselandet. Med Karakteren af en Nervekrig sattes en Rygte-Kampagne i Gang, som sled paa Sindene. Flere Gange i Sommerens Løb hed det sig *helt bestemt*, at vi den og den Dag „skulde blive tysk igen“. Det kulminerede den 28. Juni, til hvilken Dag mange Tyskere havde anskaffet Flagstang og Hagekorsflag. Genforeningsdagen den 15. Juni var ogsaa en af disse „Rygtedage“, og for første Gang siden 1920 kunde Nordslesvigs Danske ikke samles til de traditionelle Genforeningsfester. Deres Afholdelse var forbudt, og der maatte i Bladene ikke skrives om Mindedagen.

Disse Begivenheder var for mange en haard Belastningsprøve. Selv om man naturligvis ikke troede paa Forudsigelserne, skabte disse dog en overspændt Stemning og en Atmosfære af konstant Utryghed. Muligheden af, at de danske Nazister skulde komme til Magten ved Hjælp af de tyske Bajonetter spøjte stærkt og syntes en Overgang ikke at være fjern fra Virkeliggørelsen.

Alt imens gik Krigen sin tunge Gang. Besættelsen lagde vedblivende Aag paa vor Nakke og Laas for vor Mund. Nat

efter Nat farvedes Horisonten mod Syd flammende rød af Skæret fra Bombebrandene i Kiel. Lyskasterne flakkede hen over Himlen, og Antiluftskytset gnistrede i et pragtfuldt Fyrværkeri. I Nattens Stilhed duredede engelske Bombemaskiner hen over det mørke Land. Nu og da hørte vi et Brag i det Fjerne. Men ogsaa paa denne Side af Grænsen saa vi Bomberne vise deres Ødelæggelseskraft.

Krigen voksede i Omfang. De tyske Vaaben syntes uovervindelige. Modet var tabt hos mange af vore Landsmænd. Men hernede i Grænselandet kunde det ikke dø, selv i de værste Modgangens Dage. Tidligere, under en lignende Krig og et lignende Fremmedherredømme, havde vi haft vor egen Tro paa Udgangen og Fremtiden — stik imod alle Solemærker. Det var en Tro, der ikke blot i trange Tider kunde leves paa, Udviklingen viste, at der kunde sejres paa den. Ingensinde under Krigens skæbnesvangre Gang lod vi os fravriste Troen paa en Fremtid, hvor andre Idealer end disse Dages skulde komme i Højsædet, og hvor vi igen vilde kunne leve vort frie nationale Liv. Det nazistiske Tyskland vilde faa sin Løn!

Ind mellem Tidens stærke Rørelser, der helt kunde optage Tankerne, hørte jeg nu og da nyt om Spionage-Sagens videre Forløb. Efterhaanden var alle de resterende Kammerater vendt hjem fra København paa nær Skræderen. Den sidste, der kom fri, var den gamle Landmand fra Toftlund-Eggen, der først paa Grundlovsdagen vendte hjem efter i flere Uger at have ligget syg paa Vestre Fængsels Hospitalsafdeling. Ved samme Tid erfarede det, at Byretten havde idømt Skræderen 5 Aars Fængsel, en Dom han havde erklæret sig tilfreds med. Han blev dog løsladt allerede i Sommeren 1943. Jeg — og Politiet med — forstod ikke dens efter danske Forhold saa brutale Haardhed og fandt den eneste Forklaring derpaa i Besættelsesituationen. Hen paa Efteraaret hørte jeg, at Hovedmanden, vor Angiver altsaa, om hvem det hed, at han var blevet sindssyg under Fængselsopholdet i Flensborg, lige-

ledes af Byretten i København var idømt 5 Aars Fængsel. Denne Straf synes saaledes i disse Tider at være Taksten for baade store og smaa... Det hed iøvrigt, at vor Angivers Spionage-Virksomhed havde været af en temmelig dilettantisk Karakter. Ikke en Linje om disse Domme bragtes til Offentlighedens Kendskab.

Ogsaa Lausten-Affæren vedblev at spøge. Flensborg Avis' Omtale af dette Dødsfald havde til Følge, at Bladet blev forbudt for fjorten Dage og skal have været medvirkende til, at *Ernst Christiansen* hen paa Sommeren maatte træde tilbage som Bladets Redaktør. Inden Aaret var omme, havde han fulgt sin unge Ven og Medarbejder i Graven. Laustens Hustru opnaaede at faa dansk Indfødsret, og gode Mennesker sørgede for, at hun fik en Stilling i København.

Sogneraadsformanden og Færgeføreren har jeg truffet et Par Gange. Vi har opfrisket vore fælles Minder, de lyse som de mørke, men vi har ikke faaet dannet vor „Forening“. Vi blev for faa dertil, efter at Lausten faldt fra, og Skræderen gled ud af Historien. Dertil kom, at Sogneraadsformanden døde i April 1945, en Maaned før Befrielsen. Hans Søn sad da som Gestapos Fange, hentet af Max Pelving.

Ogsaa „Rocambole“ og enkelte af de andre Medfanger fra Dagene i Aabenraa Arrest er jeg fra Tid til anden stødt paa under deres Frihedsperioder. Det koster gerne en Skilling, for de taler saa pænt om Minderne fra den Tid...

Overfor Statsadvokat Harald Petersen rejste jeg, da der under de foreliggende Forhold ikke kunde rejses Erstatningskrav mod Manden, der havde angivet os, Krav om Godtgørelse af mine Rejseudgifter hjem fra København og Ekstraforplejningen under Arresthusopholdet. Jeg modtog straks efter det Beløb, jeg efter Raadslagning med Politimesteren mente at have Krav paa. Med Udbetalingen fulgte en Henstilling om ikke at omtale Sagen.

Et Aar efter Begivenhederne omkring Arrestationerne

modtog jeg denne rørende Hilsen fra min afdøde Kollegas gamle Forældre i Flensborg:

f. T. Sønderborg, d. 19. Maj 1941.

For første Gang efter vor kære Viggos Død har vi faaet Lov til at komme over Grænsen og sammen med vor gode, tapre Svi-gerdatter og vor lille Sønnedatter staaet ved den Grav, der rum-mer saa meget af vor Livslykke.

Baade i Tønder og Sønderborg har vi hørt om Deres dybe Medfølelse i de triste Majdage i Fjor. Vi veed ogsaa, at De var den sidste Landsmand, han saa. For Deres Deltagelse i hans Skæbne og vor Sorg føler vi Trang til at sende Dem en hjertelig og dybtfølt Tak.

Har Rejsen end været fyldt med Vemod, der tit kaldte Taarer frem, saa rejser vi dog styrket hjem. Vi har følt, at Mindet om Viggo vil leve længe, og at hans Virke vil blive husket.

Endvidere har det glædet os at møde den frejdige Stemning og det lyse Haab, hvormed vore Landsmænd heroppe lever Livet i disse for Menneskeheden saa haarde Tider.

Modtag en venlig Hilsen fra

Deres forbundne

Anna og L. K. Lausten.

★

Den Person, der havde angivet os, og som saaledes var Skyld i den Ulykke, der kom over vore Hjem, skulde vi ikke gense. De fem Aars Fængsel, som han — efter at Tyskerne havde overgivet ham til de danske Myndigheder — blev idømt ved Københavns Byret, afsønde han i Statsfængslet i Horsens, hvorfra han i Sommeren 1942 blev indlagt paa Horsens Kommunehospital. Den 69 Aar gamle Mand døde her efter en Operation den 18. Juli. I Modsætning til de to, der som Ofre for hans Virksomhed døde ensomt i skumle Fængsels-celler, havde han sin Hustru og sine Børn hos sig.

★





*Fra Mindelunden ved  
Bredevad*

Stille, men uundgaeligt gled vort Land i Tiden, der fulgte, ind under Besættelsens skærpede Kurs, der bragte Begivenheder, som ganske stillede disse første Arrestationer og deres Følger i Skygge. Nu blev det Tusinder, det gik ud over med en Bestialitet, som man — da disse Blade blev skrevet — ikke havde tænkt sig Muligheden af. Et nyt Kapitel, det blodigste, føjedes til Besættelsens triste Historie.

C. J. BECH

# DA DE KOM ..

**D**a Tyskerne den 9. April 1940 besatte Danmark, sikrede de sig straks samme Morgen en i Kolding boende dansk Sønderjyde, som — sigtet for Spionage — blev ført til Flensborg, hvor man tvang ham til at angive en Række Landsmænd, deriblandt som den sidste hans Broder, der var Kriminalassistent.

Sigtet for Spionage blev de alle ført til Kastellet i København og kom her for tysk Krigsret. Angiverens Broder døde i Cellen af et Hjerteslag. En anden af de fængslede, den unge danske Flensborger Redaktør *Viggo Lausten*, Tønder, begik i sin Fortvivlelse Selvmord i Cellen.

Med denne, en af Besættelsestidens første Tragedier som Ramme, skildrer Forfatteren, der selv var blandt de fængslede, men som Krigsretten frifandt, Sønderjylland i Besættelsens første Dage: da de tyske Tropper strømmede over Grænsen og — hilst velkommen af det tyske Mindretal — tog Danmark i Besiddelse.

FOLKUNG-FORLAGET